

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Felújítják templomunk szentélyét, főoltárát

A TARTALOMBÓL

Dr. Juhász Tibor: Emigráció – 1966
Molnár József: Emlékeim folytatása
v. Botár Elek: 70 éve fejeződött be Budapest ostroma
Hogyan újítták fel 130 évvel ezelőtt templomunkat...
HÍREK A GÁRDONYI-BÓL
Havas-Horváth István: A „Könnyező Mária” képről

Dallasról beszélgettünk Bernát Atyával
Agoston Julián tanár úr kirándulása
a könnyű múzsa vidékére...
Kozma Györgyné Seres Ibolya: „Fekete vasárnap”
Demeter László: Öregcserkészek
Koós Ede atya felhívása
hírek...hírek...hírek...

EMIGRÁCIÓ – 1966

A második világháború utáni „népi-demokrácia” több mint negyven éve alatt sok diáktársunk kényszerült hazájának elhagyására. Ez a kényszerű „távozás” – disszidálás, emigrálás –, e korszaknak szomorú, fájdalmas emléke, teli sok izgalommal, testi-lelki szenvedéssel.

Juhász Tibor 1944-ben érettségizett diáktársunk korabeli naplójából ismerhetjük meg ő és családja „távozását”, elindulásuk – célba érésük negyven napjának történetét. Köszönjük, hogy átadta számunkra.

Néhány szó az emigrációhoz vezető útról

1946 januárjában hazatérve az amerikai fogságból, márciusban elkezdtem tanulmányaimat a budapesti orvosi egyetemen. Visszatekintve az egyetemi évekre, semmi okom nem volt, hogy az emigráció gondolatával foglalkozzak. Az orvosi diploma megszerzése után, 1952. február elsején kezdtem el munkámat az egri megyei kórház I-es sebészeti osztályán. Ettől kezdve már közvetlenül tapasztalhattam az egyre erőszakosabban fellépő kommunista hatalom hatását. Kezdetben nem annyira a saját személyemet illetően, hanem a környezetemben történtek dramatikus változások. A családon belül a keresztapámat, aki Miskolcon főszámvevő volt egyszerűen „kiszórták” az állásából, utána az egri Tefunál kellett dolgoznia. Egyik nagybátyámat, Juhász Istvánt, aki világháborús érdemeiért a doni fronton magyar és német kitüntetésekkel kapott, az egri Jogakadémiáról, ahol tanított, elbocsátották. Egy közeli bankigazgató ismerősömet a Hortobágyra deportálták. A társadalom minden rétegében érzékelhető volt ez az erőszakos beavatkozás. A rezsim ádáz gyűlölettel kezelte a szerzeteseket, volt iskolám ciszterci tanárait deportálták, közülük sokat bebörtönöztek. És ez a lista távolról sem teljes.

Három éven át sebészként dr. Gábori József sebészfőorvos vezetése alatt dolgoztam, őt hamis vádakkal elbocsátották és később be is börtönözték. 1953-ban a kórházból mindkettőnket az ÁVH napokon át kihallgatásra vitt. Azzal vádoltak minket, hogy egy kommunista párttagot morfiummal megöltünk. – Így már én is érintve voltam.

Ha mindezekről el is tekintenék, a döntő lépést elhatározásomhoz a kommunistáknak az '56-os forradalom leverése után közvetlenül tapasztalt értelmetlen, galád cselekedete jelentette: 1956. december 12-én, az egri főutcán a karhatalom sortüze sok ártatlan embert megsebesített és az áldozatok száma is jelentős volt. Aznap és még másnap is operáltuk a sebesülteket, közülük többen a kórházban haltak meg. Akkoriban a szolgálati lakásunk az egykori Szent Vince kórház területén volt. A lakásunk bejáratával szemben feküdt a kórházi prospektúra kihelyezett helyisége. Idehozták

a főutcán meggyilkoltak egy részét. Rendelkeztem a helyiség bejáratának kulcsával, s a vérengzés után be tudtam oda menni. Láttam a halottakat, köztük volt – ez különösen döbbenetesen hatott rám – egy fiatal gyerek is, a melléhelyezett személyi igazolványa szerint 12 éves ipari tanuló. Mindezeket látva – nem a sajtóból értesülve, hanem közvetlen tapasztalatból –, felismertem a helyzet tragikumát és ez adta meg a végső elhatározást, hogy elhagyjam ezt a kommunista rendszert.

Hiába volt azonban ezután a sok próbálkozás, nem tudtam a család részére megszerezni a nyugati útlevelet. Egy alkalommal úgy hittem, hogy kedvezően bírálják el útlevélkérelmünket, ekkoriban operáltam Libertényi egri rendőrkapitányt, aki döntött az útlevélkérelmek elbírálásában. A kérelmünket elutasították, csupán feleségemnek és nekem adtak nyugati útlevelet. Feltételeztem ezek után, hogy Egerben, figyelembevéve ismert politikai álláspontomat, ez nem is sikerülhet. 1965 novemberében ezért Szekszárdon, az ottani megyei kórházban vállaltam állást, mint vezető aneszteziológus. Várakozásunkkal ellentétben a gyermekeink számára itt sem kaptunk meg az Európa-útlevelet. Mikor ezek után egy jugoszláviai látogatásra adódott lehetőség, úgy gondoltuk, hogy így talán sikerül nyugatra eljutnunk.

Természetesen előzetesen kerestem a lehetőséget a nyugati kapcsolatok kiépítésére. Erre jó alkalom kínálkozott a '60-as évek elején, amikor két fiatal német orvos jött tanulmányútra az egri kórházba. Szerény nyelvtudásom ellenére engem kértek meg, hogy kalauzoljam őket. Így ismerkedtem meg későbbi müncheni pártfogónkkal, dr. Günther Lobbal és kollegájával. Günther Lob felajánlotta, ha Németországban járok, keressem fel. 1964 augusztusában, első nyugati utunk alkalmával, feleségemmel Münchenben felkerestük a Lob családot, ismertette velük emigrációs szándékunkat. Megígérték támogatásukat.

Ma is hálás szívvel gondolok a Lob családra, kiknek nagymértékben köszönhetjük, hogy emigrálásunk sikerült.

* * *

1966. április 3-án az 5.26-os vonattal indultunk el Szekszárdról feleségemmel, Annával és két gyermekemmel, Klárral és Zolival. Néhány bőröndöt és úticomagot vittünk magunkkal, minden egyebet vissza-

hagytunk a szekszárdi lakásban. Télies időben – a földet helyenként még hó fedte – 8.15-kor érkeztünk Budapestre. Érkezés után a Gerbeaud-ban reggeliztünk, majd a Vörösmarty téren elbúcsúztunk Emmus ke-

resztmamámtól. Míg szüleink nem tudtak a disszidálási tervről, Emmusnak megmondtuk szándékunkat. Az Astoria szállóban éjszakáztunk. (Előtte a Mátyás pincében ebédeltünk, majd a Berlin étteremben vacsoráztunk.)

Másnap kiadós reggeli után elkészítettük csomagjainkat, majd taxival mentünk a Déli pályaudvarra. A vonat 13.05-kor indult. Magyarországot – szimbolikus módon – ápr. 4-én, a szovjet „felszabadítás” évfordulóján hagytuk el. A magyar-jugoszláv határvizsgálat – melytől tartottunk, főleg az Európa útlevél miatt – simán zajlott le. Zágrábban át ápr. 5-én 4.50-kor érkezünk Rijekába (Fiume).

Ragyogó – szinte nyári idő fogadott. Kimentünk a tengerpartra, majd az üzletek kinyitási ideje után azonnal bementem érdeklődni egy utazási irodába (Quarner-Express). Magyarországon olyan hírek jártak, miszerint Rijekából különösebb nehézség nélkül át lehet jutni Velencébe. Ez a reménység mindjárt meghiúsult. Érvényes vízum nélkül csak illegális határátlépéssel lehetett nyugatra jutni. Mi csak a személyi igazolványhoz csatolt irattal rendelkezünk, ami csupán Jugoszláviában való tartózkodásra jogosított.

Anna és jómagam rendelkezünk ugyan érvényes Európa útlevéllel – mindenesetre vízumok nélkül –, emellett a gyerekek nem szerepeltek benne. Ugyancsak hiányzott a nyugati utazás engedélyezése.

A fárasztó utazás és az elkedvetlenítő hír után megnéztük a várost – olasz jellegű épületek és templomok –, majd egy kora délutáni autóbusszal Opatijába indultunk. Reméltük, hogy legalább szállás ügyben segítséget kapunk a S. családtól, kik címét az egri dr. H.-éktől kaptuk. Sajnos nem így történt! Dolgavégezetlenül jöttem el tőlük.

Az idő azonban gyorsan múlt és így gondoskodnom kellett arról, hogy estére tető legyen a fejünk felett. Végül sikerült egy nem túl drága szállodára akadnunk. Így a Hotel Kersivani első emeletén kaptunk egy elég csinos szobát. A tudat, hogy a szállodaköltséget három nap múlva már nem tudjuk kifizetni, mindenesetre nyugtalanított.

Mivel mindannyian törődöttnek és nagyon fáradtnak éreztük magunkat, korán lefeküdtünk.

A Jugoszláviába érkezés után csupa kedvezőtlen fordulat! (Utazási iroda elutasító válasza, S.-nál nem tudtunk megszállni.) A jövő nyomasztó gondjai nem gátoltak a hosszú és mély alvásban.

Másnap ragyogó napsütésben és pihenten ébredve először is néhány levelet írtam és postáztam. Többek között Bern-be dr. Várallyai Istvánnak, akit 1965 májusában Annával meglátogattuk és közöltük vele disszidálási terveinket. Megállapodtunk vele, hogy havonta egy meghatározott összeget átadunk Budapesten élő édesanyjának, melynek ellenértékét (dollárban) ő viszont eljuttatja Bécsben élő rokonomnak, Puskás Lajosnak.

Mivel a szállodai költségeket csupán néhány napig tudtuk fedezni, sürgős szükségünk volt a „kihelyezett” pénz megszerzésére. A levelek feladása után szép napos időben a tengerparton elsétáltunk a kb. 2 km-re fekvő Izici-be.

Ápr. 7-én autóbusszal tájékozódás végett a koperi olasz konzulátusra mentem. Az utazás két óráig tartott. Emigrációs tervünkből nem csináltam titkot. Udvariasan közölték velem, hogy a vízumkérelem már csak azért is tárgytalan, mivel Klári és Zoli nem szerepelnek az útlevélben. Az olasz vízum megszerzését Magyarországon kellett volna elintéznünk. Fontosnak tűnt a tisztviselő megjegyzése, miszerint a vámvizsgálatnál csupán az útlevél érvényességi ideje fontos, míg a magyar hatóságok egyéb bejegyzései (pl. ismételt utazás engedélyezése az érvényességi határidőn belül) érdektelenek.

Ha nem is sikerült a vízumot megkapnom, mégis néhány gondolatot felvetett a koperi látogatás.

Ezek közül a legfontosabbnak tűnt a gyerekek nevének beírása (okirat-hamisítás) az útlevelekbe. Mivel a bejegyzések kézírással és tussal történtek, ez nem tűnt megvalósíthatatlannak. Nem sokat időztem ezután a teljesen olasz stílusú Koper-ban (*Koper ma Szlovénia legfontosabb kikötővárosa, az olasz határ közelében, csak az I. világháború után került Jugoszláviához*). Ismét autóbusszra ültem és délre már visszaérkeztem Opatijába. – Három nap (IV. 5., 6., 7.) máris 27.000 dinárba került! A további hotelköltség fedezetlen!

Délután sétáltunk a tengerparton és az arborétumban.

Ápr. 8-a hűvös, esős időt hozott. A szállodában valami ok miatt el kellett hagynunk a rokonszenves, déli fekvésű, első emeleti szobát. Így átköltöztünk a III. emeleten fekvő 85 sz. szobába.

A szobában egy különös, szószékre emlékeztető faalkotmányt találtunk, melynek rendeltetését nem tudtuk kideríteni.

Étkezés: többnyire hideget ettünk a hotelszobában. Magunkkal hozott kekszet, szalámit, majd kenyeret, tejet, sajtot, felvágottat. Anna néha vasalón rántottát is készített. A szállodában vagy étteremben sohasem étkeztünk opatijai tartózkodásunk alatt.

A trieszti úton megnéztük az olasz stílusban épült templomot. A városban, környékén, főleg pedig a tengerparton (pl. Izici felé) gyakran sétálgattunk.

Április 11-én németországi ismerősünk, dr. Günther Lob és nőgyógyász kollégája, Hans Ziemann levelet megkapva autóval megérkeztek Münchenből.

A nap folyamán Puskás Lajoséktól megkaptuk a dr. V. I.-nél elhelyezett pénzünk egy részét – 40 dollárt.

Másnap Güntherékkel együtt hajnal 4-kor indultunk Zágrábba a német konzulátusra. Itt eredménytelenül jártunk, ez Güntheréket is elkedvetlenítette. Még aznap visszaindultak Münchenbe.

Később a svájci konzulátuson beadtuk a vízumké-
réshez szükséges iratokat

A Dubrovka étteremben ebédeltünk, majd elmen-
tünk egy Günther által megadott címre Doljak mér-
nökhöz. Beavattuk disszidálási tervünkbe. Tanácsát
kértük az illegális határátlépésre (jugoszláv-osztrák
határ) abban az esetben, ha a vízumkérelmünket eluta-
sítanak. Ezt a kockázatos határátlépést nem tartotta
azért teljesen kilátástalannak. Ellátott néhány
jótanáccsal és térképpel. A beszélgetés németül folyt.
Este 7-kor autóbusszal indultunk vissza. Röviddel
éjjel előtt taxival érkeztünk Opatijába meglehetősen
lehangolva a sikertelenség miatt.

Anna Kláival és Zolival a közeli Lovranba kirándult.

A nap folyamán John Doerfler bécsi ismerősünk
(akiket H. Gy. révén ismertünk meg Egerben) hívott
telefonon. Megemlítette, hogy egy ismerőse, H. W.
müncheni filmrendező révén a csomagjaink egy részét
Bécsbe juttathatjuk. H. W. épp a közeli Piranban tar-
tózkodott egy nemzetközi filmtársasággal (Interconti-
nental Film). Így másnap reggel autóbusszal útnak
indultam és 10 órára érkeztem Piranba. Ott végül is
telefonon sikerült kapcsolatba lépnem H. W.-val, aki a
portoroz-i Hotel Lucija-ban tartózkodott. Átmentem
Portorozba. A hotel előcsarnokában épp egy film for-
gatása folyt. Címét még nem tisztázták. Többek között
Stewart Granger is játszott benne egy csinos olasz
színésznővel.

A film müncheni rendezője közben megkérdezte
tőlem, nincs-e kedvem szerepelni a filmben. Igenlő
válaszom után kiszállva a liftből egy kulcsot kellett
leadnom a recepciónál. Néhány ismétlés után sikerült
megoldanom a bonyolult feladatot...

*(Stewart Granger egyébként 3 filmet forgatott
1966-ban: Az asszonyokat szeretem megölni, Rekviem
egy titkos ügynökért, Hogyan kell megölni egy nőt?)*

„Fellépésem” után egy ideig még poharaztunk és
beszélgettünk a film müncheni rendezőjével a hotel-
szobájában. H. W.-nek megígértem, hogy néhány nap
múlva elhozom a Bécsbe küldendő két bőröndöt.
Busszal visszaindultam Opatijába. Este családi körben
még pókerezettünk.

Két esős nap (IV. 15–16.) következett. Anyagi
helyzetünk javult. Kiss Ferenctől, Zürichből érkezett
62.400 dinár, majd Kardos Józseftől Montrealtól is 50
dollár. K. J. lányát Egerben operáltam 1965-ben. Ka-
nadába emigrált honfitársaink Egerben töltötték sza-
badságuk egy részét. (A műtétet K. honorálni akarta
elutazásuk előtt. Ezt elutasítottam célozva arra, hogy
később nagyobb segítségünkre lesz a nekünk szánt
összeg.)

Frau Dr. Lob Münchenből is küldött ápr. 11-én
Güntherrel 1.000 DM-et, így már nem okozott többé
gondot, miképpen fizetjük ki a hotelszámlát.

IV. 18., 20., 26., 28., 30., V. 1., 2., 3. – A tenger-
ben még hullámos vízben is többször fürödtünk A víz
tisztá, áttetsző, hőmérséklete persze jóval hidegebb,
mint az egri uszodáé. Anna csak a part mentén úszkált,
Klári és Zoli viszont bátrabbak és láthatóan élvezik a
tengeri fürdést. Ápr. 18-án az izici öbölben úszkáltunk
szép napos időben.

A vízumkérdés egyelőre megoldhatatlan. A pirani
olasz konzulátuson vetődött fel bennem a gondolat,
hogy a Klári és Zoli adatait tussal be kellene írni az
1965-ben kiállított Európa útlevélbe. (Libertényi egri
rendőrkapitány akkor csak Anna és számomra állította
ki az útlevelet.) A még érvényes, de az aktuális útra
meg nem hosszabbított útlevelet – jóllehet a jugoszlá-
viai útra a személyi igazolványhoz csatolt betétlap
elégészes volt – magunkkal hoznunk, mivel nélküle
nem remélhettük, hogy bármelyik nyugati határt is
átléphessük. Az én jellegzetes írásom nem látszott
alkalmasnak a gyerekek adatainak a bejegyzésére. Így
Klárira esett a választás. Tust és tollat vettünk, majd
napokig gyakorolta az útlevélhez használt írás utánzá-
sát. Ceruzával halványan beírta a neveket és a születé-
si adatokat a megfelelő rovatba, majd április 10-én
tussal is. Sajnos a grafit mindenen áttűnt, így nem
lehattunk igazán elégedettek és érthető módon tartot-
tunk az utólagos bejegyzés felfedezésétől egy alapo-
sabb vizsgálatnál. – *(Az útlevelek kiállításához később
már speciális gépeket használtak, ami ilyen fajta be-
jegyzéseket nagyon nehezen megvalósíthatóvá és igen
kockázatosná tett volna.)*

Április 19-én a megállapodás szerint a három bő-
röndöt elvittem Portorozba és átadtam a Hotel
Lucijában H. W.-nek, aki megígérte, hogy előbb-utóbb
eljuttatja őket Bécsbe. Rövid városnézés után ismét
autóbusszal szálltam és közel két és félórás út után
érkeztem vissza Opatijába.

Ezen a napon „biztonsági” okokból táviratot küld-
tünk a szekszárdi kórháznak, hogy „közúti baleset”
miatt a tervezett időpontra, április 16-ra, nem érke-
zhetünk vissza. Mivel a tartózkodási engedély lejárása
előtt kevés remény látszott terveink megvalósítására,
nem akartam, hogy a magyar hatóságok esetleg kutas-
sanak utánunk. Talán a túlzott elővigyázatosság diktál-
ta e lépést. – Kockázattal nem járt.

15 napi hotelszámlát – 85.500+2.000 dinár – kifi-
zettünk, majd ismét tengeri fürdés következett.

Dr. Günther Lob és Dr. Ziemann másodszor is le-
jöttek Münchenből. Reméltük, hogy ezúttal sikerül
elintézni a beutazó vízumot a zágrábi konzulátuson.
Másnap autóval hűvös, esős időben délelőtt ismét
Zágrábra indultunk. Utunk a német konzulátusra ve-
zetett, ezúttal sem értünk el eredményt (még ígéretet
sem). Német barátaink annyira lehangoltnak mutat-
koztak, hogy még mi vigasztaltuk őket. Elbúcsúztunk,

majd közel 5 órás buszút után érkeztünk vissza Opatijába.

Vasárnap szép szélcsendes napos idő. A 14-ik házassági évforduló alkalmából Lovranba kirándultunk, s a Hotel Belvedere tengerparti teraszán ebédeltünk. Anyagi helyzetünk javulása megengedte ezt a luxust.

Egyébként az élelmiszert megvásárolva a hotelszobában étkeztünk. Anna néha a vasaló talpán az amerikai fogságból őrzött csajkámiban rántottát készített. Opatijában egyszer sem ettünk étteremben, s meleget is csak ritkán. (Tejet, sajtot, kenyeret, szalámit, felvágottat, konzerveket fogyasztottunk általában.)

Telnek-múlnak a napok. Mivel az egy hónapra jogos tartózkodási engedélyünk néhány nap múlva lejár, a meghosszabbításhoz szükséges iratokat IV. 28-án leadjuk Rijekában (Fiume) a Quarner Expressnél. Du. ismét úszkáltunk (hullámzó tenger). Puskás Lajoséktól Bécsből megérkezett egy német nyelvű meghívó levél a mellékelt jótálló irással.

IV. 29. Eseménytelen nap. IV. 30., V. 1-a ugyan csak eseménytelenül telik, de naponta úszunk.

V. 3. Opatija. Igen szép napos, szélcsendes időben hosszú ideig úszkálunk a tengerben, majd négyesben két órás motorcsónaktúra (4.000 Din). Este Frau Dr. Lob hív fel Münchenből telefonon s kéri, hogy az első adandó alkalommal keressük fel a zágrábi konzulátust. – Igen jó hír!!!

V. 4. Az opatijai hotelszámla második részét (75.000 Din) kifizetve autóbusszal Zágrábba érkeztünk. Este meglátogattuk a Dolják családot, majd a Lovacki Rog-ban vacsoráztunk. A szállást már előzőleg biztosítottuk a Hotel Central-ban.

Másnap, május 5-én, 9-kor a német konzulátuson igen udvariasak, délután 16.15-kor megkapjuk a német beutazó vízumot!!! Szép születésnap ajándék! Városnézés, apróbb vásárlás után ebéd a Lovacki Rog-ban. Már csak osztrák átutazó vízumot kell megszereznünk. Anna emiatt még nyugtalankodik, én érzem, hogy itt már nem adódhat komoly nehézség.

V. 6-án három napra szóló átutazó vízumot kérünk az osztrák konzulátuson. Ezt délután kézhez is kapjuk. Nyitott a szabadságba vivő út. Közben megváltjuk a vasúti jegyeket (Zágráb–Wien–Salzburg–München, – 680 új Dinár) és remek ebédet fogyasztunk Gradska étteremben. Rövid városnézés, bizakodó hangulat, majd a Hotel Centrálban vacsoráztunk.

Zágrábból május 7-én reggel indultunk vonattal, némi aggodalommal gondolva a határátlépés elé, attól tartva, hogy észrevehetik az útlevelemben történt utólagos

bejegyzéseket. 11 óra körül Maribornál minden bonyodalom nélkül sikerült átjutni Ausztriába. Grázon, Semmeringen és Badenen át érkeztünk a bécsi déli pályaudvarra. Onnan rokonunkhoz, a Puskás családhoz mentünk, ott is szálltunk meg. Megköszöntünk mindent, amit érdekünkben tettek. Később telefonáltam Jobstnak Münchenbe, a Lob családot is értesítettem egy táviraton a Bécsbe való érkezésünkről. Első este a Billateriában vacsoráztunk és még éjfél előtt lefeküdtünk.

Így véget ért a több hétig tartó bizonytalanság, és ezzel életem történetének – „vita tripartita” – első fejezete.

Végre szabad országba érkeztünk s ezzel megtörtént az emigráció első és legfontosabb lépése. A Jugoszláviában való bizonytalan szakaszt Anna s a gyerekek is jól viselték. Klári és Zoli talán azért is, mert koruknál fogva nem érthették meg a kockázat nagyságát.

V. 8-án, vasárnap először táviratot küldtem Egerbe szüleim megnyugtatóására, annál is inkább, mert Magyarországról való távozásunk óta semmi hírt nem kaphattak rólunk. Persze barátainknak és ismerőseinknek is megírtunk néhány levelezőlapot.

Hétfőn reggel elbúcsúztunk a Puskás családtól, majd 10 órakor elindultunk az Arlberg Expressszel Salzburgba és du. fél 2-re érkeztünk meg. A Hotel Lasserhofban (200 schilling) szálltunk meg, majd a Wienerwaldban ebédeltünk.

1966. május 10. Apróbb beszerzések és városnézés után beszálltunk a müncheni vonatba. Megérkezve, az állomásról felhívtam a Lob családot, majd villamosra szálltunk. A megállónál Thies, Günther Lob testvére várt bennünket és kísért az Effler Str.-i lakásra. Igen szíves fogadtatásban volt részünk, különösen Frau Dr. Lob és a több mint 80 éves édesanyja részéről. Említette, hogy sikeres kijutásunk érdekében 10 misét rendeltek, melynek csak egy részét mondták el...

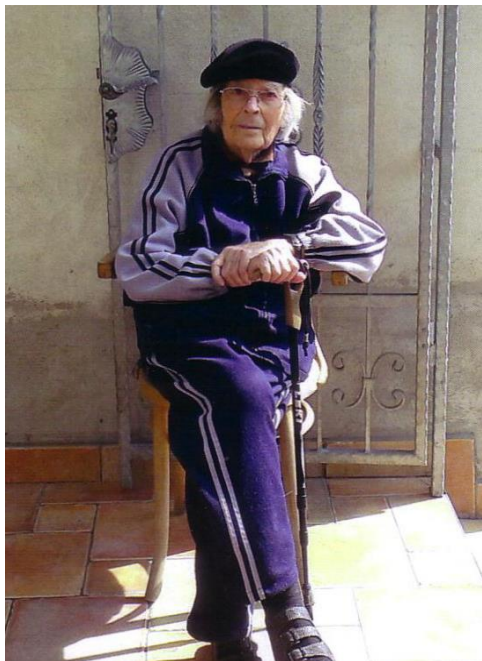
Megtudtuk azt is, hogy a zágrábi konzulátus a német külügyminisztérium közbenjárására adta meg számunkra a beutazási vízumot.

Frau Dr. Lob a családdal egy szép kertes családi házban lakott a München Bogenhausen városnegyedében. Ugyanott, a földszinten rendelt, mint praktizáló orvos.

Nagy szeretettel intézték elhelyezésünket: a gyerekek az alagsorba, Anna a félemeletre, én az I. emeletre kerültem. Az ellátásunkról is nagyon figyelmesen gondoskodtak.

Igazán otthon érezhettük magunkat.

EMLÉKEIM FOLYTATÁSA

Molnár József tavaly júliusban életének 92. évében elhunyt festőművész diáktársunk életútját és alkotásait megismerhetjük a sorozatosan megjelent ragyogó kiállítású albumaiból. 2012 nyarán Emlékeim címmel megjelent kötetében közölt életrajzát újságunkban az év Veni Sancte-i és karácsonyi számában közzeltük. Emlékeim folytatása címmel 2013-ban jelent meg az album-sorozat ötödik kötete.

2014 decemberében, Budapesten a Bartók Béla úti Csontváry Művészeti Udvarházban rendezett emlékkiállításon kaptuk kézbe e sorozat folytatását, Molnár József posztumusz két albumát: *Akvarellek és színes vázlatok, Rajzok és skiccek*.

Molnár Józsefet költő barátja „a csendes öröm” festőjének nevezte. Választékos, nemesen egyszerű nyelven megírt életrajza ezt a szelíden derűs életszemléletet sugározza, művészetének belső világát feltárva meséli el hosszú életének fiatal éveiben zaklatottabb, majd csendes nyugalomba torkoló pályáját.

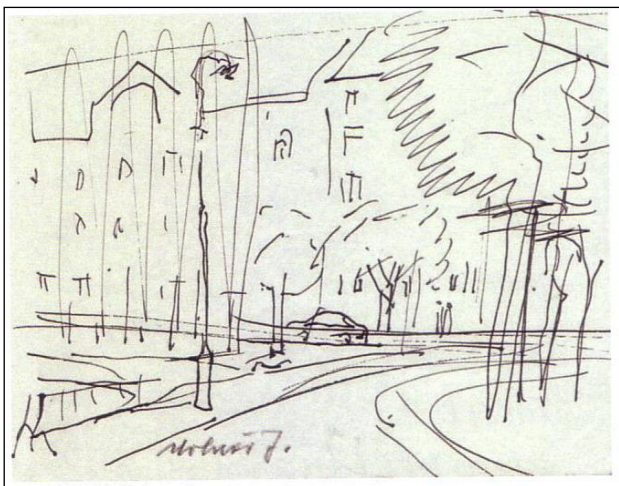
A következőkben – a korábbiakban megjelent életrajzhoz fűzve – közöljük az ötödik füzetben írt folytatást, két részletben. – A szöveg közé a *Rajzok és skiccek* c. posztumusz albumából „szűrünk be” képeket.

← *Molnár József 2014 májusában, Szigetszentmártonban*

AZ „EMLÉKEIM” FOLYTATÁSA

A mikor négy év után főiskolai tanársegédi állásomról lemondtam, úgy gondoltam, több időm lesz a festésre és szabadúszóként is boldogulok. Egy ideig ez lehetségesnek tűnt. Mesteremtől tanultam a festészet komolyságát, a szakmai igényességet. Ezért továbbra is becsültek azok, akik ismerték munkáimat.

Az Állami Lektorátustól 1955-ben hárman megbízást kaptunk, a Kiskunfélegyháza épülő általános iskolába falképek tervezésére. A témának kötődnie kellett a tanulók életéhez. Én az „Aratást” választottam. A tervemet Szőnyi mester megdicsérte. ... Az „Aratást” 50 év múlva láttam újra, örömmre hibátlan állapotban. Ma is gondosan őrzik és megbecsülik.

Bp. Bartók Béla út 80. – 12x16 cm 1989. filctoll

1956-ban ismét megbíztak falkép komponálásával, a téglási óvoda foglalkozási termébe. Egy gyönyörű mesét, a „Hamupipóké” vázoltam fel olajfestéssel. Azonnal elfogadták. Kartonját is megrajzoltam. Ekkor azonban az ország sorsa tragikus fordulatot vett: kitört a forradalom.

Ez a történelmi helyzet számomra személyes csapásokat hozott. Egyik csapás a politikai hitemet rendítette meg. A második családi volt. Feleségem a fegyverrel harcoló egyetemistákkal együtt szerepelt, ezért disszidálni kényszerült, így házasságunk megszűnt. A harmadik csapás önbizalmamat aláeső tendenciákat jelentett. 1956 tette lehetővé a Nyugati művészetre való nyitottságot és az ahhoz történt igazodást. Kollégáim, de a tanárok közül is többen azonnal stílust és szemléletet, sokszor hazát is váltottak. Szakmai csoportokba szerveződtek, pozíciókat szereztek. Ugyanakkor sokan elmagányosodtak, akiket a művészettörténészek nemigen kutattak fel. A műkritikusok és a galériások, egymást előzve bíralták a hagyományt értékelő alkotókat és összemosták a „szocreállal”. A szocreált a Főiskolán sem értékelték. A festői realizmust vállaltam és a gyermekkoromban megélt falusi témákat rajzoltam és festettem.

A MŰVEK ÉRTÉKELÉSE, A KONCEPCIÓ, A STÍLUS

Egy alkalommal, húsz év után szembetalálkoztam egyik kollégámmal, akiről azóta nem hallottam semmit. Ezekkel a szavakkal fordult hozzám:

„Te gyalog jársz? Én azt gondoltam, Mercédesszel szoktál utazni a Nagykorúton!”

„Hát ennyire vittem” – volt a válaszom.

Egy újságíró azt kérdezte, hová lett az a lendület, amit a Főiskolán és a Minisztériumban teljesítményemről ismertek. Akkor nem említettem a „három csapást”, csupán annyit mondtam: „Én a hagyományos értékeket nagyon tisztellem.” Most e sorok mélyebb értelmét próbálom feltárni.

Egykori főiskolai kollégám, rám jellemzőnek, a rajzolja-festést említette. Akkoriban nagyon jó pasztellkészletem volt. Egy megfelelő színnel gyorsan fel lehetett rajzolni a formákat, s a folytatás is könnyebben ment. Lehetett rajzolni olajecsettel is. Ez nagy színfoltok összehangolására kevésbé, inkább rajzos részek formálására csábított.

Eger tornyai – 11x13 cm 1979. filctoll

Az akvarellezésnél könnyű volt a vizes, egymásba átszivárgó színfoltokat megőrizni. A képek sorsát elsősorban nem a technika, hanem a képalkotó fantázia működése, a meglátás, a koncepció tisztázása, és állandó szem előtt tartása dönti el. A koncepció az iránytű, a cél a lélek mélyén rejlik. Festézetem értékelésének a kulcsát Feledy Balázs találta meg: „A látványhoz való ragaszkodása, mely esetében az élmény szinonimája, nem az anakronizmus, hanem a hűség festőjévé avatja.”

Megemlítem egyik munkámat. 1948-ban a szabadságharc centenáriuma film készült „Föltámadott a tenger” címmel. Fantáziámat Petőfi és Bem alakja megragadta. Gyors ecsetvonásokkal vázoltam fel a Segesvár felé vonuló sereg hangulatát. Hogy száradjon, a falhoz támasztottam. Mesterem éppen akkor nézett be a terembe, amikor nem voltam ott. Társaim közölték, hogy Bernáth mester üzeni, tetszik neki a vázlatom. Elhatároztam, elkezdem a téma 100x180 méretben való megfestését. Előrehaladott állapotban mutattam meg Bernáth mesternek, noha elégedetlen voltam. A vázlat lendületét, dinamikáját hiányoltam. A mester megnyugtatóan, hogy már az is jó eredmény, ami most látható. A képet bevették a Múcsarnoki Országos Tárlatra. Több kolléga kedvezően nyilatkozott róla. Az Oktatási és Művelődési Minisztérium maradék pénzből

megvásárolta. 1956-ban a Fényes Adolf teremben kiállítottuk és 1961-ben a Mátra Múzeumban is bemutatottuk.

Azóta nem láttam, igaz, nem is kutattam.

LESÚJTÓ NAPOK UTÁN ÚJ EREDMÉNYEK

A forradalom elfojtása után a szovjet vezetők minél előbb igyekeztek a rombolást eltüntetni. Sok ház szebb külsőt kapott, mint amilyen a harcok előtt volt. Első kiállításom még állt, amikor a Lengyel Képzőművészeti Szövetség 1957 tavaszán meghívott Magyar Képzőművészeti Szövetségbeli csoportokat Zakopanéba üdülni. A harmadik csoporttal én is eljutottam Lengyelországba. Itt ismerkedtem meg kiváló kollégáimmal, Eigel Istvánnal és Mohácsi Ferencsel. A lengyel művészek a II. világháború után szabadon utazhattak Nyugatra. Ez a friss és szabad levegő oldotta a mi szemléletünket is. Hárman nem a csoporttal mentünk haza, hanem megkockáztattunk egy külön utazást, Mohácsi Ferenc, Marton László szobrász és én vonattal elutaztunk az Északi tengerpartra. Gdanskban a baráti lengyelektől meghatóan barátságos fogadtásban volt részünk. Másnap hajóval utaztunk Hell-félszigetre és megfürdöttünk a tengerben. Megízlelhetjük a vizet, valóban sós volt és hideg. Az őrnaszádok kikötőjéről gyors vázlatot készítettem, erről később egy 50x70-es pasztell képet festettem a műtermemben. Még két jó képem készült el ezen a nyáron, a „Móricz Zsigmond körtér” és a „Szürke este”. Ez utóbbi címet Eigel István javasolta. Ekkor festhettem fel végre a Hamupipőkét a téglási óvoda falára.

1958-ban Moszkvában Magyar Képzőművészeti Biennálét rendeztek. A szervezők a „Móricz Zsigmond körtér” című képemet is elvitték. Néhány orosz festőnek nagyon tetszett, egyikük levélben gratulált és üdvözlétét küldte. A Biennálé katalógusa négy nyelven készült. Amikor kézbe vehettem, meglepődtem, hogy a rám vonatkozó szöveg Munkácsy-díjas festőként mutatott be. (Állami díjat soha nem kaptam.)

1959 elején Zsenyére az Alkotóházba kaptam beutalót. Ezen országgrészen már eldöntött kérdésnek tekintették a termelőszövetkezetekbe való beszervezést. A közeli Rum községben állatvásárról hallottunk. Néhányan megnéztük a mozgalmas eseményt. Zsenyére egy kis ceruzavázlattal tértem vissza. Majd budapesti műtermemben egy 41x62-es olajvázlatot festettem és beadtam a Fiala Képzőművészek Stúdiója által kiírt pályázatra. A kép díjat kapott. 20 évvel később a témát bővítve, 80x100-as változatban komponáltam meg. Egyik legjobb képemnek tartom.

Második önálló kiállításomat 1961 tavaszán a „Szőlőkert” Termelő Szövetkezet segítségével a gyöngyösi Mátra Múzeum rendezte meg. A „Szüretelőket” a T.Sz. vezetősége a tanácskozó terem részére megvásárolta. (Az elnök akkor Varga Ferenc volt.) A „Földosztás” című képemet pedig a Nagyrédei Községháza vette meg. A Művelődési Minisztérium ki-

küldöttje, a Mátra Múzeum összes termét megtöltő képek között egyet sem talált megvásárlásra alkalmasnak. A Minisztérium illetékese egy „szocreál” kép megfestésére tett ajánlatot. Ezt a megbízást nem teljesítettem.

Nyugalom – 21x29 cm 1976. negróceruza

TOVÁBBI EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK

Budapesten egy ideig nem kaptam kiállítási lehetőséget.

1967-ben harmadik önálló kiállításom a Csók Galériában nyílt. Az irodalmi rangú megnyitó szöveget Nagy László Kossuth-díjas költő barátom írta és ezzel nyitotta meg a kiállítást. A rendezésben a kitűnő művészettörténész, Frank János segített. A megnyitón megjelent több iskolatársam és osztályfőnökünk, a nagy tehetségű költő és nagyszerű tanár, Dr. Ágoston Julián is, akit „Anyám” című képem komoly költemény, a „Parasztmadonna” megírására ihletett. Több kollégáim és szép számmal egyetemi hallgatók voltak jelen a megnyitón. Másnap Bernáth mesterrel együtt nézhettük végig a képeket. Teljes jóváhagyást kevés munkám kapott. Néhányat elfogadott, volt, amit befejezetlennek tartott. Egy igényesebb témámra határozottan azt mondta, nem állította volna ki. Valóban a „Falusi búcsút” én is csak a téma miatt vittem oda. Ezzel a képpel még sokat kellett birkóznom, amíg valóban festmény lett belőle....

1975-ben az életmű keresztmetszetének tekinthető kiállításomat Nagyréde 700 éves jubileumának ünnepléséhez kötve ismét a „Szőlőskert” Termelőszövetkezet rendezte meg. A művelődési házat kiállító teremé alakították. Így impozáns képanyag bemutatására lett alkalmas.

1995-ben Hatvanban az „Arcok és Sorsok” bienálén „Hadiözvegy” című festményemre aranydiplomát kaptam. A következő évben, 1996-ban a Hatvani Galériában önálló kiállítást rendezhettem. A megnyitót Pogány O. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria nyugalmazott főigazgatója tartotta.

...

A 2010-es Újbuda Galériában bemutatott képek azért említhetők, mert mindnek témája a XI. kerület

legkedveltebb pihenő parkjához, a Feneketlen tóhoz és környezetéhez kötődött. A megnyitót Szakonyi Károly Kossuth-díjas író vállalta, aki a lakása ablakából látja ezt a csillogó, színes világot.

Még egy budapesti kiállítást kell megemlítenem. 2012 őszén lettem 90 éves. A jubileumi kiállítást október 4-én nyitottuk meg a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola aulájában. ...A kiállításra és katalógus bemutatásra meglepően sokan voltak kíváncsiak.

A megnyitón egy váratlan megtiszteltetés engem zavarba ejtett. Nehezen hittem el, hogy a lovaggá avatásra esélyes vagyok. Azóta ez 2013. január 19-én ünnepélyes keretek között megtörtént a Budai Vigadóban.

A kiállításomat nem láthattam újra. Betegségem gyorsan romlott, végül a kardiológiáról a mentők egyenesen a Szent Imre Kórházba szállítottak. Tíz nap múlva, még e kiállítás zárása előtt vidékre, a lányomékházába költöztünk. 2012. november 17-én, 90. születésnapomon, a szigetszentmártoni község házán vehetem át a magyar miniszterelnök aláírásával azt az oklevelet, amit a kormány a 90. életévüket betöltő állampolgároknak ajándékoz. Ezt egy kiállítással kötötték össze. A polgármester, Lerner Henrik üdvözlő szavai után Feledy Balázs művészeti író nyitotta meg a tárlatot. A hatást fokozta, hogy a díszterem főfalát márványmozaikom, a „Szent Márton és a koldus” c. munkám díszítette. ...

Mesekönyv – 19x14 cm 1962. negróceruza

ÚJABB MOZAIK FELADATOKRA KÉSZÜ- LŐDÉS GONDJAI

Nagyredét is elérte 1959-ben a termelőszövetkezetbe való kényszerítés kampánya. Rokonaim nehezen szánták el magukat, hogy engedjenek a kényszernek. Idegőrlő napokat éltek át. A községháza előtt az utca mindkét oldalán napokig az agitátorok autói álltak. A falusiak szorongva hajtották lovaikat az út közepén. Egy 80x100-as képem ezt a feszültséget akarta kifejezni. Ma úgy értelmezik, hogy az autók a falu motorizálódását jelképezik, a régi falu jelképével szemben.

Később valóban a TSz. lendítette ki a falut a sárból. Nem csak a faluban épült műút, járda, vízvezeték, csatorna és sok fürdőszoba, hanem a termőföldeket, szőlőtáblákat is aszfalt utak kötötték össze. Sajnos mára már a szétesés a jellemző. A gépek szerepe egyre fontosabb lett, de esztétikai ábrázolásra nehezen kerülnek ecsetvégre. Az absztrakt stílus nem a vidéken virágzik. Az absztrakt arcképfestés falun nem értelmezhető. Még Barcsay mester alakjai sem portrék, hanem szimbólumok. Talán a fényképezés és a film képes a mai gépi környezet művészi feldolgozására.

Feljáró az iskolába – 13x19 cm 1995. filctoll

Bizonyos fokon az absztrahálás a murális feladatoknál követelmény. A felhasznált anyag márvány, üveg, fal, redukciót igényel. Ugyanakkor a táji, típusbeli és folklór tartalom érvényesülni akar úgy, hogy a stílus ne törjön meg. A tartalmi követelményre a megbízók érzékenyek. Néha a közönség észrevétele hasznosnak bizonyul.

Az Egri mozaikom Bükk-hegység motívumát diáktársamnak köszönhetem.

Szülőfalum akkori vezetői az egri mozaikom elkészülte után 1982-ben megkérdezték, hogy az átalakítandó házasságkötő terembe hasonló márványmozaikot vállalnék-e? Ez 17 négyzetméteres felületet jelentett. Elvállaltam és 1983-ban a rédei mozaikot is felavatták.

17 évig nem készítettem mozaikot. A Millennium évében, lányoméék Szigetszentmártonba költöztek. Lányom, víkendházuk díszítésére „Szent Márton és a koldus” legendáját kérte mozaikban. Elkezdtem a témával foglalkozni. Ekkor írtak ki pályázatokat az ezeréves ünnepek alkalmára. Szigetszentmárton polgármestere a katalógusomban meglátta a rédei házasságkötő terem mozaik képét és azt kérdezte: készülünk a községháza korszerűsítésére, azt kellene díszíteni a névadó szent mozaikképével. Ha vállalom, a számukra lehetséges hét pályázat egyike ez lenne. Elvállaltam. Ez a téma nyert. 2000-ben a tavaszi hónapok alatt elkészült a mű és a kiállításommal együtt Makovecz Imre híres építész beszéde avatta fel.

Két év múlva egri iskolatársam, Tárkányi László elmondta, hogy kárpótlási jegyeiből alapítványt létesített. Ópusztaszeren Szent László Kápolnát építtetne. Szeretné, ha Szent László és leánya a bizánci császárné alakját velencei mozaikból elkészíteném. A Hagia Sofia székesegyház IRENE mozaikképe a mérvadó. Annak arany a háttere, ezért ez nagyon sokba kerülne. Azt mondta, Velencéből kell mozaikot rendelni, és meg kell csinálni.

Elsőnek Eirene császárné képét raktam ki, színes reprodukció alapján. Ezt mindenki dicsérte. Megbízom még nagyobb bizalommal kötött szerződést velem Szent László mozaik képére. Ezt a bizánci császár ruházatával igyekeztem Eirene képével azonos stílusban tartani. Újabb feladat következett: a két arckép az oltár mögötti falra kellett. Az oltáron az építészeti terv nagyméretű bronz feszületet jelölt. Egy kedves kollégám, Bráda Tibor, kitűnő festőművész javasolta, hogy a feszület is mozaikból készüljön, s úgy kerüljön a falra. Bevált. Megbízom újabb arcképeket kívánt. A négy Árpád házi szent: Szent István, Szent Imre, Szent Erzsébet és Szent Margit mozaik képét. Ezek is jól sikerültek. Mivel a kápolna építése nem indult meg, a hét mozaik „ideiglenesen” a Szegedi Piarista Gimnázium templomának falára került. Megbízom még két további mozaik arckép megvalósítására kért: Szent Hedvig, Lengyelország királynője és a boldoggá avatott IV. Károly magyar király arcképének elkészítésére. A két utóbbi mű is elkészült. Ekkor derült ki, hogy nincs pénz. Mindössze százezer forintot tudott a megbízóm fizetni. Néhány év múlva a lelkes hazafi megbetegedett és Pátyon, a Szeretetotthonban elhunyt. A fordulat évétől hiába reménykedett, hogy a kápolna építéséhez támogatást kap. Ilyen segítség sem a kormányoktól sem az egyháztól nem érkezett. A kedves szegedi piarista atyák örülnek, hogy templomukat színes mozaikok díszítik. Javaslom, ha tehetik, Tárkányi László nevét egy kis táblán örökítsék meg. Rövid szövegre gondolok: „A MOZAIKOKAT TÁRKÁNYI LÁSZLÓ HAZAFI KÉSZÍTTETTE”.

A mozaikokat kevesen láthatják, mégis örülök, hogy ilyen munkáim is megszülettek. Köszönöm kollégáimnak, néhai Rác Andrásnak, valamint néhai Hegyi Györgynek és néhai Krizsán Istvánnak, hogy nekem a mozaik készítés első lépéseit megmutatták.

Folytatjuk

Sixtus atyára emlékeztek halálának évfordulóján

Temlomunk előterében Sixtus atya emléktáblájánál, halálának 51. évfordulóján tartott emlékünnepeken a Gárdonyi gimnázium és a Ciszterci obláció helyezte el koszorúit.

Sixtus atyára emlékezve közöljük egykori tanítványának, *Kozma Györgyné Seres Ibolyának* 2004-ben készült írását, aki a szemtanú hitelességével számolt be Sixtus atya halálának „balesetéről”.
„*Fekete vasárnap*” címmel
***

Dr. Debreczeni Sixtus ciszterci atya, egri plébános halálának balesete 1954. február 21-én, vasárnap du. 3 óra egy pár perckor történt! A baleset helye, az Eger (akkor még) Széchenyi utca 72. számú, ma az átszámozások miatt a 68. sz. ház, – jelenleg is meglévő lakatlan lakóépület – bejárati ajtaja melletti első kettőíves ablak közötti falszakasz előtt, de az aszfaltjárda melletti *útszélen*.

Ott haladt kerékpárjával Sixtus Atya, amikor frontálisan ráhajtott szembe egy személyautó és halálra gázolta. Az autó márkájáról és tulajdonosáról annyit lehetett akkor hallani, hogy Moszkvics volt és a bervai gyár tulajdona.

Sixtus atya a város felől, az akkori lakására, a Mária utca felé kerékpározott, szorosan az út jobb oldalán. Az Atyával szemben jött a menetirányával szembeni bal oldalán az a Moszkvics személyautó, ami áttért az innenső oldalra, mintegy „megcélozva” az Atyát.

A Széchenyi 72. sz. ház, a Széchenyi utca és a Görög utca saroképülete. Egy család lakta. Sixtus atya személyes jó ismerősei voltak, sőt, nem egyszer, járt is a lakásukban.

E drámai történet szemtanúja és leírója a család leánya volt, ott és akkor, valamint édesanyja és öccse. A kis fiút előző évben Sixtus atya vezette elsőáldozáshoz, éppen ebben a házban, ugyanis tudjuk, hogy azokban az időkben a templomba járás is tiltott volt, de elsőáldozó gyerekekről szó sem lehetett templomainkban!

A kis család ült a szoba asztalnál, ami szemben volt az ablakkal. Vasárnapi ebéd után, ahogy az lenni szokott és beszélgetett. Az asztalnak is, az ablakkal szemben lévő oldalánál ültem, ezért lehettem talán az első szemtanú.

Az ablak parapetfala bentről alacsony, és lehetett látni jól azoknak a fejeit, akik kerékpárral kinn elhaladtak. Az Atyáét méginkább, magas termete miatt. Egyszer csak látom, hogy Sixtus atya ott, az első ablak előtt áthalad kerékpárjával hazafelé és megszólalok, jjié, most kerékpározott el Sixtus atya az ablakunk előtt!

Másodpercek múlva – mivel akkoriban még nem volt ekkora forgalom vasárnap, mint az ma már van – hatalmas fémes hangú csörömpölés verte fel az utca csendjét. Kirohantam! S ott, szorosan az út szélénél (nem a járdán), ott feküdt kerékpárja roncsaiban összetörve Sixtus atya, véresen kibogozhatatlanul, szürke térdzoknijai tele vérrel, szemüvege összetörve mellette. Annyira össze volt roncsolva, hogy az első másodpercben föl sem ismertem az atyát, hogy is gondolhattam volna, hogy pont ő fekszik ott vérbe fagyva! A ráeszmélés rettenetes volt! Közvetlen fölöttem álltam. A családom mellettem, de még senki idegen nem! Az atya feküdt ott, akivel szinte napi kapcsolatban voltam! A rémület vett rajtam erőt és a családtagjaimon is. A gázoló autónak nyoma veszett, a cserbenhagyó gázoló autó úgy annyira eltűnt, hogy nem is volt tudható, ki és mi ütötte el! Az utca alsó szakaszánál, jó messze van a Tűzoltó-tér, és hallomásból tudtuk meg, hogy ott volt látható a gázoló autó.

Cselekednem kellett! A Görög utcában lakott akkor Sixtus atyának egy nagyon kedves, vele dolgozó egyházi munkatársa, Balázs Magdika, oda rohantam be és értesítettem. Ő értesítette a Ciszterci Plébániát és az atyákat. Szinte percek múlva már ott volt Hegyi Kapisztrán atya, Levente atya és emlékeim szerint még 1–2 ciszterci atya, na és azok a rémült egriek, akiknek tudomásuk lett a balesetről. A tehetetlenség és a rémület zokogva tört föl belőlünk.

Amikor megérkeztek a rendtársai, már nem bírtam a helyszínen maradni tovább és bementem. Nagyon sokáig nem tudtam magamhoz térni, hogy tehette ezt az akkori hatalom, hogy fényes nappal – véletlennek álcázva – „rögtönítélő bíróként”, élet és halál uraként, önkényesen gyilkoljon!?

Az atyát a házunk elől elszállították, de már nem voltam képes mindazt végignézni. Sem én, sem a családom. Hogy pontosan kik ültek az autóban, akik gázoltak, ittasak voltak-e vagy sem, de a baleset helyszínéről szabályosan „elpuoltak”, így mi ott, nem tudhattuk meg kilétüket.

De, hogy pont a mi házunk előtt haljon meg az az atya, az a kedves, szentéletű atya, aki családunknak is szerető pártfogója volt, talán szomorú megtiszteltetésnek vehetjük, hogy földi porhüvely sorsának intézését a jó Isten az ő ismerőseinek kezébe helyezte, nem hagyva őt ott magára, városa országútján.

Vértanúhalált halt, felejthetetlen emléke fennmaradását szerettem volna szolgálni Sixtus atyának ezzel a tényszerű történettel Emlékét életünk végéig szeretettel emgőrizzük!

Vértanúhalált halt, felejthetetlen emléke fennmaradását szerettem volna szolgálni Sixtus atyának ezzel a tényszerű történettel Emlékét életünk végéig szeretettel emgőrizzük!

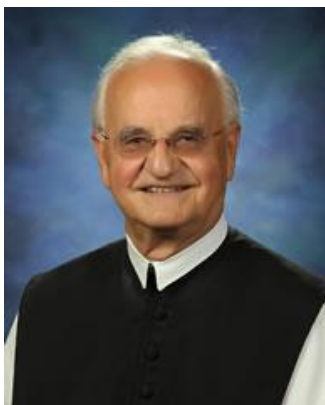
Vértanúhalált halt, felejthetetlen emléke fennmaradását szerettem volna szolgálni Sixtus atyának ezzel a tényszerű történettel Emlékét életünk végéig szeretettel emgőrizzük!

Fénykép: Kovács O. tanár úr

Kozma Györgyné (Seres Ibolya), az atya belesetének, halálának talán első szemtanúja

DALLASRÓL BESZÉLGETTÜNK BERNÁT ATYÁVAL

Marton Bernát ciszterci atya, a Dallasi Miasszonyunk Ciszterci Apátság volt perjelje, a Cistercian Preparatory School (középiskola) tanára és 15 éven át igazgatója, a második félévben a budai Szent Imre Ciszterci gimnáziumban tanítja az angol nyelvet. Ez a féléves vendég-tanári munka még kiegészült egy szenzációsnak ható eseménnyel: Bernát atya március 1-jén, Budapesten, a Margitszigeten 50 km-es ún. ultramaratont futott, közel kétszáz diája kísérte őt rövidebb-hosszabb távon. Számtalan beszámoló, interjú adta ezt hírül. Jó pár riporter megtanulhatta a „ciszterci-tanár” kifejezést.

„Magyar ciszterciek Amerikában” címmel pár évvel ezelőtt újságunkban négy részes folytatásban ismertettük a Dallasi Apátság kezdő éveinek történetét. Örültünk, hogy most alkalom nyílt „élőben” is tájékoztatást kapni a már több mint egy fél évszázados magyar alapítású ciszterci monostor és iskola életéről. Bernát atya készségesen vállalta, hogy az újságunkon keresztül az egri öregdiákok számára válaszol kérdéseinkre.

A dallasi gimnázium lapjában, a Continuumban olvashattunk a kommunista diktatúra elől menekülő ciszterci szerzetesek Dallasba vivő útjáról. Bernát atya is szerepel e sorban, habár nem szerzetesként, hanem mint mint VI-os piarista diák hagyta el az országot 1956. október 23-a után. Akkoriban nem sok gimnazista korú fiatal ment ki egyedül. Az út végül is Dallasba vezetett...

Erről dióhéjban. Az általános iskola első osztályát 1947/48-ban a cisztercieknél kezdtem, államosítás után 48/49-ben áttettek a Margitba, majd a nagytétényi lakásunkhoz közeli iskolában folytatva, végül Budafokra költözve, az ottani iskolában fejeztem be általános iskolai tanulmányomat. Innen kerültem a Mikszáth Kálmán téri piarista gimnáziumba.

Én voltam a legfiatalabb a családban. Henrik bátyám, ciszterci szerzetes volt Dallasban, Laci bátyám itthon élt, családos ember. Apám rendőrtiszthelyettes volt a XI. kerületben, így a háború után osztályidegenek voltunk, édesapámat „B” listázták, elvették a nyugdíját, segédmunkásként dolgozott egy vasöntőben.

Laci bátyám feleségének rokonai voltak Amerikában, Pittsburgh-ben, 1956. november 4-e után ők akartak disszidálni. De gyerekeik, kétéves ikrek, kanyarót kaptak, magas lázzal. Így nem mehettek. Útjukat egy kedves barátjával együtt már megszervezték.

Édesanyám mondta: Fiam, keresd fel a bátyádat! – Kérdeztem, mikor? – Holnap reggel. Ez november 20-án volt. Akkor Budafokon laktunk.

Reggel hét órára templomtérré kell menned, ahol trafóállomásnál vár egy házaspár, akihez társulva ki fogsz jutni – így igazított el a bátyám. Így is történt, csatlakoztam egy házaspárhoz, és velük 24 óra alatt kinn voltam Ausztriában.

Mint később kiderült – ezt csak nyolc év múlva tudtam meg –, ez nem az a házaspár volt, akik a bátyámmal együtt mentek volna. Ők végül is nem mertek nekiindulni. Az a hír járta ugyanis, hogy az oroszok körbevették a várost, és nem lehet átmenni.

Az út egy kicsit zürös volt, Szombathelyig mentünk vonattal, azután gyalogoltunk, Nárainál, Szombathely közelében mentünk át a határon. Először Güssingbe (Németújvár) kerültem.

Hatalmas volt a menekülő tömeg. A családosoktól külön választottak. Egy gyűjtőtáborba, Grazba vittek bennünket. Pár újonnan támadt barátal elhatároztuk, hogy amint lehet, eltűnünk ebből a tömegeből. Híre volt, hogy egy vonat megy fél 11-kor Németországba. – No, akkor odamegyünk. Majd egy újabb hír: Svájcba már fél tízkor indul. – No, akkor inkább oda megyünk. Így Svájcba kerültem, először német, később a francia nyelvű részébe és ott maradtam 13 hónapig. Végül, '57 decemberében, a Vöröskereszt fizette jeggyel tudtam New Yorkba repülni, ahová a hónap 30-án érkeztem.

A bátyám azonban nem várt s én ott álltam egyedül a New York-i repülőtéren. Ekkor odajött hozzám egy arab, magyarul megkérdezte: Fiatalember, hova igyekszik? – A Saint George Hotelbe szeretnék eljutni, oda érkezik a bátyám – mondtam. Kitöltötte helyettem a belépéskor szükséges iratokat – mindmáig őrzöm őket –, hívott egy taxit, megadta a címet, kifizette a viteldíjat, majd eltűnt. Kiderült, hogy Budapesten, a Műszaki Egyetemen tanult.

A bátyám délután megérkezett, ugyan már tíz éve nem láttuk egymást, de László testvérünk arcvonását egymáson kölcsönösen felismerve örülhettünk a találkozásnak. Újévet ott töltve, Dallasba 1958. január 4-én érkeztem a monostorba. Ott városba kerültem egy családhoz. Elvégeztem a gimnáziumot, miközben egy szatócsüzletben dolgoztam. Aztán beiratkoztam egyetemre. Majd jelentkeztem a Rendbe. Én voltam az első novíciusa a monostornak (volt ugyan egy előttem is, de kilépett). Letettem a fogadalmat, majd elküldtek Rómába, ahol öt éven át

végeztem a Szent Anzelm Pápai Egyetemen a teológiát, és ott is doktoráltam. Zakar Polikárp és két magyar benedécs is tanított.

A teológiát befejezve valóban úgy nézett ki, hogy biológianár leszek. Föl is vettek az angliai Cambridge-be, de hazahívtak Dallasba, az iskolánkba osztályfőnöknek és franciatanárnak. Akkor ugyanis franciatanárra volt szüksége az iskolának és én Svájcban megtanultam a nyelvet. Beiratkozva a dallasi methodista egyetemre franciatanár lett belőlem. Végül is francia-latin szakos vagyok, de mellette hittanár, s történelmet is tanítok, már 47 éve.

Szeretted ezt a tanári hivatást?

Mindig tanár akartam lenni. A gyerekekkel szerettem foglalkozni. Emlékszem, egy alkalommal az általános iskolában nem jött be a magyartanárunk, én megtartottam az órát.

Az iskolánkban már 47. éve tanítok, ahol igazgatóhelyettes, majd 15 éven át igazgató voltam. Magam hat osztályt vezettem végig: az 1977., 1984., 1987., 1994., 2004. és 2012. években érettségizőknek voltam osztályfőnöke és tanítottam francia és latin szakon.

A monostor temploma – a bélapátfalvi ciszterci monostor templomának mintájára épült 427 db 3,5–5 tonnás kváderkőből

Az órarendet úgy állították össze, hogy a zsolozsma idő alatt a tanárok szabadok. A monostorban reggel hatkor kezdődik a matutinum (reggeli imádság) és befejeződik negyed-fél nyolc tájban. Akkor átmegyünk tanítani. Délben van a napközi imádság, utána ismét tanítunk. Este hatkor van a vesperás (vecsernye), kórusban latin gregorián énekkel, majd együtt étkezünk, vacsora alatti olvasmánnyal. Utána a kompletórium. Ezután lefekvésig még van 2–3 órás munkaidő. Így él az öreg és a fiatal szerzetes.

Én korán, 9 – fél 10 után lefekszem és már fél 4-kor felkelek. Nagyon szeretek reggel, zavartalanul dolgozni.

Néhány szót az iskoláról.

A dallasi apátság középiskolája a Cistercian Preparatory School (a Preparatory szó itt egyetemi előkészítőt jelent) 1962 szeptemberében indult, az Amerikában szokásos négy éves (9–12. osztály) középiskola típus helyett a

Hogyan egyeztethető össze a monasztikus élet a tanítás-nevelés követelte társadalmi kapcsolatok igényével? A ciszterci szellemiség alapvető vonása volt a családiasság: délutánonként szívesen kerestük fel tanárainkat és a szüleikkel is gyakran kell a kapcsolatot tartani.

A monostor építésénél már eleve figyelembe lett véve ennek a kettősségnek az összehangolása. A rendház és az iskola egymáshoz közel épült. Mikor odaköltöztünk, a pusztaságba költöztünk. Aztán körülöttünk szépen fölépült egy kis városka, de ez elég messze van tőlünk. És most arra törekszünk, hogy közelünkbe ne is terjeszkedhessen a város, és „zöldövezet” számára a telket is szeretnénk vásárolni. Már eleve vannak ilyen határoló sávok: egyik oldalon egy folyó és országút, mások oldalon a vasút. Így még eléggé elzártan tudunk maradni. Ugyanakkor mégsem teljesen elszigetelve: a repülőtértől és a városközponttól is 15–15 kilométerre vagyunk.

Mikor beléptem, 34 magyar ciszterci volt a kolostorban. Ma heten vagyunk magyarok, ketten nyolcvan év alatt, közülük egyedül tanítok a gimnáziumban.

A monostor és az iskola között van egy kis dombocska, diákjaink napközben ezen nem mennek át. Délután azonban nagyon szívesen felkeresik az atyákat, elmondva bajukat-gondjukat, főleg a fiatalabb ciszterci tanáraikhoz vonzódnak. Hál’ Istennek már többen vannak közöttünk fiatalok. Az évszázad elején már nagyon fogytak a magyar ciszterciek a monostorban. Dénes apátunk hivatásokért imádkozva kérte, 10 év alatt jöjjen hozzánk legalább öt hivatás. A Szentlélek „megtréfált” bennünket: öt év alatt 10 örökfogadalmasunk volt!

régi magyar – nyolcosztályos – gimnázium mintája alapján. Ez különösen megfelelt a magyar ciszterci hagyományoknak. Bevezették az amerikai középiskolákban ismeretlen osztályfőnöki rendszert is, az osztályfőnök végig kíséri osztályát, közte és diákjai között rendszerint őszinte, bizalmas kapcsolat alakul ki, amely sokszor a későbbi életükben is megmarad.

Ma az iskolánknak – a tíz éves elsősöktől a tizennyolc éves nyolcadikosokig – 350 diákja, a tanári karnak pedig 63 tagja van.

Bernát atya a magával hozott iPad-jából néhány képet elkértünk az újságunk számára. A fényképeket Jim Reisch, az iskolánk fotósa készítette.

József atya osztályfőnöki órát tart az új kápolnában

Lőrinc (Lawrence) atya a diákjaival

Érettségiző osztály – 46-an vannak

A tanári kar – közöttük Peter apátúr és 11 ciszterci tanár

Dallasban többen otthonra találtak, akik az egri gimnáziumban tanítottak, a monostor tagja volt egy iskolatársunk is Zimányi Ferenc. Már mindnyájan meghaltak. Talán némelyikükről vannak emlékeid?

Falubíró Győző már 56 éves korában, 1964-ben jött a monostorba. Nagyon kedveltem Győzöt, mindnyájan szerettük. Mindig mosolygott. Nehezem birkózott az angollal, én is próbáltam erre tanítani. Több diákunkat is tanította zongorára. Sajnos erős dohányos volt, ez okozta korai halálát. Tíz évig élt a monostorban. Ő volt az első halottunk. Az Irving-i temetőben nyugszik.

Zimányi Rudolf, nagy tudású, művész lelkű ember volt, egy költő. Sok szép verset írt. Nehézséget okozott számára, hogy hatalmas tudását, nem tudta kifejezésre juttatni. Mai zsargonnal kifejezve: nem tudta magát „eladni”. Ez egy kisebbségi érzést keltett benne. Mikor francia irodalomból diplomáztam nagy segítségemre volt. Diplomára készülve esténként együtt sétáltunk, s kérdéseimre részletes kis előadásokban adott választ, nevekkkel, évszámokkal, egyes művek részletes analizálásával, s mindezt szinte azonnal, minden gondolkodás nélkül. Ő volt a „magántanárom.” Nagyon tiszteltem őt.

Köszönjük, kedves Bernát atya, hogy bepillantást nyerhettünk egy ciszterci szerzete tanár életébe, és közelebb hoztad a magyar gyökerekből kinőtt dallasi monostor és az iskola világát.

Nagy öröme lehet a budai gimnáziumnak a féléves vendégséged. Talán az egri iskolánknak is jut ebből egy pár napocska.

Ágoston Julián tanár úr kirándulása a könnyű műzsa vidékére...

Jó tíz évvel ezelőtt Rónay László professzor úr biztatására gyűjtögetni kezdtem Ágoston tanár úr kiadatlan verseit. Kértem ehhez diáktársaim segítségét is. Ekkortájt egy vastag borítékban Valentin Kálmán diáktársunktól, Egerből kaptam egy summás gyűjteményt. A boríték Ágoston tanár úr 15 versét tartalmazta. A versek témája azonban nem illett az eddig megismert költemények sorába: könnyűzenei dal- és szon-szövegek voltak. Későbbiekben Ágoston tanár úr unokaöccsétől, Ágoston Zsolttól kapott gyűjteményben is találtam ilyeneket.

Valentin Kálmán (1922–2007), '39-ben érettségizett diáktársunk Egerben énektanár és kórusvezető volt. Mint zeneszerző a könnyűzene területére is szívesen ellátogatott, így kerülhetett kapcsolatba volt tanárával, Ágoston Juliánnal, aki szintén kirándult a könnyű műzsa vidékére. A dalszövegíró és a könnyűzene-szerző egymásra találtak.

A versekhez mellékelve volt Ágoston tanár úr hat levele is. Ez elsősorban a szöveg és a dallam összehangolásáról szólt, de a levélből tanár úr életkörülményeire vonatkozó adatot is megismerhetünk:

Itt kinn Óbudán van egy kis elázott wigwamom /kamrából alakított főbérlet egy soklakásos udvaron/, ide is címezheted a levelet, de otthon is megkapom, mindkét helyen mindennap megfordulok.

Bp. III. ker. Raktár u. 23. /Óbuda/

Egy másik helyen:

Hidd el, Kálmánom, nem vagyok mindig ilyen restnek látszó, de Te bizonyára megértesz, hisz ismered a hajszolt életet: nekem bőven kijut belőle. Mindennap négy és félórát utazom, anyikát is meglátogatom minden nap. S a mellett még dolgozom is, tanítok. Hát gondolhatod, mennyi idő jut itthon, amikor fűtenem kell, kályhapucolás, favágás, szénhordás stb. Talán jövőre lesz már olajkályhám, az idénre ígérték, azzal is megtakarítok legalább egy órát naponta.

Kettőjük kapcsolatát érzékelteti a levél változatos, jó ízű megszólítása:

„Kedves Kálmánom, édes Egyöcsém!”, vagy „Drága Kálmánom!”

A dalszövegírásról is van egy odavetett mondat, egy kis magyarázkodás a költőnek e „tiltott területre” való ki-
ruccanasáról.

„... magamnak is ez a véleménye: Szép Ernő és Ady kuplékat is írtak, nem is rossz-
szakat, Heltairól nem is beszélve. A szövegeknek nem ártana egy kis reform...”

A levelek, pesze elsősorban a versszöveg és a dallam összehangolásáról szólnak:

Nagyon örülök, hogy ilyen alaposan nyúlsz hozzá, ne félj, nem sértődöm meg, sanzónt csak együtt lehet írni, nem külön ének és zene, hanem szinte együtt születő valami. Bár közelebb volnánk, akkor jobban menne. No de kitálalták már a magnót, majd ha jobban fellendül "cégünk" - szeretném remélni - akkor veszek egy magnót. Te szalagra játszol és közben utasításokat is adhatsz, én meg hallgatom és írom a szöveget. Most is van magnó, amin le tudom játszani, ha fölveszed, de még nem az enyém. Kölcsön az iskolánál lejátszom.

Számára nem volt idegen terület a zene világa, a szövegére írt dalt maga is eljátszotta, elénekelte. Emlékszem, az egyik délutáni zenekari próbára Falubíró Győző tanárunkkal, a zenekar vezetőjével együtt Ágoston tanár úr is megjelent hegedűvel a hóna alatt (és dohányos dobozával). Beült az elsőhegedűsök sorába és együtt játszott velünk. Kicsit csodálkoztunk, de tanár urat ismerve, ez bele illett a képbe.

Ha bármi javítani-igazítanivalót találsz, írd meg nyugodtan, elvégre más az én blattról való gyarló kísérletezésem énekekkel /míg végre most sikerült egyszer lejátszatnom, hát nem fogtam nagyon mellé, de már kijöttem a blattolásból, abból a kevésből is, ami telt tőlem/, lehet, hogy itt-ott nem értesz egyet a prozódiaival.

Sajnos az együtt-munkálkodás „végeredményéről” – legalább egy kottalapról – nincs tudomásunk.

A levelek keltezéséből ítélve viszonylag rövid idejű lehetett az együttműködés, 1964 szeptemberétől 1965 tavaszáig.

Valentin Kálmán

Két dalszöveg a Valentin Kálmánnak küldöttekből, (nekem tetszettek):

DAL A CITADELLÁRÓL

Régi emlék Pest-Budáról: tarka kép
Gellérthegyen és Tabánban sok a nép,
mind özönlík, erre-arra víg kacaj,
fodros szoknya: százezernyi lepkeraj.
A fülemben régi nótát hoz a szél,
benne minden ifjúságonról mesél,
hallom még a régi nótát s nevemet:
„Nézd az öreg Citadella kinevet!”

Kinevet, mert itt maradtál vén apó,
nem hallod, ha felharsan a nótaszó,
csak motyogsz, ha fúj a szél, öreg legény,
nem neked való e tavasz, nem e fény.
Felballagsz a hegytetőre, hogy ha tudsz,
hogya nem, – hát felvisz majd az omnibusz,
azaz hogy már más busz jár a hegy felett.
„Nézd az öreg Citadella kinevet!”

Citadella! Öreg vár a hegy fokán,
alólad már rég elpusztult a Tabán,
eltűnt már a fodros szoknyás régi dal;
fejemről is lassan eltűnt minden haj.
Új ifjúság nőtt fel itt is, új világ,
a hegyormon szerteséjjel száz virág,
új zene szól a megújult hegy felett:
„Nézd az öreg Citadella kinevet!”

Fenn az ormon minden új: az eszpresszó,
s eszpresszóból a kizengő zeneszó,
új a világ minden új a nap alatt,
csak talán még egy maradt meg: a falak,
s a falakon vakolatlan karcolás:
valamikor erre járt egy iskolás,
álmodozó kisleány s egy kisgyerek,
„Nézd az öreg Citadella kinevet!”

Minden más lett már azóta idefenn,
csak egy maradt meg: az örök szerelem,
most is vannak az utakon kispadok,
s kispadokon csókos párok, mint amott!...
Mi is voltunk fiatalok, boldogok,
szerelmünkre is ez a hold ragyogott,
sárga képe épp így szállt a föld felett.
„Nézd az öreg Citadella kinevet!”

SZABAD VAGY NEM SZABAD

Zöld bársonyblúzba bújtak
a Horváth-kerti fák,
tavaszi táncra perdült
a sok virágos ág,
ott álltunk a sarkon
a Buci, Csi meg én,
amikor észrevétlen
egy fiú állt megém
Csak éppen hogy megláttam,
s motyogta már nevét,
aztán felém nyújtotta
pipacsvörös kezét.
– „Elkísérlek hazáig,
megengeded, szabad?”
Mit tesz a jó kislányka:
marad vagy elszalad?
Én nem tudom, mi illik,
nem tudom, mi szabad,
csak kibuggyant a számon:
szabad,
szabad,
szabad!

Később is együtt jártunk
tavaszi délután,
csak loppal néztük egymást
balogul és sután,
míg egyszer olyan furcsán
fölragyogott szeme
és kezem megkereste
remegőn a keze.
A nap nevetve szórta
fejünkre sugarát,
míg halkán összebújva
mentünk a parkon át.
Vártam, hogy megkérdezze:
szabad vagy nem szabad,
csak szótlanul karjába
öltötte karomat.
Én nem tudom, mi illik,
nem tudom, mi szabad,
akkor már úgy éreztem:
szabad,
szabad,
szabad!

Aztán forró nyár jött,
illata bódító,
a Horváth-kerti fák közt
dalolt a sok rigó.
Egyszer csak úgy éreztem,
szorosan átkarolt,
míg a fák esti árnya
feketén ránk hajolt.
Remegve félve álltunk,
de nagyon boldogan,
ajka ajkamra tévedt,
én nem tudom, hogyan,
de én is átkaroltam
az alvó fák alatt,
s az én szám is szomjazva
a szájára tapadt.
Én nem tudom, mi illik,
nem tudom, mi szabad,
csak csókolózni jó – s tán:
szabad,
szabad,
szabad!

70 ÉVE FEJEZŐDÖTT BE BUDAPEST OSTROMA

1945. február 11-én 20 órakor indult meg a második világháború történetének egyik legkilátásalanabb hadművelete, a budapesti szovjet ostromgyűrűből való kitörés. 15–20 000 német és magyar katonából, alig 700-an érték el a 20–25 km-re levő német vonalakat.

Botár Elek diáktársunk, akkor 15 éves hadapród, átélte az ostrom napjainak borzalmait, sebesülése megmentette a szinte biztos haláltól, de a szovjet hadifogságtól is.

Kérésünkre elmesélte ennek az ötven napnak történetét.

Iskolánknak, a Nagyvárad Magyar Királyi „Gábor Áron” Honvéd Tüzérségi Hadapródiskola másodéves osztálya 1944 karácsonya előtt már Dunántúlon – Sümegen ill. Csabrendeken – állomásozott. December 22-én az új iskolaparancsnok kijelentette: aki tud, elmehet karácsonyi szabadságra. Vagy 8–10-en már nem tudunk hazamenni, mert otthonuk orosz megszállás alatt volt. Ott ültünk az ágy szélén, tervezgetve mit tegyünk? A szabadságról január 3-ára kellett visszajönnünk. A kihirdetés után néhány perc múlva azonban mindnyájunkat meghívott valaki, akinek volt még hova mennie, engem is egy évfolyamtársam, kinek szülei Budapesten éltek. December 24-én, este nyolc órakor érkezünk meg Budapestre, a Kálvária térre, ahol a szülei laktak. A karácsonyt itt töltöttem. December 27-én kellett jelentkeznünk a Mária Terézia Laktanyában, a Nagykörút és az Üllői út sarkán, a helyőrségi ügyeleten. A szabadságos levelet kellett lepecsételtetni.

Mint megtudtuk, ekkorra az szovjet csapatok már körülzárták Budapestet.

Mikor december 27-én, kimenő ruhában jelentkeztünk, felszereltek, és beosztottak bennünket. A hadapródiskolai zubbonyt és a köpenyt tarthattuk meg, de azokról is levágtuk az arany gombokat, helyette barnát kellett felvarrni. Kaptunk ejtőernyős bakancsot, át kellett öltöznünk, a csákót le kellett adnunk, helyette a barnagombos katonai tábori sapkát és még rohamsisakot is kaptunk, fehér bekecset a köpeny fölé, téli idő lévén egy hóleplet, meg kenyérsákot is.

„Morlin” páncélelhárító csoportba osztottak be. Mi akkor másodévesek voltunk, már 14 hónapos katonai szolgálattal, így már „hadrafoghatóknak” tekintettek bennünket. Ebbe a csoportban voltak még fel nem avatott ludovikások, Bolyai Műszaki akadémikusok és hadapródok több iskolából is. A csoport felszereléséhez tartozott két 7 és feles páncéltörő ágyú is.

Parancsnokunk, Morlin Imre tüzérszázados, Nagyváradon tanárunk volt, löismereteket tanított, meg lovaglás. Ő szintén Budapesten ragadt. [Morlin Imre (1917–2003) a Ludovika Akadémia elvégzése után

1938-ban tüzérhadnaggyá avatták. A II. világháborúban megjárta az orosz frontot, Budapesten megsebesült és fogságba esett. Szibériából 1947-ben szabadult. 1948-ban belépett a jezsuita rendbe. Később az éledni kezdő magyar rendtartomány főnöke is volt. – a szerk.]

Először december 29-én délután vetettek be bennünket: a Budafoki úti vasúti töltésnél az átjárót kellett védeni, melyet az oroszok erősen támadtak. Velünk volt a budapesti őrzászlóalj, az egyetemi rohamzászlóalj és soproni nehéztüzérek is. A sorozatos szovjet rohamokat sikerült két napon át visszavernünk, s az oroszok január közepéig nem is próbálkoztak itt újabb áttöréssel.

Ez volt a „tűzkeresztség”, itt már tényleg tapasztaltuk, mit is jelent a tűzharc, amikor az ember nem a „nagy gyakorlaton” van, hanem miránk is lőnek. Ott szembesültünk igazán a háború borzalmaival. Azelőtt is láttunk halottakat, de ez úgy megdöbbenetett az embert, elgondolkoztatott, hát Istenem, mi is juthatunk ilyen sorsra.

Itt voltunk december 30-án estig.

Csoportunk az első bevetésből visszatérve a Mária Terézia laktanyába, a Morlin csoportunkhoz osztották be a soproni nehéztüzéreket is. Innen január 6-án a parancsnokságot a Fiumei úti OTI palotába helyezték. Az oroszok ekkor a Józsefvárosi pályaudvart támadták. Itt volt a második bevetésünk, a németekkel karöltve. Lövegeink állása az OTI palota mellett volt. Emlékszem, két benzinszállító tankot is kilőttünk, mely hatalmas lánggal éget. Borzalmas látványt nyújtott.

Éjszakánként felderítési feladattal járőröztünk. 14–16 ember vett részt egy járőrben. Visszajöve helyzetképet kellett adnunk.

Egy nagyobb ellentámadás következtében az OTI-tól a Kálvin térre jöttünk vissza. Parancsnokságunk a Pázmány Péter Egyetem Kecskeméti-utcai épületében volt, ahol pihenőként mi is tartózkodtunk. Itt találkoztam egy ciszterci diáktársunkkal, Endrényi Elemérrel, kivel a Foglárban együtt laktunk. Gyógyszerészhallgató volt, és erre a helyre osztották be. (Hallottam, hogy később itt halt meg.)

Az oroszok a városnak ebben sűrűn lakott részében nem használták a páncélosokat, mivel ezeket a házból könnyebben lehetett pl. ún. páncéloköllel megsemmisíteni. Így páncéltörő ágyúinkat mi sem használtuk.

Január 10-e körül volt egy újabb bevetésünk. Az oroszok ugyanis valamilyen megfontolásból hátrább vonultak a Kálvin tér közeléből egészen a Baross-utcai templom mögé. Minket is előbbre vezényeltek. Aztán az oroszok innen támadtak. Mikor tűzparancsot kaptunk, akkor derült ki, hogy ágyúink használhatatlannokká váltak, mivel ismeretlenek kiszerezték belőle az

ütőszeget. Tüzeléskor csak egy kattanást hallottunk, a gránátok helyben maradtak. Közben már jött az orosz gyalogság, de szerencsére egy másik alakulatunk rohamlöveggel be tudott avatkozni. Így a lövegeinket el tudtuk vontatni. Én akkor lőszeres voltam, s a rakaszokban elhelyezett tüzérségi gránátokat gyorsan autóra pakolva el tudtuk szállítani. Igen „meleg” helyzet volt.

Január 16-ig voltunk az egyetemi pihenőhelyünkön, amikor a másod- és harmadéves hadapródokat átvezényelték Budára, az Őrzászlóaljhoz. Csak este lehetett mozogni, nappal az orosz raták szabadon vadásztak a mozgó emberekre. Sötétedés után az Erzsébet hídon át az Alagúthoz mentünk, majd az Alagútból nyíló kapukon a földalatti folyosón keresztül a Várban levő Honvédelmi Minisztériumba, ahol a zászlóalj parancsnokság volt.

A Vár környékén erősített támpontok voltak kiépítve, többek között a Vérmezőn, a Krisztina Körúton. Minket is ezekhez a támpontokhoz osztottak be, 12 órai szolgálat és 12 órai pihenő idővel. Itt viszonylag nyugodtabb körülményeket találtunk. Először a Krisztina körúton voltam őrségben. Engem futárszolgálatra osztottak be, harmad magammal kellett a zászlóalj parancsnokságra vinnünk a helyzetjelentéseket. Mikor a Honvédelmi Minisztériumot szétbombázták, éppen akkor is a szuterénben tartózkodtam.

A támpontokat az orosz túlerő sorban felszámolta, a Vérmezőt kellett legtovább tartani, mert éjszakánként a német vitorlázó repülőek itt le tudtak szállni, hozták az utánpótlást, élelmiszert és innen szállították el főleg a rangosabb sebesülteket.

Utolsó támpontunk közvetlen a Bécsi kaputér alatt a Hunfalvy utca 4. sz. házban, a Berchtold kastélyban és a mellette levő Ferencz József gimnáziumban volt. Utóljára február 10-én este váltottuk le az őrséget a támponton. Február 11-én délután hat órakor riadókézsülségbe helyeztek bennünket, csak három biztonsági őrt hagyva hátra a parancsnokságra kellett mennünk. Ekkor vezetékes telefonon tartottuk a kapcsola-

tot. Este nyolckor a kinn maradtakat is berendelték és elrendelték a kitörést.

A Bécsi kapun át kijutva egy aknavető szilánkjától lábamon megsérültem, rajtam kívül a szakaszunkból még négyen. A bajtársaim visszakísértek bennünket egy szükség-kórházba. Bekötöztek, lefektettek, s majdnem 24 órán át, február 13-ára virradóig aludtam a kimerültségtől. A Várba ekkor még nem jöttek be az oroszok.

Hajnaltól elhagytam a kórházat, az orvos – miután újból bekötöztek, s kötöző anyaggal is elláttak – ajánlotta, hogy próbáljak eljutni valamilyen ismerős helyre. Ekkor már ő és a német szanitéc is civilben voltak. Teljes katonai ruházatban, rohamsisakkal felszerelve, hőlepellettel, fegyvertelenül visszaóvakodtam a Hunfalvy utca 4. sz. házba. Itt, a volt támpontunkon még az őrszolgálat idején jó kapcsolata kerültem a ház gazdájának a komornyikjával, aki feleségével és 10 hónapos babával lakott a kastélyban, egy itt bujkáló zsidó emberrel és egy kassai szlovák-magyar fiúval, Janoval. Hosszas kopogtatás után, a komornyik nyitott ajtót: Jé! – Elek, a kis tüzérhadapród – hitetlenkedve nézett engem, elkezdett könnyezni. – Azt mondták, hogy maga is meghalt. – (A velem együtt megsebesültek közül az egyik bajtársamat az aknavető szilánkjától a nyaki ütőerénél érte és elvérzett.)

Látva teljes katonai ruházatomat, még a rohamsisak is rajtam volt, gyorsan civilruhát adott a gróf ruhátárából, így levethettem a katonai anzugomat. Úgy éreztem, megmenekültem a hadifogságtól.

Az oroszok ekkor még nem voltak itt, csak február 14-én jöttek az utcánkba. Mikor aztán érdeklődtek kilétem felől, nemzetközi nyelvkeveréssel fejeztem ki: „student” vagyok. Dokumentet kérve tőlem, „nyet”-tel válaszoltam – a hadapród igazolványomat ugyanis eltüntettem –, mikor diák voltam felől érdeklőtt, egy papírra felírtam: H₂O. – Ezt igen méltányolta, ő pedig felírta: HCl. – Megértette a magyarázatomat. Még egy hétig maradtam a kastélyban.

v. Botár Elek, éretts. '47

„Vannak olyanok, akiknek egyedüli céljuk a tudásnál a tudás; és ez hitvány kíváncsiság. Mások azért akarnak tudni, hogy föltűnjenek; és ez nyomorult hiúság. Ezekre illik a költőnek gunyoros megjegyzése: »Mítsem ér neked a tudás, ha mások nem tudják rólad, hogy te tudsz valamit« (Perseus. Satyra I. 27.). Ismét mások azért akarnak tudni, hogy ezt értékesítsék, pl. pénzért, hivatalért stb.; és ez aljas önzés. De aztán vannak olyanok, akik tudni akarnak mások épülésére; és ez a szeretet. És végre olyanok, akik saját üdvökre akarnak tudni; és ez az okosság. Csak a két utóbbiak nem élnek vissza a tudással, mert azért akarnak tudni, hogy jót tegyenek... – azért kell a tudást a szeretet tüzenél fölmelegíteni.” – *Szent Bernát: Sermones in Cantica Cantatorum, XXXVI.*

(Piszer Imre OCist: *Szent Bernát élete és művei II.470–71 o.*)

Hogyan újították fel 130 évvel ezelőtt templomunkat...

Mikor a '90-es évek elején a ciszterci atyák újból Egerbe jöhettek, a meglehetősen leromlott állapotba került Szent Bernát templomunk felújítására folyamatosan gondot kellett fordítaniuk. Tádé atyára 1994-ben a tetőszerkezet felújításának a gondja hárult, Kovács Endre püspök diáktársunk „templomigazgatósága” idején a templom külső festése készült el.

Lékai Jusztin atya szakmai irányításával kezdődött el a templom-belső felújítása. 2009 tavaszán indult és még azon a nyáron elkészült a Szent Alajos oltár (jobb oldali hátsó), majd 2010 tavaszára a Szent Anna-oltár (jobb oldali közepső). 2014 márciusában pedig kezdett vette a templom szentélyének a restaurálása. Az oltárok szétszerelhető részeinek felújítását Zircen, a bazilika tíz éven át tartó restaurálásához kialakított műhelyben végzik nagy hozzáértéssel. A szentélyben történő feltárás eredményeképpen régi freskó-részletek is előkerültek.

Több hírforrásban is olvashattuk, hogy a Ciszterci Szent Bernát Borgia Szent Ferenc-templom felújítására a kormány 50 millió forintot juttatott, melyből befejezhetik a szentély rekonstrukcióját.

Remélhetjük, nem sokára láthatjuk majd a felújított a szentélyt, benne a csodálatos barokk főoltárt is.

* * *

Utoljára közel 130 évvel ezelőtt –1888. jún. 7-től nov. 18-ig – restaurálták a templombelső, ekkor készült el annak az általunk is látott képe. Akkoriban Szvorényi József volt az iskola igazgatója és a konvent perjele. A restaurálásról szemtanúként Kassuba Domokos számolt be később, már igazgató korában, az 1896–97. tanév Értesítőjében, Az Egri gymnasium c. tanulmányának III., befejező részében, majd 1901–02 tanév Értesítőjében, Az Egri gymnasium épületének viszontagságai c. tanulmányában.

E két tanulmányból – némi egyszerűsítéssel, ill. néhány adat korrigálásával – közlünk néhány részletet.

„A javítást az tette szükségessé, hogy a boltív közepén 1886. október 20-án a vakolat úgy fél négy-szögméternyi területről leszakadt és helyén, alulról nézve, egy jó ujjnyi repedés tűnt elő. Kisebb repedések már a harmincas évek közepe után látszottak itt-ott a boltozaton és az oldalfalakon, de a mérnökök és az építőmesterek, akik csak megnézték, mind jelentékteleneknek mondták azokat. Legutóbb 1885-ben, mikor a tornyokra – a kilencezer forintnyi költséghez képest talán nem épen drága, de annál ízléstelenebb – új tetőt építették, a boltozatot megint megvizsgálták, de akkor sem vettek észre rajta olyas jelt, melyről a boltozat meggyöngyülésére lehetett volna következtetni. Maga Weber mérnök, (a minisztérium küldöttje) is, mikor a boltozatot, az oldalfalakat és az alapfalazatot megnézte, az aggódó tanári testületet azzal nyugtatta meg, hogy az október 20-án előtűnt repedést, mely a

boltozaton végig futott, ki kell ugyan javítani, veszélytől azonban, valami erősebb földrengés esetét kivéve, épen nincs mit félni. A repedéseket nem is süppedésnek, mint többen gondolták, sem a kétszeri – 1800. és 1827-iki – tűzvésznek, mert a szakadásokat azok után kijavították, hanem a földrengéseknek tulajdonította, melyek Egerben 1835 óta – ekkor, október 15-én volt a legerősebb földrengés – háromszor rázták meg az épületeket s itt-ott még a hatalmas lyceumot is megrepesztették.

A zirci apát a templom javítását a tornaterem építésével egy időben akarta végrehajtani s 1887-ben még Egerben létekor meghagyta Szvorényinak, hogy a költségvetést mennél hamarabb készíttesse el. Az építő mérnök a költségvetéssel hamarosan elkészült, de, a munkások hiányára és a napszám szokatlan drágaságára hivatkozva, azt javasolta, hogy az egész javítást, minthogy veszélyről évekig sem lehet még szó, halasszák el a következő tavaszra.

A következő évben, 1888-ban – a templomnak épen csak szükségéből való kijavítására gondolva – a zirci apát e célra ötezer forintot elégségesnek vélt.

Juhász Norbert, aki 1859–66 között volt az iskola igazgatója, majd huszonegy évig kassai főigazgató, nyugdíjba vonulva 1887. május 25-én érkezett Egerbe, szívügyének tekintette a templom felújítását. Ő azonban a templom egész belsejének megújításáról értekezett, kijelentette Szvorényi előtt, hogy ami költség az apáttól kiutalt összegben felül még szükséges lesz, azt ő főigazgatósága alatt megtakarított pénzéből fogja fedezni. Végül is kerek tízezer forinttal járult a templom belsejének megújításához.

1888. június 7-én Staud építőmester, akit a zirci apát a boltozat kijavításával megbízott, végre megkezdte munkáját. Előre lehetett látni, hogy a kőműves mázolások az 1833-ból való Lieb-féle gyöngye festéseknek – az értékes régi festések az 1827-iki tűzvész alkalmával tönkre mentek – kijavítását lehetetlenné teszik, azért Szvorényi jó előre érintkezésbe lépett egy jónevű templomdíszítővel, Báder Károllyal.. Báder még az állványok felállítása előtt megrajzolta a vázlatokat és visszasietett Budapestre, hogy a díszítés tervét és költségvetését mindjárt a kőművesmunka megkezdése után bemutatthassa. Szvorényi, mivel Juhász csak a boltozat és az oldalfalak díszítéséről tett említést, legfeljebb két-három ezer forintnyi költségtöbbletre gondolt; ezért is meghatottan mondott neki a konvent nevében köszönetet és, iskolai dolgát elvégezvén, a nyári szünetre megnyugodva távozott szokott üdülő helyére, Tátrafüredre. Juhász most már egészen elemében volt; reggeltől estig ott sürgött-forgott a templomban, nézte, számította a munka haladását, tanácskozott hol az építő-, hol a díszítőmesterrel s a munkásokat, ezzel is azzal is kecségtette, sürgette, buzdította, csak hogy a munka mennél gyorsabban végére jusson.

A kőművesek – elegen voltak hozzá – június 20-án már annyira haladtak a javítással; hogy a díszítők is megkezdhették a munkát. Egy egész csapat új munkás érkezett: olaszok, németek, részben magyarok is, díszítők és aranyozók, akik nyomban neki álltak az oltároknak, szétszedték s a kiürített osztálytermekben a tömérédek barokk ékítmény tisztogatásához, festéséhez és aranyozásához fogtak. Báder Károly, a jó nevű templomfestő Innoczent Ferencsel együtt, kit a boltozat képeinek megrajzolására és a Krisztus-fejek megfestésére hívott maga mellé, napestig dolgozott, hogy a munka művészibb részével augusztusban elkészülhessen; az oszlopfők, oldalfalak, szószék és a kórus díszítése, gondolta úgy is elég munkát fog még adni, mikorra a templomnak meg kellett nyílnia.

(A ma is meglévő hat mennyezeti freskó képei Jézus életét ábrázolják: angyali üdvözet, Szent Család, utolsó vacsora, Jézus az olajfák hegyén, a feltámadt Krisztus és az oltár fölött a Szentháromság képe.)

Szvorényi augusztus 25-én érkezett vissza Egerbe. Csak ámult, mikor a nagy újítást látta. Most értette meg, hogy mi volt Juhásznak szándéka, mikor az ötezer forintot meghaladó költség viselését magára vállalta.

A templom díszítése, akárhogy siettek is vele, csak 1888. nov. 17-ére készülhetett el. Az érsek főpásztor, a munka befejezéséről értesítettén, az ünnepélyes megáldást, melyet Juhász nagyon óhajtott, mellőzni kívánta. Így a teljes megújításon átment templom felavatása egyszerűen csak abból állt, hogy 17-én este az Oltáriszentséget az oratóriumból, hol több hónapra át volt elhelyezve, Szvorényi igazgató, a konvent tagjainak és a rendi növendékeknek kíséretében, égő gyertyák fénye közt, visszavitte.

Másnap, vasárnap, reggel 8 órakor ünnepélyes nagy misét mondott, mely alatt a konvent tagjai mind a hat mellékoltárnál bemutatták a szent miseáldozatot, az előző nap meggyónt tanuló ifjúság pedig az Oltáriszentséghez járult.

Juhász Norbert 17-én este még lenn volt a templomban. Másnap csak az oratóriumból hallgathatta az ünnepi misét; harmadnap azonban, könnyebben érezvén magát, a Mária-oltárnál végezte miséjét. Utoljára; a hirtelen beállott hideg napok nem engedték le többé; mikor pedig az idő ismét melege fordult, akkor ő már régen a templom hideg sírboltjában pihent.

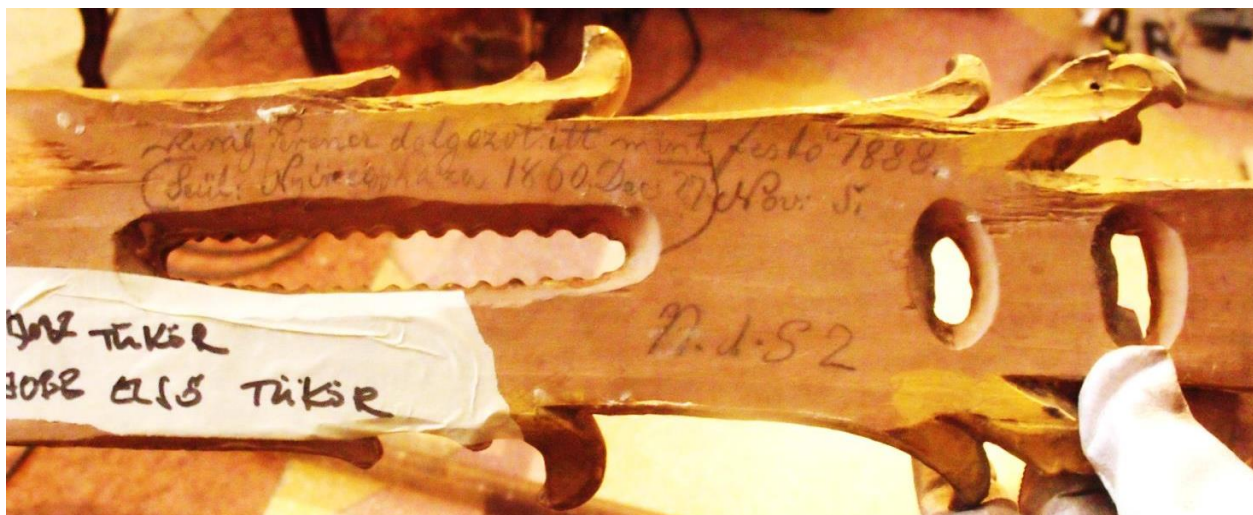
1889. március 17-én hunyt el.

A főoltár díszes faragványait a jelenlegi felújításkor is szétbontották. Hátlapjukon olvasható az 1888-as restaurálást végző mesterek kézírása (Fénykép: Kovács Ottó tanár úr):

**Verg: Ramberger
21 Juli 1888**

(Verg[oldet]:–
aranyozta)

Király Ferenc dolgozott itt mint festő 1888 Nov. 5.

(Szül: Nyíregyháza 1860 Dec 27) – N d S2– (azonosító jelzés)

(A ragasztószalagon a jelenlegi restaurálás azonosító szövege látható)

HÍREK A GÁRDONYI-BÓL

További tervek az iskola épületeinek külső és belső felújításáról.

Egy kicsit mindig idegennek éreztük az iskola klasszikus falai mellé helyezett, modernizáló stílusban készült épületet, mely 1962/63-ban készült s 8 tantommal növelte az erősen felduzzasztott létszámú iskolát. Most sor kerülhet a belsejében és külsejében erősen „lelakott” épületnek a felújítására.

A tervek már elkészültek, láthatóan kedvezőbb benyomást kelt az épület külső képének kismértékű átforgalmazása. Felújítás során belső részek is megszépülnek.

← Az épület felújítás utáni látványképe

* * *

2013/2014. tanév Évkönyve – a jubileumi 325. évében – a múlt év vége felé jelent meg, így ismertetés szándékával csak most lapozhatjuk át. A 200 oldalas évkönyv hátsó borító-lapján az iskola három és negyed százados történetéből küldött „üzenetek” között olvashatjuk a mi nemzedékünk által ismert és tisztelt igazgató, dr. Palos Bernádin szavait: „Ne arra törekedjünk, hogy önmagunkat megvalósítsuk, hanem értékeket valósítsunk meg magunkban.”

A könyv bevezetőjeként az iskola volt igazgatóinak visszaemlékezéseit olvashatjuk: *Dr. Nagy Andorné* 1978-tól 1993-ig volt az iskola igazgatója, jó szívvel emlékszik az átmeneti időkre, a 300 éves jubileumra, a ciszterci gimnázium újrászervezésére. *Dr. Pisákné Balog Éva* igazgatósága –1999–2011 – alatt épült újjá az iskola, egy nagyon szép tornacsarnok is elkészült irányítása alatt.

Az évkönyv részletesen beszámol a jubileumi év ünnepeisorozatáról. Március 13-án nyílt meg az iskolatörténeti kiállítás a tanulók számára. A folyosókon elhelyezett tárolókban különféle kísérleti eszközök, falakra elhelyezett táblázatok, térképek, fényképek mutatták meg a mai ciszterci diákoknak, milyen történelmi hagyományokkal rendelkezik az iskola.

Az április 1-jén tartott jubileumi emlékműsor teljes anyagát is megtalálhatjuk. (Erről újságunk 2014. húsvéti számában mi is beszámoltunk.)

A Kalendárium és az Életképek fejezetekben végig kísérhetjük az iskola minden fontosabb eseményét írásban és főleg képekben, több mint 50 oldalon keresztül.

A mai iskola életében fontos szerepet játszanak a különféle versenyek, vetélkedők. Sport, különféle – nyelvi, irodalmi, matematikai, fizikai – tantárgyakhoz köthető vetélkedők eredményeiről olvashatunk beszámolókat hosszú oldalakon keresztül, felsorolva a tanulókat és felkészítő tanáraikat.

Csák György ny. tanárnak Sixtus atyáról írt emlékezését olvashatjuk a tanári munkák fejezetben. A diákok tollából pedig

több kis tanulmányt, beszédvázlatot találunk, köztük megragadott *Laczkó Vivien* 12.e o. munkája: „Az egri hatvanas ezred katonái az első világháború hadszínterein”, melyben a Szent Bernát gimnázium hősi halottjainak adatait elemzte az 1922-ben készült emlékkönyv alapján.

Az iskola munkáját jellemző számok ez évben is kedvező képet mutatnak. Lényeges adatok: **771** diák – közülük 497 leány (64%) – **25** osztályban végezte el tanulmányait a 2013/2014-es tanévben, átlagos tanulmányi előmenetel 4,24 volt. Az osztályzatokról annyi árulkodik, hogy a kitűnőek vastagbetűsők, a jelesek pedig dőlt betűvel szerepelnek. Figyelemreméltó, hogy a 6. osztály (ez a régi II. osztálynak felel meg) 36 tanulója közül 18 kitűnő, ill. 3 jeles rendű! A nyolcosztályos évfolyam alsó négy osztályában 134-en végeztek. Hat osztályban 179

tanuló tett sikeres érettségét, láthatjuk tablóikat is. A tanulók 25%-a lakik kollégiumban, helybeli 35%, bejáró 40%. Megtalálhatjuk a 25 osztály névsorát és róluk egy-egy csoportképet.

Varga B. János igazgató vezette tantestületben 61 állandó, 3 óraadó tanár nevelte-oktatta a diákokat (róluk csoportkép az évkönyv végén látható), a kollégistákat pedig 5 nevelő tanár segítette. Ezenkívül a két intézményben – az iskolában és a kollégiumban – a folyamatos munkát Vékonyné Hevesi Mária gazdasági vezető és 21 egészségügyi, irodai és technikai dolgozó biztosította.

Köszönet a Kovács Ottó tanár úrnak a jubileumi szám tartalmas, gondosan szerkesztett munkájáért. Az évkönyvet most is igen sok kép teszi még szemléletesebbé. A felújított iskola külső képéről és belső világáról az Évkönyv végén, 16 oldalon láthatunk színes fotókat. (O.Gy.)

* * *

Versenyek vetélkedők

Az iskola honlapján – <http://www.gardonyi-eger.hu/> – folyamatosan olvashatók a versenyző diákok eredményei. Csak márciusban 13 különféle, változatos témájú versenyről kaptunk híradást. Szép eredményekről tanuskodik ez a lista, de az olimpiák egyik jelmondata itt is érvényes: „Nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos!”

Gratulálunk a részt vevő diákoknak, köszönet a felkészítő tanároknak.

Hely hiányában csak hat vetélkedő eredményét soroljuk fel, a többinek csak a címét közöljük.

Jöjj el, szabadság

Kovács Péter 10. A osztályos tanuló a Hatvanban megrendezett „Jöjj el, szabadság!” megyei szavalóversenyen I. helyezést ért el. Felkészítője: Dr. Loboczkyné Hársasi Ibolya tanárnő.

Mezei futás diákolimpia

A mezei futás diákolimpia megyei döntőjében fiú V. korcsoportban: Hermann Péter 10.e, Nagy Roland 10.e, Máté Iklódi 9.e, Kurtán Zsombor 9.e és Bárány Tamás 9.k(ny) osztályos tanulók csapatban II. helyezést értek el.

Fiú VI. korcsoportban: Czuczor Péter 12.e osztályos tanuló egyéniben III.helyezett lett, Majoros Leon 10.e (ny), Klement Viktor 12.e, Juhász Benjamin 11.a és Kakuk Domonkos 13.e osztályos tanulók csapatban I. helyezést értek el.

Versenyeztető tanár: Kissné Bedécs Szilvia tanárnő

Kárpát-medencei történelem verseny

A Nagyságos Fejedelem – II. Rákóczi Ferenc élete és kora címmel Kárpát-medencei történelmi versenyt hirdetett a Lakiteleki Népfőiskola, a Lakiteleki Eötvös Iskola és a Keresztény Élet szerkesztősége. A Szauer Marcell 12.a, Mohai Ádám 12.c és Somogyi Kristóf 9.c osztályos tanulókból álló csapat az 1. helyen végzett.

Felkészítő tanáruk Csák György tanár úr.

A Nagy Babett, Németh Zsófia, Kovács Ádám 13.a osztályos tanulókból álló csapat pedig a 14. helyen végzett.

Felkészítő tanáruk Kovács Ottó tanár úr.

Városi német szépkiejtési verseny

A Dr. Habis György Eger városi német szépkiejtési versenyen Toldi László Arnold 12.e osztályos tanuló 1. helyezést ért el, felkészítő tanára: Dr. Szabóné Kállay Ágota tanárnő, Kövér Bálint 12.k osztályos tanuló második helyezést ért el, felkészítő tanára: Bozóné Tóth Gabriella tanárnő.

Bolyai Természettudományi Csapatverseny

A Bolyai Természettudományi Csapatversenyen a "Hunnia-Észak" körzetben (Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) gimnáziumi kategóriában a „Természetjárók” csapata az ötödik helyezést érte el. A csapattagok: Hadas Melinda, Kovács Eszter Éva, Árvai Balázs és Jacsó Barnabás 7.c osztályos tanulók.

Felkészítő tanáraik: Bárdosné Greskovits Zsuzsa, Varga Pálné, Kovács Mária és Verbáné Balog Ildikó tanárnők.

Zrínyi Ilona Matematikaverseny

A Zrínyi Ilona Matematikaverseny megyei fordulójában a 7.c osztályból Kovács Eszter Éva második helyen, Berecz Máté harmadik helyen, Kovács Anna hatodik helyen végzett, így csapatban első helyezést értek el.

Felkészítő tanáruk: Pótáné Márton Mária tanárnő.

Szauer Marcell 12.a osztályos tanuló harmadik helyen, Bárány Tamás 9.kny osztályos tanuló negyedik, Lénárt Levente 12.a osztályos tanuló hatodik helyen végzett.

Felkészítő tanáruk: Hevesi Zoltán tanár úr.

A további versenyek címei:

Városismereti verseny

Szónoklatíró pályázat

Országos úszás diákolimpia

Sikerek a nyelvÉsz versenyen

Országos francia nyelvű versmondó verseny

Tizán innen – Dunán túl – népdaléneklési verseny

Reversi verseny – logikai játék

DEMETER LÁSZLÓ: ÖREGCSERKÉSZEK

Kínnal keményítik csoszogó léptüket,
 Vonulásuk már csak lazán fegyelmezett...
 Mind túl a hetvenen, de küzdőkészek még,
 Szemükben suhancos tettvágy tüze ég.
 Tán anakronizmus e lázas lobogás,
 Egy régi, szép eszméhez való ragaszkodás;
 Hisznek a „Jó munkát!” mély jelentésében
 És a napi jótett büszke örömeiben.

Ők még Teleki Pál nyomdokain járnak
 Hűséggel tartoznak Istennek, Hazának,
 Becsület, tisztaság, természetszeretet...
 Csupa fennkölt eszme vezérli még őket,
 Bár ők sosem voltak dicső Grál-lovagok,
 Létük kísérői bűnök, gyarlóságok...
 Erényük sem több, mint hit és küzdelem,
 Bizó reménykedés egy boldogabb jövőben.

Gyerekek voltak még fogadalmat téve,
 Bizton számíthattak sok szép cserkész-évre;
 Túrakra, táborra, világ-dzsemborikra,
 Ha a politika bele nem szólt volna...
 Kemény negyven évig szigorú tilalom
 Alá vetett mindent az Önkényuralom.
 Akiben tovább élt a cserkészlet szelleme
 Üldöztetés és gúny lett az osztályrésze.

Amint az életünk fordult végre jobbra,
 Jelentkeztek rögtön az első hívó szóra.
 Bár nem éppen szabályos modoruk s ruhájuk,
 A mai cserkészekhez mindig van jó szavuk.
 Szemük könnyfátyolos, ha a kicsiket nézik,
 Vagy ha nótáikkal a múltat idézik.
 Fiatal és vén cserkészek! Szép így együtt lennünk,
 Még sokáig jó munkával együtt mendegélnünk...

Deres, ráncosarcú, jó öregcserkészek
 Utolsót játszani, segíteni gyertek?
 Játsszunk táborverést, szilaj számháborút...
 Tábortüzet, nótát, vígat vagy szomorút...
 Azt a negyven évet, mit elloptak tőletek
 Bepótoljuk fürgén, amíg köztünk éltek...
 S jönnek új cserkészek, ők se adják alább,
 A lilimos zászlót ők viszik majd tovább.

Szomolya, 2014. október

Egerben csak a 212. sz Bornemissza cserkészcsapat működik. Parancsnok helyettese *Demeter László* 1951-ben érettségizett iskolatársunk, e vers szerzője. Elmondása szerint 30–40 lelkes tagja van e nagymúltú csapatnak. A Berva cserkészparkot is visszaszerezték az odatelepedett vállalattól! A városi ünnepeken képviselik a mozgalmat. Otthonuk a volt ferences rendházban van. László szomolyai otthonában minden év őszén látja vendégül a csapatot. A hajdani Koháry cserkészek szívét is megragadó vers bizonyára egy ilyen alkalommal született.

hírek...hírek...hírek...

• **EGRI SÉTÁK nemcsak EGRIEKNEK** IV. és V. kötete is megjelent az Egri Lokálpatrióta Egylet kiadásában. „Már megszokott látvány hetente, az egri nyár keddein, hogy a város valamely pontján, az alkonyi órákban csoportosulás keletkezik, majd határozott céllal elindulnak egy épületbe, templomba, parkba, vagy éppen egy óriás fa csodálatára. A fáradhatatlan, érdeklődő egri sétálók eddig már százhetvenöt sétacélt látogattak meg. Hét éve kezdtek ismerkedni sétaútaikon lelkes előadóikkal és mesélőikkel. ... Ezeken a délutánokon lassan az is egrivé változott, aki nem Egerben született.” – olvashatjuk az V. kötet előszavában *dr. Renn Oszkár* diáktársunk írását, aki nemcsak szerkesztője a köteteknek, hanem szervezője, mindenese e sétáknak. A két kötetben **32** (!) érdekesebbnél érdekesebb „séta-témáról” olvashatunk, néhány cím:

IV. kötetből:

Löffler Erzsébet: Pinceváros a Szépasszony-völgyben
Abkarovits Endre: Az első magyar tanításnyelvű tanítóképző

Kerékgyártó József: Az egri ... bazilika harangjai

Szecsó Károly: Séta a Széchenyi utcán

Szuromi Rita: ... a Hibay Károly legenda gyökerei

Renn Oszkár: Nobel-díjasok szoborparkja

V. kötetből:

Gál Lajos: Séta az egri bor körül

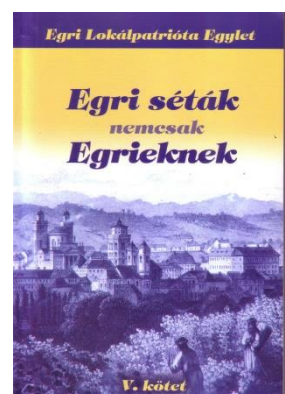
Balogh Ferenc: A Főegyházmegyei Könyvtár ritkaságai
Szuromi Rita: A könyöki Gáspárdy család...Eger életében

Szecsó Károly: Séta a Dobó István utcában

Urbán Péter: A bazilika nagyorgonája

Kovács Ottó: A 325 éves gimnázium

A könyv kötetei megvásárolhatók a Múzeum Patikában (Széchenyi u.) és a Turinform Irodában (Bajcsy Zs. u.).

DR. KILIÁN ISTVÁN diáktárunk emeritus egyetemi tanár, *Az egri színjátszás sajátos kezdetei* címmel tartott előadást Egerben, március 10-én, az Egri Lokálpatrióta Egylet rendezésében folyó „Otthonunk Eger” előadás-sorozat keretében. Bevezetőjében vázlatosan ismertette az iskoladramák feltárásában tevékenykedő kutató csoportjának eredményeit. Kiemelte a volt jezsuita iskolák székhelyein e tárgy körben végzett kutatásait. A jezsuiták a XVII–XVIII. században, a török uralom megszűnése után fokozatosan építették ki az iskola hálózatukat: Győr, Sopron, Kőszeg, Buda, Székesfehérvár, Pécs, Eger, Gyöngyös és Sárospatak városokban. Gimnáziumunk jezsuita korszakában – 1689.–1773. között –, a *Historia Domus*-ban olvasható leírások szerint közel 300 színi előadást rendeztek.

Külön érdekessége volt előadásának a színpadok műszaki berendezéseiről, a dizsletekről, a színpad megvilágításáról szóló ismertetés. Iskolánkban 1754-től az akkor újonnan épült, a mai Dobó István gimnázium épületének második emeletén alakították ki az akkoriban igen korszerű színháztermet. A nyitó előadás címe nem maradt ránk. Szerzője Faludi Ferenc volt, a 18. század legjobb novellairója. Reméljük az előadásának szövegét a következő számunkban közölhetjük.

- **A 2014. ÉVI PÉNZÜGYI HELYZETÜNKRŐL – közöljük** *Vékonyné Hevesi Mária* az iskola gazdasági vezetőjének beszámolóját, aki volt szíves a Diákszövetség könyvvezetését ellátni. Munkájáért ezúton is köszönetet mondunk.

Nyitó állomány 2014. 01. 01-jén

914 511 Ft

<i>Bevételek</i>		<i>Kiadások:</i>	
– Tagdíj	133 500 Ft	– Fekete/Fehér újság nyomdaktg.)	298 873 Ft
– Adomány	493860 Ft	– Postaköltség	261 285 Ft
– Banki kamat	2021 Ft	– Anyag ktg. (boríték, irodaszer).	46 135 Ft
Összesen	769 610 Ft	– Bankköltség	66 816 Ft
		– Gárdonyi G.C.G. támogatása	100 000 Ft
		– Egyéb kiadás (fénymásolás stb.)	2 400 Ft
		Összesen	775 509 Ft

Záró állomány 2014. 12. 31-én

768 383 Ft

- **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – a www.ciszterciekegerben.hu honlapon is érhető el. A honlap gondozója *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.
- **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Fluck (Raggambi) Ottó* (é. 1947.) MC LEAN (Egyesült Államok) – 150 US dollár; *Kalapos József* (é. 1944.) Noszvaj – 50 000 Ft; *Dr. Hibay Györgyné* Eger – 20 000 Ft; *Bajka Imre* (é. 1941.) özvegye, Budapest – 10 000 Ft; *Dr. Nagy Andorné* ny. igazgató, Eger – 12 000 Ft; *Dr. Székely György* (é. 1944.) Debrecen – 10 000 Ft.

H A L O T T A I N K

Nagygyörgy László Vendel OCist 2015. január 9-én, életének 84. évében hunyt el. 1951-ben érettségizett az államosított bajai ciszterci gimnáziumban, már nem tudott ciszterci szerzetesnek jelentkezni. Kalocsai Főegyházmege kispapjai közé nyert felvételt és a szegedi szemináriumba került. 1956. június 24-én szentelték áldozópappá Kalocsán. Ebben az egyházmegyében szolgált. 1996-ban nyert felvételt a Zirci Ciszterci Apátságba. 1998-tól főapáti titkár, 2012-től nyugdíjasként kisegítő lelképásztor volt a Budai Ciszterci Szent Imre-plébánián.

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Szedlacsek József (é. 1949) – Miskolc | **Bajka Imre** (é. 1941) – Budapest

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves ird meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

Koós Ede atya, a Szent Bernát Ciszterci Borgia Szent Ferenc-templom igazgatójának felhívása

Eger városában is megnyitott február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony szép ünnepén a Megszentelt Élet, vagyis a szerzetesek Ferenc pápánk által óhajtott éve, ami 2016 Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepéig fog tartani.

Tudom, hogy sajnos jó pár éve nincs már Eger városában ciszterci szerzetesi jelenlét, a templomuk és iskolájuk mégis próbál erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy a ciszterci „elkíség”, ami évszázadokon keresztül nyomot hagyóan jelen volt Eger városának szellemi lelki arculatformálásában valamilyen módon, ilyen – egyházi szempontból – hanyattatott időkben is jelen legyen, ki ne vesszék.

Ezúton Önöktől kérnék segítséget. Nem szégyelljük: segítségre szorulunk. Ahhoz, hogy méltó, esztétikus körülményeink legyenek min-

dennapi hitéleti-kultúráközvetítő tevékenységünkhöz szeretnénk templomunk „összképén” javítani, egyre jobban hozzásegíteni, hogy integrálódjék Eger városának, belvárosának szinte napról-napra megszépülő miliójébe.

Szeretnénk a pápa által meghirdetett szerzetesek évében ezt a szentévet méltó módon emlékeztetéssé tenni azért, hogy kívülről (is) szépülhessen, korszerűsödhesen az egri ciszterci Szent Bernát templom. Vágyunk, elhatározásunk a templom két tornyára a csúnya, rozsdás óralapok helyére méltó, esztétikus toronyóra-lapok valamint óramű szerelgetése, valamint hogy rendszeresen megszólalhasson Eger város főutcájának egyik legszebb részén a patinás ciszterci templom majd 200 éves harangja, annak korszerűsítése, villamosítása.

A munkálatokkal az Egri Főegyházmege-szerte megannyi referenciával rendelkező Bukta András urat kértük fel, aki többek között az egri bazilika, minorita templom ilyen jellegű felújításait is végezte. A felújítási munkálatok összköltsége (6 db toronyóralap, óramű, harangláb mechanikus felújítás, korszerű villamosítás) 3 millió 787 ezer 648 Ft.

Tisztelettel kérjük, amennyiben fentebb megfogalmazott céljainkkal, elveinkkel egyet ért, s támogatni tudja tervünk megvalósulását ebbéli szándékát jelezze felénk!

Az alábbi számlaszámra lehet a támogatást átutalni:

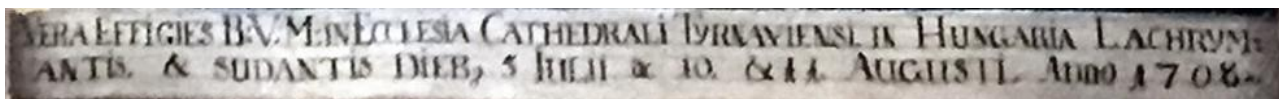
Szent Bernát Templom CIB Bank 10700282 - 67442931 - 51100005

Külföldről történő átutalásnál pedig: **IBAN: HU84-1070-0282-6744-2931-5110-0005**

A „Könnyező Mária” képről – Föltárult a teljes szöveg...

Január közepén kezdték meg templomunk főoltárának szétbontását, hogy az oltártartozékokat elvigyék restaurálni. Így lekerült helyéről a Könnyező Mária képe, melyet keretéből kiemeltek. A kép rájárája is díszes alkotás és mint az oltár része, szintén „elhagyta” a templomot, hogy felújítsák.

Az ikon most teljes terjedelemben láthatóvá vált, így az aláírt szöveg is. A Fehér/Fekete 2014. húsvéti számában jelent meg ismertető erről a képről. A cikkben olvashattuk a képfelirat első sorát, de utalás volt arra, hogy van annak második sora is. Nos, ez a „rejtett” rész tűnt elő. A teljes felirat tehát:

Fénykép: Bartha Máté 11.C. o. tanuló

„VERA EFFIGIES BVM IN ECCLESIA CATHEDRALI TYRNAVIENSI IN HUNGARIA LACRHRYM
ANTIS & SUDANTIS DIEB-[US] 5 IULII AC 10 & 11 AUGUSTI ANNO 1708”

Talán így lehetne lefordítani:

1708. július 5-én és augusztus 10. és 11. napján Magyarországon, a nagyszombati katedrálisban könnyező és verítékező Boldogságos Szűz Mária [képének] valódi hasonmása.

Milyen jól tették a régiek, hogy a kép keltezési történetét ráírták az ikon aljára! Így nincs kétség a származását illetően. Kár, hogy a másolat készítésének időpontját és a festő nevét nem tüntették föl. Az idézett lapszámomból arról szerezhettünk tudomást, hogy a kép az 1770 körüli időből származik.

Havas-Horváth István

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Megújult a Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége

Buda – Szent Imre

Eger – Gárdonyi Géza

Pécs – Nagy Lajos

Székesfehérvár – Szent István

a négy ciszterci gimnázium öregdiákjainak szervezete

A TARTALOMBÓL

Magyar Ciszterci Diákok Szövetségének közgyűlése
Beszélgetés *Koós Ede* atyával, a Szt. Bernát templomunk igazgatójával
Gódl Károly: Menekülésem
Győry Iván: Ahogy én láttam...
Beszámoló az 1949. évben érettségizettek 66. éves találkozójáról

Tóth Éva diáktársunk, az egriek képviselője
JUBILÁNSAINK: 75, 70, 65 éve érettségiztek...
vitéz Rédey Gerő tanár úrra emlékezünk
Wirthné Diera Bernadett: Az Egri „Fekete Hollók”
Kilián István: Curriculum vitae VI.

hírek...hírek...hírek...

Megújult a Ciszterci Diákszövetség központi szervezete: a Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége

A budai Szent Imre gimnáziumban 2016. június 6-án tartott küldött gyűlésen új elnökség választásával és új alapszabály elfogadásával újult meg a szövetség.

Az 1989. május 20-án, majd negyven éves elhallgattatás után az öt volt ciszterci iskola öregdiákjaiból Nagyvenyimben alakult meg újból a szövetség. Néhány év után a volt iskolák diákszövetségei már önállóan munkálkodtak fő célkitűzéseik megvalósításán: támogatták a Zircen megindult ciszterci életet és elősegítették, hogy volt iskoláik újból ciszterci fenntartásúak legyenek.

Az elmúlt több mint 25 esztendőben a szövetség tagsága erősen megritkult, megöregedett. Habár az újraindult ciszterci iskolákban már közel 10 000 diák érettségizett, nehezen indult, vagy még el sem kezdődött a szövetség megfiatalodása.

A budai Szent Imre gimnázium fiatal öregdiákjai kezdeményezték, összefogva a többi ciszterci gimnázium főleg Budapesten élő fiatal öregdiákjaival a szövetség megújítását. Hosszú előkészítő munka eredményeként, a fiatal és „korosabb” öregdiákok együttműködésével készült el az új alapszabály és fiatalodott meg az elnökség, melynek tagjait a négy, újraindult ciszterci gimnázium (Baján nem kapta vissza a Rend az iskoláját) öregdiákjaiból választotta a közgyűlés. Mint az új Alapszabály bevezetőjében olvashatjuk:

Abban a hitben, hogy egy közösség építése és életben tartása a saját kezében van, és abban a reményben, hogy közösségünkhöz csatlakoznak a közel 50 év után újraindult ciszterci iskolák egykori tanulói is, megújítjuk a Magyar Ciszterci Diákok Szövetségét.

Az MCDSZ utolsó közgyűlését 1999 novemberében tartotta. A régi alapszabály előírása szerint összehívott közgyűlésen a négy osztály küldöttei – a régi és az újból indult iskolák öregdiákjai – jelentek meg.

A leköszönő elnök, *dr. Seidl Gábor* bevezetője után *Dékány Sixtus* apátúr köszöntötte a közgyűlést.

Szeretném megköszönni az idősebb diáktársaknak, akik hosszú éveken keresztül, nem csak a kilencvenes évektől napjainkig, hanem azt megelőző évtizedekben is őrizték a lángot és aztán segítettek abban, hogy ezt egy kicsit fel tudjuk szítani.

Időszerűvé vált, hogy újragondoljuk a diákszövetségi rendszert, működést, célokat, aktivitást, szervezeti felépítést, hiszen nagyon sok fiatal öregdiák került ki már az iskoláinkból és láthatjuk, hogy igenis szüksége van az intézményeinknek, és magának az apátságoknak is nagy segítséget jelentene egy olyan szellemi, lelki háttér –, mondhatjuk azt, hogy egy kapcsolati tőke – amely az intézményeink jelenlegi és jövőbeli státusát pozitívan tudja befolyásolni.

Azt nyilvánvalóan mindnyájan nagyon jól tudjuk, főleg a fiatalabbak közül az idősebbek, hogy a diákszövetségnek mennyi mindent lehet köszönni: az iskolák átvétele, átalakulása, apátsági fenntartásba vétele kapcsán és azt követően is. Ezért is nagyon hálásak vagyunk. Sajnos többségében csak temetőben tudjuk látogatni és emlékeinkben tudjuk őrizni azokat, akik nagyon sokat dolgoztak az újrakezdekör mellettünk, értünk és velünk.

A célok között sok minden megfogalmazódik ebben az új alapszabály-tervezetben, (ha részletes megbeszélése elérkezik, én is teszek egy-két javaslatot, ami nem annyira módosító, mint kiegészítő javaslat lenne.)

Véleményem szerint mindenféleképpen fontos lenne, hogy a jövőben egy integratívabb szervezeti felépítés legyen, ill. bizonyos értelemben – működési szempontból – egyszerűsítsünk, gördülékenyebbé tegyük és nem utolsó sorban a közreműködők, a tagok segítségével egy kicsit pezsgőbbé, kezdeményezőbbé, aktívabbá, életszerűvé váljon a diákszövetségi rendszer.

Ma elsősorban egy progresszívabb hozzáállásra és szándékra van szükség, amellettt hogy az emlékezés, vagy ha úgy tetszik, a jó értelemben vett hálás nosztalgia kerüljön előtérbe.

Magam is tapasztalom, mikor diákként találkoztunk, hogy a nosztalgikus effektusok kerülnek előtérbe, – de ha az ember segíthet volt iskolájának, diáktársának, akkor ezt is meg tudja tenni.

Különös jelentősége van egy aktív diákszövetségi szervezetnek, hiszen nagyon kevés ciszterci van ma Magyarországon – jelenleg 21-en vagyunk, akik ciszterci habitust hordunk ebben az országban, a huszonkettedik Bernát atya Dallasból – és a belátható jövőben sem fog ez lényegesen gyarapodni, sőt inkább fogyni. E létszám egy része a nyolcvan feletti korosztályba tartozik.

Ezt a fajta szellemiséget, lelkületet, hozzáállást, családiasságot, gondolkodásmódot mi létszámhiány miatt nem tudunk igazán megjeleníteni az intézményeinkben, szerte az országban, ez azokra vár, akik ott érettségiztek és ebből a szellemiségből, lelkületből, értékrendből valamit megízleltek és magukba zártak. Ha tetszik, a jövőbeli túlélésünk és cselekvő jelenlétünk rendi szempontból a diákszövetségre is hárul.

Én ebben látom elsősorban a jelentőségét és a jövőbeli szerepét a diákszövetségnek, és nem utolsósorban azt is szeretném kérni, hogy erre az életformára és hivatásra is – nem szóval, hanem inkább az életünkkel, hálánkkal, azt itt megtapasztalt értékeknek a bemutatásával, tovább adásával próbáljunk sarkallni a fiatal fiúkat, akik merik vállalni ezt a fajta életformát. Erre nagy szükségünk lesz a jövőben.

A közgyűlés egyhangúan választotta a jelölő bizottság által javasolt elnökséget, melyben mind a négy gimnázium képviselve van.

Elnök: *Horvát Soma* – 1998-ban érettségizett a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban. Építőmérnök.

Alelnök: *Pólya Viktor* – 2007-ben érettségizett Pécsen. Biológia-földrajz szakos tanár.

Titkár: *Turóczy Krisztina* – 2007-ben érettségizett Budán. Testnevelő-gyógytestnevelő tanár, cserkész csapatfőnök.

Elnökségi tagok: *Tóth Éva* – 2005-ben érettségizett Egerben. Lengyel és művészettörténetet tanult. *Gabnay Máté* – 2014-ben érettségizett Székesfehérváron ELTE-n tanul a matematika-német szakon.

* * *

A Felügyelő bizottság: elnök *dr. Párdányi Miklós*, tagok *Brückner Ákos Előd OCist* és *Oláh Gyula*.

A közgyűlés elfogadta az új Alapszabályt, mely az eddigiéhez hasonló célkitűzések mellett fontosnak tartja a tagszervezetek közötti kapcsolatok megerősítését.

Az elnökséget támogató szervezet az ún. Szenátus. Ennek tagjai az Apátság képviselője, az iskolák igazgatói, vagy az általuk kijelölt képviselő és az Osztályok elnökei.

Sixtus apátúr bevezetőjében kívánatosnak tartott „integratívabb szervezeti felépítést” segítik elő a *Munkacsoportok* és *Tagozatok*, melyek, mint új intézmények szerepelnek az Alapszabályban.

TÓTH ÉVA DIÁKTÁRSUNK, AZ EGRIEK KÉPVISELŐJE

Tóth Éva, a megújult MCDSZ elnökségének tagja 2005-ben kitűnő eredménnyel érettségizett a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban. Budapesten él, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen a művészettörténet-lengyel szakját elvégezve jelenleg a Lánchíd Rádiónál dolgozik.

Egy kis beszélgetésre hívtuk, hogy az „korosabb” öregdiákok számára bemutathassuk.

Hogy került az egri iskolába? Miért választották a ciszterci iskolát?

Vámosgyörkön születtem. Édesanyám is egri diák volt, a Dobó-ba járt, és ő mesélte, milyen jó az egri diákélet. Habár egyik gimnáziumot sem ismertem, de végül a Gárdonyit választottam. Tetszett, hogy egyházi iskola és úgy gondoltam, valamit visszkapok az otthon melegéből és abból az értékrendből, amit eddig is kaptam. Egerben az orsolyiták leánykollégiumában laktam.

Milyen emlékek, benyomások maradtak meg az iskolából?

Nagyon fontos és talán nem is értékeltém igazában, amikor a Gárdonyiban jártam, mert természetes volt. Amit én ott kaptam, azt az értékrendet a mai napig igyekszem is tartani, amely nagyon kristálytiszta, letisztult. Nincs mismásolás. A tanárok is igazi értékeket képviseltek, nemcsak mondták, hanem példák is voltak a gyakorlatban.

Ezeket most tisztán látom. Akkoriban belül lehet lázadoztam, miért kell rorátéra menni?, mért kell hajnalban kelni, mikor aludni szeretnék? Most senki sem rugdos ki az ágyból, hogy menjek rorátéra, mégis elmegyek. Tíz éve jöttem el a Gárdonyiból, most tudom érezkelni, mit kaptam akkor.

Hogyan gondol vissza tanáraira?

Sokszor nem is a tantárggyal függ össze. Például a matematika tanárom arra nevelt, hogy az írás, amit kiadok a kezemből, precíz, tiszta és rendes legyen. Az osztályfőnökömmel többször voltam Pécsen, a Babits Mihály nyelvhasználati versenyen, aminek olyan különös hangulata volt, hogy ott ma is szívesen mondanék verset. Akkor még nem is beszéltem az angol, a rajz, a történelem, az ének tanárainról, pedig még sokat tudnék.

Nagyon megörültem, mikor meghallottam, hogy a diákszövetség megújuló elnökségében egy egri öregdiák is részt vesz. Sajnos az egri fiatal öregdiákokkal semmi kapcsolatunk nem alakult ki. Persze keresni kellene a lehetőséget. Így pl. 2001-ben érettségizett diáktársunk, dr. Kaibás Gábor Márk segíti újságunknak az interneten való megjelenését.

Milyen gondolatai vannak a szövetség jövőjéről?

Nagyon jó, hogy mind a négy iskolából jelen vagyunk. Nem szeretnénk a hangsúlyt eltolni Pest irányába, de tény, hogy nagyon sokan Egerben végzett ciszterci diák él Budapesten. Terveinkben nagyon sokféle, sokrétű program szerepel. Nem csak lelkinap, gyertyagyújtás, tervezünk sport-napot, tavasszal egy nagyobb szabású konferenciát is. Mindenki megtalálhatja a maga érdeklődési körét. Úgy hiszem, minden korosztályból van, akinek ez fontos a szövetség és szeretne valamit tenni ezért. Egerben is létrejöhet ilyen.

Szerintem nincs különbség Eger, Pécs, Székesfehérvár, vagy Buda között. Ha összehoznánk a négy intézmény diákjait, akkor jöhetnek létre a jogászok, mérnökök, óvónők stb. „munkacsoportjai”. Meg látjuk, mire van igény.

Diákszövetségünk egyre ritkuló tagságában feléledhet a remény: a mai ciszterci iskolák öregdiákjai számára is értéket jelentenek azok a tanítások, amit az iskolájukban kaptak, azok a kapcsolatok, melyek ott kötődtek. És majd megújult formában tovább folytatják...

Beszélgetés Koós Ede atyával, a Szent Bernát templomunk igazgatójával

Iskolánk és a templomunk épülete összekapcsolódva szolgálta évszázadokon át az ifjúság nevelését. Közös falak, összenyló kapuk, ajtók egy otthont jelentettek. Ezt a kapcsolat erőszakosan megszakították, s az újraindulás közel két évtizede még nem volt elegendő közös hajlék kiépítésére.

Koós Ede atya egy éve kapott megbízást templomunk vezetésére. Örömmel tapasztaltuk, hogy sok elfoglaltsága mellett nagy gonddal segíti a műemlék templom szépítését – Pünkösöd óta ismét szól a harang, munkálkodnak toronyóra készítésével, tovább folyik a belső restauráció: most a szentély kapja vissza régi fényét –, és szívügyének tekinti, hogy a templom az iskola diákjai számára is visszanyerje léleképítő szerepét.

Dr. Molnár Miklóssal, diákszövetségünk üv. elnökével együtt május közepén kerestük fel otthonában, az egri szeminárium épületében. Érdeklődtünk újonnan kapott feladatairól, az iskolánkhoz fűződő kapcsolatáról és tájékoztattuk Diákszövetségünk életéről, problémáiról.

Koós Ede atya 1974-ben Ózdon születet. 2002 júniusában szentelték papá. Mezőkövesden, Miskolc-Diógyőrött volt káplán, majd Borsodbótán szolgált. A Rómában folytatott teológiai tanulmányai után Miskolcon érseki biztos. 2014-től az Érseki Papnevelő Intézet prefektusa, teológiai tanár. 2014

augusztusa óta a Szent Bernát templomunk templomigazgatója.

Az újságunk húsvéti számában megjelent az atya felhívása. A templomra toronyóra szereléséhez és majd 200 éves harangjának korszerűsítéséhez kért tőlünk is segítséget. Számos elfoglaltsága mellett még ilyen „külsőségek” szervezésére is van energiája?

Szeretnénk a pápa által meghirdetett szerzetesek évében ezt a szentévet méltó módon emlékeztetéssé tenni azáltal, hogy kívülről (is) szépülhessen, korszerűsödhesen az egri ciszterci Szent Bernát templom. Ezenkívül már hónapok óta folyik a templom szentélyének felújítása, mely egy kicsit zavarja ugyan a liturgikus életet, de jó kapcsolatban a felújítást végző restaurátorokkal közösen megoldjuk ezt a problémát. Várhatóan decemberre befejeződik ez a munka.

(Pünkösöd napjától már szól a templomharang, hála az Egri Városszépítő Egyesület jelentős pénzadományának.)

Milyen kapcsolatot épített ki az iskolával?

A Széchenyi utcán három ciszterci iskolás tablót is láthattunk, ahol mindegyiken ott volt az atya képe is (a beszélgetés ez év májusában volt). Ez ugyan egy külső jel, de a diákokhoz közel kerülve, bizonyára jó betekintésen van az iskola életébe.

Volt egy „romantikus” elképzelésem, hogy a ciszterci gimnázium diákjai majd a vasárnapi szentmiséken kötelező érvény nélkül, ragaszkodásukat kifejezve szolgálni fognak: ministrálnak, vagy egyáltalán, az egri illetékességű diákok részt fognak venni, de egy pár hónapot eltöltve belátom, hogy illúzió ebben reménykedni, nem olyan időket élünk. Talán még mindig erősebb a régi „gárdonyis” identitása ennek az iskolának, mint ciszterci identitása. Jó lenne, egy nagy lendülettel megerősíteni ezt a ciszterci identitást. A kikerülő diákok érezzék, hogy CISZTERCI diákok voltak.

Azt látom, hogy az iskola érzékeli, hogy a templom élete kezd intenzívebbé válni. A hívek maroknyi csapata mellett a diákok is az iskola eddigi szokás-rendjének megfelelően járnak a hétköznapi nyolc órás misére és muszáj igyekezniem úgy megfogalmazni a prédikációt, hogy az inkább a diákokhoz szóljon. De tapasztalatom szerint az idősebbek is értik ezeket a homíliákat.

Az iskolavezetés, Varga B. János igazgató úr meszesemenően jó néven veszi és értékeli, hogy ennyire nyitott vagyok az iskolai keresztény nevelés irányában, pedig oda nem is szól megbízatásom. Rendszeresen hívnak az iskolai ünnepélyekre, gombavatóra, ballagásra. Időközönként közös megbeszéléseken egyeztetjük a templom és az iskola programját. Ennek folytán beszélünk arról, hogy az iskola programjába jó lenne néhány egyházi ünnepet is felvenni. Például októberben lesz a templom búcsúja, és e vasárnapon a tanárok és az egri, Eger környéki diákok kötelezően, de remélhetőleg jó, szeretetteljes szájjal jönnek az ünnepi misére. Ugyanígy felvették az iskola naptárába a virágvasárnapi barkaszentelési szentmisét, és reményeink szerint az iskola énekkarának közreműködésével, hosszú idő után passiót énekelnének. Nagyböjti keresztúti ájtatosságot is beletterveztettünk az iskola programjába, a templom előtti téren keresztjárást. Kicsit a városnak is mutatva ezzel az iskola evangelizáló keresztény, ciszterci jelenlétét.

Egy újabb próbálkozás volt a nyár folyamán annak keretében, hogy minden diáknak az érettségig kötelező az 50 órás közösségi szolgálat: arra gondoltam, mi lenne, ha a Szent Bernát templom is ennek a szolgálatnak a helyszínévé válna. Azzal a szlogenel: „Foglalkozz egy órát a Szent Bernát templommal!” – egy órás templom őrseget vállalhatnak. Egy-egy diákpáros a turista szezonban, akár idegen nyelven is tájékoztatást ad a templom nevezetességeiről: templomőrseget idegenvezetéssel egybekötve. Kezdeti tapasztalataink vannak, amelyek arra ösztönöznek, hogy folytatni kell.

Így is elősegítve, hogy erősödjön a diákjaink ciszterci identitása.

Tizenhárom éve vagyok pap, lelkipásztori munkámban magaménak érzem mind a mai napig a Szent Pál-i mondatot: Krisztus szeretete sürget minket.

Dr. Molnár Miklós diákszövetségünk üv. elnöke tájékoztatta Koós atyát szövetségünk életéről, segítségét is

kérve az egyre idősödő tagságunk gondjainak megoldásában. Koós atya örömmel vette ezt a bizalmat.

Végül közösen megtekintettük a templomban folyó restaurációs munkákat.

JUBILÁNSAINK

A múlt évekhez hasonlóan megemlékezünk a jubiláns osztályokról, számba véve és köszöntve ma is élő tagjaikat.

A **75** éve érettségizett osztálynak biztosan egy élő tagjáról tudunk: Szeretettel köszöntjük **dr. Békési (Benya) Sándor** Budapesten élő diáktársunkat.

Nyolc éven át 131 diák járt ebben az évfolyamban, 54-en érettségiztek. Osztályfőnökeik voltak: *Deáki (Dörfler) Sándor I. o., vitéz Rédey Gerő (II–VIII. o.).*

1940-ben érettségizett osztály

Itt emlékezünk meg osztályfőnökükről, *vitéz Rédey Gerőről*, aki hetven éve, 1945. március 23-án hunyt el Egerben.

Rabecz Béla (1899-től Rédei) 1881-ben született Egerben. Középiskoláját is itt, a Ciszterci Rend egri kath. főgimnáziumában végezte 1893–1902 években. Közben 1899/1900-ban novícius volt Zircen. Tanulmányait befejezve 1906-ban pappá szentelték. Egy évig volt káplán Előszálláson, majd 1907-től haláláig Egerben tanított görög-magyar szakos tanárként. Ma élő tanítványa, dr. Berkesi Sándor szép emlékeket őriz osztályfőnökéről: „Róla csak a legjobbat, legszebbet írhatom. Mikor öten félárva maradtunk Gerő bácsi gondoskodott, hogy nyaranta a tandíjamat megkeresve a Detky családnál inostruktorkodhattam.”

Az 1914–18-es első világháborúban mint katonalelkész szolgált. Erről az időszakról olvashatunk *Benkóczy Emil*: Heves Vármegye Vitézei c. könyvében:

Rédey Gerő cs. és kir. 60. gyalogezredbeli százados-lelkész, 1914. aug. 26–28-ig a pukarsowi, nov. 28–30-ig a Krakkó körül levő harcokban, majd a limanovai csata után a visszavonuló oroszok üldözésében, (dec. 10-től 19-ig) ezredének első vonalában teljesítette lelkészi kötelességét. 1915 januárjában Siemiehowban voltak nehéz állásban.

Ebben a nehéz helyzetben tartott január 3-tól naponkint prédikációkat és könyörgéseket. E szolgálataiért az ezredparancsnok a II. oszt. lelkési érdemkeresztre terjesztette föl. 1915-ben április elejétől május 10-ig naponkint a lövészárók mögött 2–300 lépésnyire levő Putzniky falu templomában miséjét elvégezvén ment a lövészárókba, hogy nap-után 70–75 ember húsvéti szentgyónását fogadja és megáldoztassa őket az ellenség folytonos tüzelése között. A Pruth-melletti csatákban 1915. június 8-ig a 60. gyalogezred 3. zászlóaljánál fejtette ki nagy buzgalommal kötelességét. 1916 tavaszi hónapjaiban Duliby, Zsebrody és Beremiany falvakban miséi, gyóntatásai és temetési állandó ágyú és fegyvertűz alatt történtek. Legnehezebb volt azonban helyzete Beremianyban, ahol a templom és temető a lövészároktól mindössze 80–100 lépésnyire volt. A húsvéti gyóntatását 1916. április 13-án a falu plébániai épületének harmadik szobájában tudta befejezni, amelyet még az nap délután szétvágott a gránát. 1916. év július és augusztus hónapjaiban, midőn a 60. ezredet két ízben is teljesen megsemmisítették, Rédey maga is csaknem fogságba került, mert a legsúlyosabb körülmények között vett részt az ezred harcában. Aug. 27-én miséje és szentbeszéde alatt oly nagy volt a csatazaj, hogy a szót alig lehetett érteni és a prédikációja alatt történt, hogy a jobbán álló egyik bajtársát fejlődés érte. A Brussilow-offenzíva alatt teljesített vitéz és önfeláldozó magatartásáért a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta. 1917-ben a Kerenszky-offenzívát megelőző hónapokban, Pawelce előtt, az ezrednek nap-után sok halottja volt. A temető állandóan tűz alatt állott, úgyhogy csak egy-egy fatörzs védelme alatt tudta elesett bajtársait eltemetni. Hasonló esete volt Tölgyes mellett is 1917 októberében. 1917 júliusában végigharcolta a heves Kerenszky-csatát, amelyből kifolyóan megkapta a III. oszt. katonai érdemkeresztet. 1918. május elején ezredével Odesszába ment ahol csapata a bolsevisták ellen harcolt. Itt érte őket a löszerraktárnak az utolsó ítéletre emlékeztető, félelmetes, városrészeket romba döntő felrobbanása, amikor ezredének is igen sok embere elpusztult.

* * *

A 70 éve érettségizett osztálynak egy élő tagjáról tudunk. Szeretettel köszöntjük Kanadában élő **dr. Húsvéti Sándor** diáktársunkat.

Ez az osztály az utolsó, VIII. osztályt a háború legkritikusabb hónapjaiban járta, a beiratkozott 35 főből csak 21-en jutottak el az érettségiig. Többen egy-két és volt, aki a hadifogság miatt négy év után tudta középiskolai tanulmányait befejezni. Közülük ma is élnek: **Arnótfalvy Barnabás** és **Veres Árpád**.

Akik több éven keresztül együtt jártak, de nem érettségiztek az osztállyal: **Solymosi Ferenc, Szemző Gyula**.
Osztályfőnökük nyolc éven át **Baghy Osvát** volt.

1945 júliusában érettségizett
kongreganista nyolcadikosok

2. sor balról jobbra: **Holló Mihály, Fehér István, Istványi Miklós, Czekkel János, Húsvéti Sándor, Kádár László, Szabó László**.

1. sor balról jobbra: **Csörgő István, Fehér László, Ferenczy Csaba OCist, Szabó Tihamér OCist, Puskás Miklós, Török László, Szabó Szilárd**.

(A Veszprémi Levéltár ciszterci hagyatékában őrzött Mária-kongregációs emlékkönyvben található képről a felvételt Kovács Ottó tanár úr készítette.)

* * *

A 65 éve érettségizett osztály iskolánk államosításakor, 1948 júniusában, a hatodik osztályt fejezte be, 59-en voltak. 1948/49. tanévben a hetedik osztályt már az államosított, Gárdonyi Géza névre átkeresztelt iskolában, de még a régi épületben végezték. A következő évben a Gárdonyi gimnázium beolvadt a szomszédos Dobó István gimnáziumba. Az osztályt kettébontották és a nyolcadik osztályt a Dobó István gimnázium VIII. B és C osztályban végezték és ott érettségiztek 1950-ben. A két osztályban érettségizett hatvan diák közül 38-an voltak a Szent Bernát gimnázium tanulói.

Osztályfőnökeik voltak a Szent Bernát gimnáziumban: **Lékai Lajos dr.** (I–II.) **Kádár Antal** (II–VI.). Szeretettel köszönjük az osztálynak ma élő tagjait: **Besznyák István, Bódi Sándor, Detky Tamás, Ertsey Attila, Lenhardt László, Marosvölgyi Lajos, Veres Zoltán**.

Borbándi János, Pásztor (Uhl) Károly több éven át együtt jártak az osztállyal, de más iskolában érettségiztek..

Bizonyára hiányos ez a névsor, s kérjük, aki élő tagokról tud, közölje, hogy őket is köszönhessük.

WIRTHNÉ DIERA BERNADETT:

AZ EGRI „FEKETE HOLLÓK”

A szerző történelmi tanulmányait az ELTE-n végezte. Egyháztörténeti érdeklődésének megfelelően szakdolgozatát majd – védelem előtt álló – doktori disszertációját a Kádár-korszak egyháztörténetének egy – eddig széleskörűen fel nem dolgozott – részéből írta. A témára dr. Tomka Ferenc teológiai tanár hívta fel figyelmét, aki több éven keresztül az egri szeminárium tanára volt.

A „Fekete Hollók” elnevezés a kádári állambiztonság terméke, és azokat az egyháziakat, illetve civileket foglalta magába, akik hitoktatással foglalkoztak az ötvenes-hatvanas években. Az ellenük összehangoltan elkövetett rendőrségi akció országos méretű volt, s annak vidéki eseményeinek feltárása során az egri eseményeket is feldolgozta. Az alábbiakban a tanulmány rövidített változata olvasható.

***

„Véleményem szerint egy önfejű, öntelt és makacs szerzetessel állunk szemben, aki előtt állami (főleg szociális állami) törvények nem léteznek. A szocializmusnak ádáz ellensége, s ezt előttem sem titkolta.” Ezek Lénárt József rendőr főhadnagy gondolatai. Vajon ki lehetett az a szerzetes, akiről az állambiztonság ilyen érzelmeiktől túlfűtött jelentést készített?

Bevezetés

A Kádár-korszak legnagyobb – egyháziakat érintő – letartóztatási hulláma 1961-ben történt. A Belügyminisztérium operatív tisztjei ekkor kaptak engedélyt arra, hogy megkezdjék akciójukat a katolikus egyház ellen. Több éve gyűjtötték az adatokat az ország különböző részein arról, hogyan próbáltak tovább élni és munkájukat folytatni a működési engedélyüktől megvonott szerzetesrendek férfi–női szerzetesei, valamint világi papok és világiak is. A felülről irányított és gondosan összehangolt akciót 1961. február 6-ának éjjelén hajtották végre. Ekkor egyszerre több nagyvárosban: Budapesten, Székesfehérvárott, Pécsen, Szegeden, Baján és Egerben történtek házkutatások és letartóztatások. A következőkben szeretném bemutatni, hogy Egerben hogyan szervezték ezt az akciót, kik voltak, akiket elért a hatalom keze; és kísérletet teszek az egri egyházi élet adott korszakának – ha nem is teljes – de átfogó igényű bemutatására.

A ciszterciek tevékenysége

Egerben, az ősi püspöki városban, nagy múltra tekintett vissza a ciszterci rend. A jezsuiták XVIII. századi feloszlását követően a ciszterciek voltak, akik átvették a jezsuiták által működtetett iskolát, és eredeti

karizmájuktól eltérően fiatalokat kezdtek tanítani. Ez a munka 1948-ban, az iskolák államosításával fejeződött be, illetve strukturálódott át és lett néhány évvel később egy átfogó „államellenes szervezkedés” alapja. A „szervezkedés” kiterjedt a volt ciszterci és angolkisasszony szerzetesek és szerzetesnők közösségére.

1948. és 1950. között – amikor az iskolákat már államosították, de a szerzetesrendek működési engedélyét még nem vonták meg – a tanító rendek igyekeztek felkészülni a várható „illegálisra” és működésüknek új formákat keresni. A rendi élet közös, külső keretének eltörlése előtt két dolgról kellett gondoskodni: egyrészt biztosítani a rend további működését a tagok összefogásával és újoncok felvételével; másrészt lelkipásztori feladathoz segíteni a rendtársakat, hogy ellásák hivatásukból fakadó nevelői munkájukat. 1950-ben, amikor ténylegesen megvonták a szerzetesrendek működési engedélyét, a ciszterci rend tagjai számára sem volt egyértelmű, hogy az új helyzetben milyen konkrét magatartásformák mentén élhetnek túl.

Eger környékén Hegyi Gábor Kapisztrán a feloszlott rendház perjeleként fogta össze a rendtagokat személyes találkozások segítségével. Ebben az időben – többek között – a következő rendtársak éltek Egerben: *Debreczeni Imre Sixtus*, 1948–51 között a Szent Bernát plébánia plébánosa, Hegyi Gábor Kapisztrán, a feloszlott rendház előljárója, *Hervay Ferenc Levente*, 1951–52-ben a templom plébánosa, *Kalász Mihály Elek*, a plébánia lelkipásztori kisegítője és *Vastag Sándor Tibold*, aki 1952 után a ciszterci templom plébánosaként működhetett egészen 1961-ig.

A környező falvakban sikerült egyházmegyei beosztást kapnia *Kádár László Gábornak*, aki a bélapátfalvi plébánia káplánja lett, *Kassa László Lehel*, siroki káplán, és *Tobákos Pál Kilit*, feldebrői kántornak. A rendtársak találkozási kezdetben rendszeresek voltak, névnapokon jöttek leginkább össze, de a megtorlástól való félelem rövid időn belül vége vetett ennek a gyakorlatnak.

Az összetartás másik eszközeként Hegyi adományokat gyűjtött a rászoruló rendtársaknak. Többen rendszeresen küldtek kisebb-nagyobb pénzüsszeget, s a befolyó összegből támogatták az idős, beteg szerzeteseket. Külön gondoskodást igényelt azoknak a rendtagoknak a sorsa, akiket az egyházmegye nem vett át, és más, világi megélhetés után kellett nézniük. Ezt a segélyezést egyébként nemcsak Eger környékén, hanem az egész országban működtették a ciszterciek.

Hegyi Kapisztránnak sikerült elérnie, hogy a Szent Bernát plébánia élén ciszterci szerzetesek álljanak az után is, hogy rendjüktől megvonták a működési engedélyt. Ez a tény fontos eredménynek tekinthető, mert a

ciszterciek egri továbbélésének alapját teremtette meg. A plébániához köthetően indult meg a lelki képzés olyan struktúrája, amiért 1961-ben házkutatásokra és letartóztatásokra került sor. A plébánia élére 1948-ban a nagyon lelkiismeretes és kiváló lelkipásztori adottságokkal rendelkező ciszterci szerzetes, Debreczeni Imre (Sixtus atya) került. Sikerült neki mind a híveket, mind a mellette dolgozó plébániai munkatársakat (főleg angolkisasszony szerzetesnőket) megerősíteni és működő kereteket kialakítani a vallásos élet folytatásra akkor, amikor az intézményi keretek nagyrészt megszűntek. Ennek érdekében énekkart alapított volt szerzetesnők és hívek számára, megszervezte a ciszterci konventeket (ciszterci obláció – *a szerk.*), amiket világi harmadrendként lehetett értelmezni, bár tagjai papok is lehetek. Három évig állt a plébánia élén 1951-ig, de ez a rövid idő is elég volt, hogy maradandó nyomot hagyjon a város életében. Miután el kellett hagynia a plébániát, nyelvtanításból tartotta el magát, s közben titokban folytatta lelkipásztori munkáját. Gyermekeket hitoktatót, rászoruló családokat segített, és a vallásos hitet igyekezett erősíteni a hozzáfordulóknak a legnehezebb időkben. A hatalom nem nézte jó szemmel tevékenységét, és többszöri gázolási kísérlet után, 1954. február 21-én közúti balesetben elhunyt. Ma már lehetetlen minden kétséget kizáróan tisztázni az esetet, az azonban tény, hogy a baleset körülményei a kortársak számára is sok kérdést vetett fel. Temetését eredetileg Egerben tartották volna, de az állambiztonság az utolsó pillanatban Székesfehérvárra helyezte a búcsúztatást, félve Debreczeni túlzott népszerűségétől.

A plébániai munkában Hervay Ferenc (Levente atya) követte, aki a hitoktatás terén alkotott maradandót. A pécsi ciszterci gimnáziumban a cserkészletbe kapcsolódva elméleti és gyakorlati tudást szerzett arról, hogyan érdemes serdülőkkel foglalkozni. A gimnázium elvégzése után Zircre jelentkezett ciszterci novíciusnak, és lett belőle szerzetes pap-tanár. Tanított Egerben, a rend gimnáziumában, majd az iskolák államosítása után a plébánián dolgozott. Debreczeni Sixtus eltávolítása után rövid ideig plébánosként működött (1951–52), de néhány hónap után őt is leváltották, mert nem olvasott fel egy, a mezőgazdasági munkákra felszólító püspöki körlevelet. Ezután civil foglalkozás után nézett, hitoktatói munkáját titokban folytatta. Fiatal fiúkból, később lányokból csoportokat szervezett, és személyesen tanította őket hittanra és erkölcsstanra. Ő maga úgy emlékszik vissza az 1950-tól 1958-ig terjedő időszakra, mint élete legszebb idejére, mert semmi mással nem foglalkozott, mint fiatalok nevelésével. Levente atya után került a plébánia élére Vastag Sándor ciszterci szerzetes, aki elődeinél sokkal óvatosabb működéssel igyekezett szolgálni a templomban: nem foglalkozott a konventekkel (ciszterci obláció), és amíg a templomi hitoktatást nem rendelték el (1957), addig az sem volt a plébánián. Mindezek ellenére egy ügynöki jelentésre és csupán arra alapozva, hogy ő a legmagasabb presztízsű

(városi plébános) volt ciszterci szerzetes a környéken, őt is letartóztatták 1961 februárjában.

Az angolkisasszonyok tevékenysége

Az angolkisasszonyok 1852 óta tanítottak a városban, így szintén iskolafenntartóként éltek meg az államosítást, majd a szétszórátást. 1950 után közösségi munkájuk a plébánia mellé szőlította őket: énekkart szerveztek volt szerzetesek és világiak számára, valamint gyerekek hitoktatását és szentségekre való felkészítését segítették. Az ő lelki összefogásukról – közös énekkari kirándulások alkalmával – gondoskodott előbb Debreczeni Imre, később Kalász Mihály (Elek atya) ciszterci szerzetesek. Debreczeni munkatársai és segítői voltak előbb a plébánia melletti, majd az „illegális” munkában: *Wéber Etelka*, *Balázs Magdolna*, *Wolszky Gizella* szerzetesnők, és *Ambruss Adrienn*, *Barczy Erzsébet* és *Kövér Erzsébet* növendékek. Családokhoz jártak délutánonként, hogy nyelv- és zenetanítás mellett hittanra (is) oktassák, illetve előáldozásra készítsék fel a gyerekeket. Ennek a munkának Debreczeni halála vetett véget, bár a temetésről hazafelé tartva abban állapodtak meg, hogy folytatják azt. Személyi ellentétek vezettek odáig, hogy a hitoktató-munkaközösség felbomlott. Legtovább, egészen 1958-as internálásáig Balázs Magdolna foglalkozott gyerekekkel. A többiek vagy eltávolodtak, vagy a plébánián, illetve az énekkarhoz kötődően folytatták lelkipásztori munkájukat és gazdasági alkalmazottként, esetleg kántorként próbáltak boldogulni. Rendelkezőnk adatokkal arra nézve, hogy nem csak a ciszterci vezetők próbálták meg figyelemmel kísérni rendtársaik életét, hanem ugyanez megfigyelhető az angolkisasszonyoknál is. Balázs Magdolna például rendszeres levelezésben állt Krigovszky Magdolna tartományfőnöknővel.

A városban a családoknál való egyéni, illetve a csoportokban történő hitoktatás volt a két típusa a fiatalokkal való foglalkozásnak. A kettő nem vált el élesen egymástól, olyan esetekkel is találkozunk, hogy egy-egy személy egyszerre művelte mind a kettőt. A források feltárásának jelenlegi állapotában azt mondhatjuk, hogy inkább az angolkisasszonyok folytatták a családi hitoktatást, a ciszterciek pedig a csoportosot.

1961. február 6.

„Az operációs brigádok részére az ügy jellegéről és a részfeladatokról eligazítást Nagy Sándor r. őrgy. a Politikai Nyomozó Osztály vezetője tartja meg a III-as épület 17-es számú szobájában 1961. február 6-án 17 órakor.”

1961. február 6-án, Egerben a Heves megyei Rendőr-főkapitányság több mint félszáz operatív munkatársa gyűlt össze, hogy meghallgassa az eligazítást az aznap esetére tervezett akcióról. Az országos razzia egri ágán 12 brigád dolgozott azon, hogy 22.50-kor egyszerre tizenkét helyen zörgessenek (Egerben,

Miskolcon és a környező településeken: Verpeléten, Erken, Belpátfalván, Zaránkon, Sajószentpéteren és Hatvanban), és tartanak házkutatásokat, illetve végezzenek letartóztatásokat. Ez a városban volt szerzeteseket, szerzetesnőket és papokat érintett leginkább, de egy aktív világit is elért a hatóság keze. Az egri akcióhoz 38 operatív tisztet, 12 gépkocsit és gépkocsi-vezetőt igényeltek. Az akció az állambiztonság erődemonstrációjaként is felfogható, hiszen a környékbeli kisebb falvakban nem lett büntetőjogi következménye az akciónak, ezért valószínűsíthető, hogy csupán jezsuita szerzetes voltukból adódóan zaklatták Schmidt Ferenc verpeléti, Pethő Jenő erki és Lipkay István hatvani káplánt. A nyomozás során többször is kellett házkutatást tartani, például Hervay Ferenc miskolci lakására összesen három, egri lakhelyére egy alkalommal vonultak ki a rendőrök. A házkutatás során lefoglalt jegyzetek, írások, könyvek, levelek, fényképek adták az alapját a nyomozati munka nyílt szakaszának.

„Hervai Ferenc beszállítása során, mivel ellenállásra számítani lehet, bilincset fogunk alkalmazni. A beszállítást Sipos Sándor r. szds. és Karkus István r. fhdgy. hajtják végre és a kijelölt cellába helyezik el. Vastag Sándornál ellenállásra nem kell számítani.”

Az eligazítás után két főt tartóztattak le és helyeztek előzetes letartóztatásba: Hervay Ferencet és Vastag Sándort. Az idézet megmutatja, mennyire pontosan tudták a rendőrök mire számíthatnak, hiszen néhány hónap múlva maga Hervay mondta zárkatársának, hogy ha nem figyelte volna éberem az egyik rendőr a beszállításánál, biztosan félrerántja a kormányt.

A nyomozati munka titkos szakasza

A házkutatások kezdete jelezte az ügy „realizálását”, azaz a nyomozás nyílt szakaszba érkezését. Nem szabad azonban elfeledkezni arról, hogy a rendőrségi munkának volt már egy korábbi, titkos része, hiszen több éve gyűjtötték a terhelő adatokat (megfigyelések, lehallgatások, ügynöki információk segítségével).

1959 júliusában a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság Politikai Nyomozó Osztályának munkatársai előzetes ellenőrző csoportdossziét nyitottak „Táborozók” fedőnév alatt. Ebben a dossziében már azokat az embereket vették megfigyelés alá, akiket a 61-es országos akció érintett Egerben (Hervay Ferenc, Vastag Sándor, Kalász Mihály, Wéber Eta, Ambruss Adrienn, Balázs Magolna, Wolszky Gizella).

A nyomozás során használható operatív, titkos eszközök közül nem minden állt a heves megyeiek rendelkezésére. Mozgásterüket szűkítette, hogy se levéllenőrzésre (K-ellenőrzés), se titkos megfigyelésre és követésre nem volt megfelelő anyagi és tárgyi feltételük. Ezért kényszerültek majdnem kizárólagosan az ügynökség útján megszerzett információk hasznosítására. Igaz, hogy több ügynököt is foglalkoztattak, és egymással is ellenőriztették őket, mégis alapvető pon-

tokon jutottak hamis, a valóságnak nem teljesen megfelelő adatokhoz. A nyomozók legnagyobb tévedése Vastag Sándor szerepére vonatkozott. Amennyire az adatok forrásait vissza lehet követni „Polgárdi” fedőnévű ügynök 1960. április 2-i jelentése tartalmazta azt a hamis információt, ami alapján nemcsak házkutatást tartottak, hanem le is tartóztatták Vastag Sándort:

„[...] a ciszterci renden belül jelenleg legfelsőbb szinten Palos Bernardin tartja össze az illegális ifjúsági munkát úgy, hogy az egyes városokban a decentrumok vezetőivel vagy személyesen, vagy futár útján tartja a kapcsolatot kb. 2 havonta. Ilyen decentrumok működnek Budapest, Pécs, Baja, Fehérvár, Eger. Egerben az illegális ifjúsági munkát Vastag Sándor „Tibold” irányítja [...]”

Nem véletlen, hogy az egri kortársak igencsak csodálkoztak Vastag letartóztatásán, akit visszafogottságáról és nem elődeihez hasonló lelkipásztori aktivitásáról ismertek. A tévedést és Vastag valódi szerepét csak a későbbi tanúkihallgatások alkalmával sikerül tisztázni, de ekkor már a nyílt beismerés és felmentés helyett csak az enyhe börtönbüntetéssel vigasztalódhatott.

Kihallgatások

A kihallgatásokra az egri rendőrségen került sor, az előzetes letartóztatottakat több alkalommal hallgatták ki: Vastag Sándort és Hervay Ferencet február 7-től június 12-ig, illetve Hervay esetében július 6-ig 46-szor hallgatták ki terheltként, de voltak olyan kihallgatások, ahol tanúként szerepeltek. Vastag kihallgatója Jerszi Béla őrnagy, míg Hervay Ferencé Wospil László százados volt. A kihallgató tisztek rangja is mutatja az előzetes feltételezést, miszerint Vastag a „nagyobb fogás”. A kihallgatások előtt részletes tervek születtek arra vonatkozóan mit kell a gyanúsítottaktól megtudni. Elsősorban a rend illegális működésére kerestek bizonyítékot, másodsorban a gyerekeket és a fiatalokat érintő munkájukat vették részletes vizsgálat alá.

A ciszterci rend esetében sajátos jelenséggel állunk szemben: míg a hasonló körülmények között „illegálisan működő”, azaz működési engedélyüktől megfosztott jezsuiták titokban kinevezett vezetőit egymás után tartóztatták le; addig a ciszterciek Endrédy Vendel 1950. október 29-i letartóztatását követően olyan vezetőt választottak ’*Sigmond László Lóránt* személyében, aki lebukás nélkül fogta össze 11 éven keresztül a rend ügyeit: gondoskodott a rendtagokról és a rendi utánpótlás neveléséről is. Működése annyira nem volt feltűnő a rendőrségnek, hogy csak a februárban letartóztatottak vallomásai alapján gyűjtötték be a májusi realizálás alkalmával. ’*Sigmond* segítői a rendről való gondoskodásban a rendházak vezetői és idős, tekintélyes rendtagok voltak. A konkrét személyekre vonatkozó kérdéseket Hervay következetesen elutasította, és tagadta, hogy ’*Sigmond* személyén túl, akihez a rendtagok általában kérdéseikkel fordulnak, tudomása lenne „illegális” rendi tanácsról, vezetőségről. Több

információt Vastagtól sikerül megtudniuk, aki feltételezéseit közölte a kihallgatóival: a keleti országrészben, Egerben és környéken Hegyi Gábor, a Dunántúli-ban Palos Bernardin vagy László János Vince a rendtagok gondviselője. Az „illegális” rendi vezetés összetételéről és működéséről a két egri letartóztatott viszonylag kevés konkrétummal járult hozzá.

A nyomozás kezdetén az ifjúság nevelésére vonatkozóan leegyszerűsített és sok ponton téves adatokkal rendelkezett a rendőrség:

„[...] A már fentebb ismertetett adataink szerint az egri illegális, klerikális mozgalom vezetője Vastag Sándor ciszterci szerzetes, a volt ciszterci plébánia jelenlegi vezetője. Az eddigi adataink szerint alárendeltségében két fő csoport működéséről rendelkezünk anyagokkal. Diák fiúk vonalán Hervai Ferenc, diáklányok, s szerzetesnők és más női személyek vonalán pedig Kalász Mihály ciszterci szerzetesek. Alcsoportok működéséről nem rendelkezünk adatokkal.”

A kihallgatások és a fogdaügynökök jelentései hatására árnyalódott a kép, és derült ki, hogy a valóságban Hervay és Kalász teljesen külön dolgoztak, hogy Hervaynak vegyesen voltak fiú- és lány csoportjai, hogy csak azért, mert Vastag plébánosként működött, nem összefogója és mozgatója volt az egri ciszterciek működésének.

Hervay és 'Sigmund önvallomásából körvonalazható munkájuk. Ezek alapján megtudjuk, hogy Hervay Ferenc 1951 óta volt tanítványaiból alakított fiúcsoportokat, akikkel maga foglalkozott. A hittan tanításhoz való jegyzetet is saját maga állította össze. Lányok összefogását 1954 után tekintette feladatának, és amikor tanítványai érettségi után Budapesten tanultak tovább, pasztorálásukat a fővárosban folytatta. Ezzel szemben Kalász Mihály egyénileg, nyelvvoktatás ürügyén tanított gyerekeknek hittant, lelkipásztori működésének másik súlypontját pedig az angolkisasszonyok segítése jelentette. Mindkettőjüknél – hasonlóan a többi ifjúsággal foglalkozó szerzeteshez és világihoz – kiemelt szerepet kapott a kirándulás, mint a rájuk bízottakkal való kapcsolattartás módja. A Bükk hegység közelsége megfelelő terepet biztosított a rövidebb túráknak és a többnapos táboroknak is.

Mivel nemcsak a letartóztatások, hanem az azt követő nyomozás is országos hatáskörű volt, elvileg lehetőség kínálkozott a különböző megyei osztályok együttműködésére. Ezzel biztosítani lehetett volna a torz információk kiszűrését és a gyorsabb nyomozati munkát. A két hónapos előzetes letartóztatást mind Hervaynál, mind Vastagnál három ízben hosszabbították meg, ami önmagában jelzi a nyomozás sebességét. A késés okát esetleg az is adhatta, hogy a központi (budapesti) szervek az ügy nagysága miatt nem tudtak elég gyorsan dolgozni és eredményt „felmutatni”.

A kihallgatók munkáját segítette, hogy mind a két esetben fogdaügynököt alkalmaztak, akiknek feladatuk

volt a kihallgatásról visszahozott rab érzéseinek tolmácsolása, az esetlegesen elhallgatott információk megszerzése, valamint a kihallgatók által történő befolyásolása. Ez az eljárás azért is nagyon hatékonynak bizonyult, mert a hosszabb időn át magánzárkában tartott rabok kiéheztek az emberi kapcsolatokra. Az esetleges fenntartások után általában bizalmukba fogadták zárkatársukat. Vastag mellé már március 11-én bevezették, míg Hervayhoz április 6-án érkezett a besúgó. Jelentéseikből nyomon követhető a rabok hangulatának alakulása, és munkájuk nem egy esetben hozzájárult ahhoz, hogy bizalmas információk kerüljenek a kihallgatók tudomására. Vastag Sándornál 1958-ban felmerült annak lehetősége, hogy az egri plébániáról (betegsége és nyilván visszafogott lelkipásztori munkája alapján) elkerüljön. A tényt maga említette kihallgatása során, de az ügy mögött lévő személyi és rendi ellentétekről csak a zárkatársának beszélt. Ez azonban elég volt ahhoz, hogy a nyomozók szélesebb perspektívában lássák a ciszterci rend belső életét. Az egri „Fekete Hollók” ügy lezárásakor készített összefoglaló jelentések egyikében a következő megjegyzést olvashatjuk a fogdaügynökök munkájáról:

„Az ügy vizsgálatánál eredményesen alkalmaztuk a fogdaügynökséget. Mindkét letartóztatott mellett volt fogdaügynök, akik a letartóztatottak bizalmát élvezték. Amikor a letartóztatott visszament a kihallgatásáról, a fogdaügynöknek elmondta, hogy a kihallgatás alkalmával mit hallgatott el, vagy elmondta azt is, hogy milyen kérdések lesznek a következő kihallgatásánál.”

Az idézet azért is érdekes, mert az eredeti összefoglalóban a fenti rész (szinte) olvashatatlan, ugyanis a későbbi állambiztonsági tisztek igyekeztek elődeik „titkos” és megkérdőjelezhető munkáinak nyomait eltüntetni, és maguk húzták ki fekete filctollal az inkriminált részeket.

A nyomozati munka során később többeket gyanúsítottként hallgattak ki, de nem helyezték őket előzetes letartóztatásba. Például Kalász Mihály két szerzetestársa letartóztatása után elhagyta Eger városát, és Pannonhalmán, az idős papok szociális otthonában kezdett dolgozni. Így egy időre eltűnhetett az egri nyomozók szeme elől, július 25-ére azonban idézést kapott Egerbe, ahol gyanúsítottként hallgatták ki. Ügyében nemcsak őt, hanem hét tanút is behívtak a rendőrsége, hogy Kalász pontos szerepét tisztázzák.

Hegyi Gábor esetében is megtörtént a terheltekénti felelősségre vonás ügyében mégsem indult eljárás, mert a budapesti központ nem látta lehetségesnek a büntetőeljárás megkezdését, hiszen az ügy „szervezeti jellegű tevékenységét bizonyítják, és nem bizonyítják annak politikai, ellenséges tartalmát”.

Ambruss Adrienn és családja fogadta be Wéber Etelka angolkisasszony szerzetesnőt, és mindketten gyerekek hitoktatásában segíttek. Ambrusst ezen tettéért amellet, hogy terhelteként többször kihallgatták, az

ügy lezárásakor javaslatot tettek rendőri felügyelet alá helyezésére. Egy későbbi összefoglaló jelentés szerint csak jegyzőkönyvi figyelmeztetésben részesült.

Hervay Ferenc csoportjait különösen veszélyesnek találták, így a hozzá tartozó fiatalok közül: Ertsey Csaba orvost; Koncz Attila építészmérnököt; Dornbach Alajos ügyvédet; Petőcz István, Várallyay Iván, Vajdovics György mérnököket; Feledy Pétert és Varga Lászlót, hasonlóan Kalászhoz, Hegyihez és Ambrusshoz terheltté nyilvánították, de a nyomozást ügyükben az ősz folyamán megszüntették.

Külön csoportot alkotnak azok, akiket csak tanúként hallgattak meg a nyomozók, számuk a két előzetes letartóztatásba helyezett ügyében 28 fő. A kihallgatásra Budapesten és Egerben is sor kerülhetett, attól függően, hogy hol élt az adott tanú. Hervay esetében több csoportvezetője az egyetem elvégzése után a fővárosban telepedett le, őket a Gyorskocsi utcába rendelték be.

Bírósági szakasz

Az egri ügy eljárási szakasza nem a helyszínen, hanem Budapesten történt. Eltérően pl. Pécs esetétől, ahol 5 embert ítéltek el a városban, itt nem került sor önálló bírósági tárgyalásra, hanem Budapesten vonták felelőségre Hervay Ferencet és Vastag Sándort. A vádiratot 1961. július 14-én nyújtotta be Götz János fővárosi főügyész 17 személy ellen, ebből 5-en voltak ciszterci szerzetesek, a többiek világi férfiak és két volt apáca. Ebben a dokumentumban a vád leegyszerűsödött és két tényre redukálódott. Hervay esetében a hitoktatás elitneveléssé bővült arra az esetre, ha rendszerváltás következne be Magyarországon; a vádirat szerint:

„A csoportokkal való foglalkozás célja az volt, hogy az általa remélt, „keresztény” jellegű burzsoá társadalmi rend céljaira megfelelő „elit”-et, vezetőket neveljen ki.” Vastagnak pedig azt hozták fel bűnössége legfőbb bizonyítására, hogy ismerte rendtársai fiatalok között végzett munkáját.

A „Fekete Hollók” ügy egyik legnagyobb perében ítéltek el őket az 1961. július 26. és augusztus 1. között zajlott tárgyalás során. A pert – fővádoltja, Palos Bernardin, ciszterci szerzetes és a perben viszonylag nagy létszámú rendtársa, valamint az ő munkájukat segítő világi hívők miatt – tekinthetjük ciszterci pernek is. Hervay a VII-ed, Vastag XI-ed rendű vádlottként szerepelt. A per sok izgalmat nem tartogatott, hiszen a vádlottakat alaposan felkészítették mit és hogyan mondjanak. Hervay visszaemlékezése szerint merő formalitás az egész, és nem volt tanácsos máshogyan viselkedni, mint az előre egyeztetett magatartás.

A tárgyalás során a vádlottakon kívül tanúkat is beidézték, ezek egy része más ügyből kifolyólag szintén terhelt státuszban szerepelt. A legtöbb tanú az elsőren-

dű vádlott tevékenységének bizonyítására érkezett, Hervay Ferenc esetében rendi előljáróján, az ekkor már előzetes letartóztatásban lévő ’Sigmund Lászlón kívül, csak két csoportvezetőjét, Ertsey Csabát és Koncz Attilát idézték be a tárgyalásra. Vastag Sándor ügyében ’Sigmondon kívül Kemény Bertalannak, és Barabás Györgynek kellett megjelennie Budapesten. A bíróság Bimbó István elnöklete alatt hozta meg az ítéletet augusztus 1-jén. Összesen közel 60 év börtönbüntetést szabott ki a vádlottakra, akiknek bűne „a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel”.

Az ítéletek

A perben az egri szálát képviselő Hervay Ferencet 4 és fél, Vastag Sándort 2 év börtönbüntetésre ítélték. Másodfokon Vastag ítéletét egy évre enyhítették, talán így korrigáltak téves alapállásukat vele szemben. Hervay Ferenc 1963 márciusában szabadult az általános amnesztia keretén belül.

Számosan voltak azonban olyanok, akik ellen megindították az eljárást és gyanúsítottként vonták felelőségre őket, de nem tudtak annyi bizonyítékot felmutatni, hogy bírósági szakaszba léptessék ügyüket. Ezért őket a rendőrségen, miután megszüntették ellenük az eljárást jegyzőkönyvi figyelmeztetésben részesítették. Ilyen formán Dornbach Alajos, Koncz Attila, Vajdovich György, Feledy Péter és Varga László számára szerencsés kimenetelű lett az „illegális” hitoktatásban való részvétel. Két társuk esetében súlyosabb következményt ígért az ügyükben készített összefoglaló jelentés. Petőcz Istvánt kitiltották Budapestről és édesanyjánál Egerben jelöltek ki számára kényszer-tartózkodási helyet. Egerbe érkezése után pedig rendőri felügyelet alá kívánták vonni. Várallyay Ivánt munkahelyéről eltávolították és rendőri felügyelet alá helyezést javasolták. Későbbi összefoglalók alapján azonban mindkettőjükénél csak a nyomozás megszüntetéséről szóló határozatot olvashatjuk.

Hegyi Gábort a jegyzőkönyvi figyelmeztetésen túl, eltiltották papi hivatásától, Kalász Mihályt pedig Eger elhagyására kényszerítették, és tartózkodási helyül a pannonhalmi szociális otthont jelölték ki számára.

A csoportok aktívabb tagjait, összefogóit és vezetőit behívták a rendőrségre, ahol elbeszélgettek velük tevékenységük társadalomra veszélyes voltáról, és mindenáron meggyőzni igyekeztek őket nézeteik feladásáról.

A hitoktatásban résztvevőket pedig munkahelyi vezetőik; egyetemi, főiskolai vagy középiskolai tanáraik, igazgatóik előtt fedték meg a rendőrség emberei, szorosán együtt- működve a KISZ segítő tanárai- val, ill. munkahelyeik személyzeti előadóival.

CURRICULUM VITAE VI.

KILIÁN ISTVÁN diáktársunk „folyamatosan készülő” életrajzából – egy kis megszakítással, utoljára két éve olvashattuk – ismét közlünk egy részletet, mely „élőben” mutatja be Wirthné Diera Bernadettnek e számunkban olvasható, Az egri „Fekete Hollók”-ról írt tanulmányában leírtakat.

Diáktársunkat nem ítélték el, „csak” jó párszor kihallgatásokkal zaklatták.

1961 nyarának eleje...

1961-ben már gimnáziumi tanár voltam Miskolcon s igazgatói engedély alapján minden szerdán szabad napom volt. Feleségem, Viki akkor már szüleinél tartózkodott Egerben, hiszen veszélyeztetett terhes volt, s fennállt annak is a lehetősége, hogy második gyermekünket feleségem spontán abortusza következtében elveszítjük. Ezért folyamatosan otthon, Egerben tartózkodott szüleinél, első gyermekünkkel, Imrével, aki kora tavasszal még el sem érte az első évet. Ezen a bizonyos kritikus napon, Miskolcon, reggel vígan alhattam volna, de nem hagytak. Ugyanis hajnalban három vagy négy óra tájban megjelent lakásomon egy rendőr, aki még aznapra, talán délután két órára hozott nekem egy idézést, valamiféle rendőrségi kihallgatásra. Kérdésemre, hogy milyen ügyben akarnak kihallgatni, a rendőr semmit nem válaszolt.

– Jelenjen meg, mert ez a maga számára kötelező! Tudtam én, hogy miről akarnak tőlem tudakozódni, de csak megjátszottam, hogy nem tudom. Hervay Leventét letartóztatták, s amikor engem is berendeltek kihallgatásra, akkor már az egriekkel végeztek. Delley Jóska húgát, Babát például államvizsgálója előtti napon faggatták meg, s másnap marxizmusból annak rendje és módja szerint az egyébkén igen jó tanulót meg is buktatták. Egy olimpikon hittanos leányt például érettségije előtti napon hívták be abban a reményben, hogy majd érettségijén elrontja kitűnő bizonyítványát. Hát nem rontotta el. Én egy teljesen semleges, szabad napomon, az úgynevezett kutató napon kerültem sorra azért, hogy a rendőrség ne keltsen feltűnést azzal, hogy munkámon a megfelelő időben nem jelentem meg. Tehát egy szabad napomon jutottam a kihallgatottak közé. Felkészülésre volt elegendő időm, arra meg még inkább, hogy lelki tekintetben is helyre rázzam magam. Valamilyik evangéliumban olvastam s hallottam is Jézus ígéretét: „Dabitur in illa hora, quid loquamini”, „Megadatik nektek abban az órában, hogy mit kell mondanotok.” S magamban idézgettem a Jézus által mondottakat: Eljön az idő, amikor én miattam üldözni fognak és a rendőrség elé cipelnek titeket. S úgy véltem, most valóban itt van az az idő.

A megadott időben pontosan megjelentem. A Felsőszolcai kapuban lévő rendőrségre kellett mennem. A bejáratnál az őrt álló rendőrnek bemutatkoztam, majd bejelentettem neki, hogy kihallgatásra berendeltek. A rendőrség nem volt kellemes épület. A harmadik emeletre kellett felmennünk. Minden emeleten vasrácsos, lezárt, lelakatolt ajtók fogadtak. Az őrt, aki engem kísért a nála lévő kulccsal kinyitotta a rácsot, majd amint beléptünk magunk mögött becsukta a rácsos ajtót s gyalogoltunk mindig feljebb. Ha jól emlékezem, a harmadik emeletig mentünk fel, s mindegyik emelet végén és a kezdetén is nagyon sok ajtót ki kellett nyitnia és be kellett csuknia kíséromnek. Amikor a megfelelő szintet elértük, egy sötét folyosót céloztunk meg, ahol a hivatali szobák ajtajai vasráccsal is be voltak csukva, s a szoba ablaka is be volt vasráccsozva. A szobában egy kissé meghízott civil ruhás rendőr fogadott. Bemutatkoztunk s én határozottan emlékezem, hogy Vospil főhadnagynak mutatkozott be. Keresztnévére már nem emlékezem, de azt hiszem mindig Vospil úrnak kellett szólítanom, mert ő nem lehetett nekem elvtársam. Ő elvtárs volt, én nem.

Kicsiny szoba volt, ahol megfaggattak, s azt hiszem, az Úristen segítségével sikerült helyemet megállni. Ha most azt írom, hogy a körülmények kissé teatrálisak vagyis hatásadász jellegűek voltak, nem hiszem, hogy túloznék. A cél az volt, hogy a sok-sok vasrács, a megszámlálhatatlan lakat és zár a kihallgatásra jelentkezőben már az első pillantásra is illő félelmet keltsen. Bennem keltett.

A szobában hárman voltunk. Az lehetséges, hogy a kihallgatást a szobán kívül rejtett mikrofon segítségével mások is hallhatták, de ott ebben a szobában rajtam és a főhadnagyon és a jegyzőkönyv vezetőn kívül más nem volt. Először a legfontosabb személyes adatokat kérdezte a rendőr. Nevem, Édesanyám neve, Édesapám, Édesanyám foglalkozása, az én foglalkozásom, testvéreim stb. Majd hamarosan rátért a lényegre.

– Önt Hervay Ferenc államellenes összeesküvése ügyében hallgatjuk ki. Mi pontosan tudunk önről mindent. Tudjuk, hogy 1949-ben abbahagyta gimnáziumi tanulmányait, majd tovább folytatta a ciszterci rend központjában, Zircen. Majd a rend feloszlata évében jelentkezett Zircen papnövéndéknek is. A rend feloszlata után egy ideig Budapesten tartózkodott, majd 1951 tavaszán Porvára távozott s ott a hely plébánosa Alpár Lucián vezetésével továbbtanult. Természetesen azt is tudjuk, hogy mikor és hol tette le ideiglenes, szerzetesi fogadalmát, amellyel három évre elkötelezte magát a ciszterci rendje mellett. Azt ön is nagyon jól tudja, hogy a ciszterci rendet a magyar állam megszüntette, s ez a tény államellenes tettnek, bünténynek minősül. Tudjuk, hogy otthagya a ciszterci rendet,

megnősült, s azzal is tisztában vagyunk, hogy második gyermeküket várják.

– Most azonban mi önt csak Hervay Ferenchez fűződő kapcsolatáról kérdezzük. Honnan ismeri az államellenes összeesküvésben részt vevő Hervay Ferencet?

– Tanárom volt, s minthogy állandó ministráns voltam bizonyára sokszor ministráltam is neki a misén.

– De ön diák korában nagyon gyakran megfordult a Hervay szervezte cserkész táborokban. Sőt, amikor a cserkészlet megszűnt, ön akkor is járt a tilalom ellenére vele táborba.

– Igen, többször voltam vele táborban.

De ön még azután is Pesten egyetemi évei alatt is sokszor találkozott vele. Volt önnek, Kilián, egy albérleti szobája, s a titkos találkozókat az ön szobájában tartották. Ön adott ezeknek a törvényellenes találkozóknak otthont. Hiszen Hervay állandóan a jelen politikai rendszer és az állam meg a kommunisták ellen uszított és uszít, s ön mégis tartotta vele a kapcsolatot.

– Ha tudtam volna, hogy államellenes összeesküvő, bizonyára nem tartottam volna vele a kapcsolatot. Hervay összejöveteleink alkalmával soha nem kereste annak a lehetőségét, hogy az államot szidja, vagy a kommunistákat elmarasztalja. Összejöveteleinken soha semmit nem nyilatkozott, amellyel megsérthette volna az államot. Amikor találkoztunk, csak hittani és bibliai ismereteit adta át nekünk – válaszoltam.

– Hervay bűnös viszonyt folytatott a fiatalokkal. A fiúkkal és a lányokkal is.

– Ez a kettős, biszexualitás általában kizárja egymást. Egy bizonyos, velem fiatal korában Hervay soha semmit nem akart semmit kezdeményezni, nem kezdeményezett, nem is akart sehova nyúlni. Ezt, mint már felnőtt, fiatal nős, férfiként nyugodt lelkiismerettel állíthatom.

– Hervay többszörösen is államellenes volt, hiszen tiltotta az abortuszt, azaz kaparást.

– Igaza van, Hervay a megfogamzott magzat méhen belüli elpusztításáról pontosan úgy vélekedik, ahogyan ön mondja, s ahogyan én is gondolom, de ugyanez az állam néhány évvel ezelőtt, emlékezzék csak a Ratkó-korszakra, tiltotta a művi abortuszt, most viszont engedélyezi. Hervay akkor is, most is úgy véli, hogy a művi abortusz bűn, bűn volt mindig is s bűn lesz ezután is, hiába engedélyezi ezt az állam.

Erre természetesen Vospil nem tudott mit mondani. Kezdett egy újabb vád-pontot emlegetni.

– Igen, de önöket arra kényszerítette, hogy vasárnap misét hallgassanak.

– Nem kényszerítette, de tanácsolta.

– Igen, de a misehallgatás államellenes dolog.

– Mutassa meg nekem az alkotmányban azt a törvényt, amely tiltja a mise hallgatást!

– Igen, de ön tanárember.

– Tanár vagyok az bizonyos. De egyetlen paragrafus nincs az alkotmányban, amely megtiltaná a taná-

roknak a templomba járást, sőt az alkotmány garantálja minden polgár vallásszabadságát.

– Mondja, Kilián, maga nagyon sokszor volt Hervayval cserkész táborban, volt-e valami különleges énekük?

– Nem. De egyre emlékszem, amit Hervay is szeretett, meg én is. Ez így kezdődik: Hallod-e pajtás zügni az erdők sóhaját? Harsan a kürtök hangja sok hegyen át és völgyön át.

A kihallgatásom öt órán át tartott. A kérdések zömmel úgy hangoztak el, ahogyan én írtam. Arra emlékszem, hogy egy kérdésre mindig nemmel válaszoltam, s erre Vospil egyre idegesebb lett, s én a következőképpen nyilatkoztam idegességére.

– Tudomáson szerint mindenkinek ilyen vallatás-kor csak az igazat szabad mondani, s a kérdésekre csak a színtiszta igazat lehet válaszolni. Ha engedélyezi, hogy hazudjak, hajlandó vagyok arra is, de ezt ekkor jegyzőkönyvbe kellene vennie.

Az öt óra hosszat tartó kihallgatás után remegő térdekkkel s kezekkel tértem haza. Hoztam magammal egy írást is, amely azt tanúsítja, hogy az államellenes összeesküvésben való részvétellel alaposan gyanúsítható vagyok.

A kihallgatás alatt Vospil idegességében mindenféle módszert kipróbált: Lefolytatott egy ál-telefonálást is a Művelődésügyi Osztály vezetőjével, Tóth Máriával is. De a telefoncselt megértettem, s így nem tudott becsapni. A telefon innenső végén Vospil volt a másik végén pedig senki. Volt, amikor megtiltotta, hogy dohányozzak, holott a kihallgatás elején megengedte, s ő legalább annyira szívta, fújta, mint én. Az én sűrű füstöm érhető volt, az övé nem. Hiszen ő nyerő helyzetben volt. Bármikor megtehetette volna, hogy engem börtönbe vitet, ehhez azonban hamisan valló tanúkat, kellett volna biztosítani, s részemről, akit agyonfaggattak, valami vallomásra is szüksége lehetett volna. Így én a vallatás vége felé legalább egy órányira nem gyűjthattam rá a vallató tiszt elhatározása alapján, de még így is elszívtam egy teljes doboz Kossuthot, azaz öt óra alatt összesen huszonöt darab cigarettát. Volt, amikor sarokba állított, mert valamire nem akartam, mert nem tudtam úgy válaszolni, ahogyan ő is akarta. Testi fenyítést nem alkalmazott, a megfélemlítésnek a klasszikus módszereivel azonban szívesen élt.

Információim szerint Vospil főhadnagy vagy százados hamarosan börtönbe került, de nem azért mert kihallgatási módszerei miatt nagyon is megérdemelte volna, hanem azért, mert a házkutatások során egyikét nagyon ügyesen el is tulajdonított. S ez valahogyan kiderült, s neki emiatt börtönbe kellett mennie.

De evvel még nem jutottam Hervay-ügy végére. Még egy s azután még egy kihallgatás várt rám, ennek a színhelye azonban már nem Miskolc volt, hanem kedves városom, Eger.

MENEKÜLÉSEM –

máról visszatekintve, hangulatos, kedélyes, humort sem nélkülöző...

Gödl Károlytól, 1951-ben érettségizett diáktársunktól kaptuk (egy kis unszolás után) az életútját meghatározó '56-os történetét.

Alig simultak el az októberi forradalom hullámai, amikor 1956. november 3-án, szombaton, mint a Veszprémi Vegyipari Egyetem utolsó éves hallgatója, Veszprém város megbízottjaként, egy évfolyamtársammal élelmiszert vittünk fel Budapestre. Ikarusz buszunk terhét a Móricz Zsigmond körtéren osztottuk szét a nélkülöző lakosság között. Utána felkerestem apámat a közeli Verpeléti-utcai lakásán. Véletlenül nála volt katonáskodó öcsém is. Pár óras kedves családi együttlét után, este indultam is vissza Veszprémbe. Másnap Károly napja lévén, apám egy borotvakészlettel ajándékozott meg. Búcsúzóul még egy pár almát és egy darab füstölt szalonnát dugott egy ócskapiacra vett kis doktortáskába, melyet ugyancsak névnap ajándéknak szánt. Különben kedvenc zöld lódenkabátom is másodkézből került rám. A hónapok kivágása után ítélve, valamikor egy „reakciós” vadász tulajdona lehetett.

Elhagyva Budapestet, annak peremén erős szovjet páncélos egységek összevonását láttuk.

Veszprémbe érve nem mentem szobámba, mely valójában egy már nem üzemelt borospince fűthetetlen pitvara volt, hanem inkább a piactér előtt álló Rákóczi-diákszállóba tértem be. Itt kollégáim társaságában, az egykori Rákóczi kúria méteres falai között, nagyobb biztonságban éreztem magamat.

Akkor este csak húszegyhány egyetemista tartózkodott a szállóban, habár hétfőre, a kényszerszünet

után, az egyetemi oktatás normális menete volt előírva. A hangulat nem volt rózsás. Kölcsönösen beszámoltunk egymásnak az elmúlt nap tapasztalatairól. Különösen a főváros határán összevont páncélosok tömege nyugtalanított bennünket. Ezt a fejleményt mindannyian rossz ómennek tartottuk.

A szállóban az elmúlt hét során nagyobb mennyiségű lőfegyver és kézigránát halmozódott fel. Ez a felszerelés abból a készletből származott, amelyet mi egyetemisták egy ávos kaszárnyában „rekviráltunk”. A kaszárnya a Séd-völgyét átívelő viaduktot elhagyva, Győr felé vezető műút jobboldalán, a város szélén állt. A fegyverek szétosztása a felkelők és magunk között ugyancsak ott történt. Naiv lévén, én is számos puskát és géppisztoly átadását aláírással nyugtáztam. A fegyvereket municióval együtt mindenki vihette, akár szállására is. Így került a hadianyag az egyetemisták útján a diákszállóba, akárcsak az én géppisztolyom a szobámba.

Egy átbóiskolt éjszaka után, napkeltén kinéztünk az első emelet egyik ablakán. Ijedtünkre, az utca túloldalán fal mellett lopakodó szovjet katonákat láttunk. Észrevettek bennünket, de fegyvereiket nem használták. Aránylag csend volt. Hadműveletre utaló zajokat nem hallottunk. Átszaladtunk az épület piactérre nyíló termébe, onnan még félelmetesebb képet láthattunk. A téren négy-öt páncélos állt gyalogosokkal, a legközelebbi tank lövege a diákszállóra célzott. A látottak nemcsak megijesztettek, de meg is leptek bennünket. Mi nem hallottuk a harckocsik előnyomulását. Az invázió az éj leple alatt a lehető legkisebb zajjal történt.

Visszaugrottunk az ablaktól és kilátástalan helyzetünk tudatában, egy fehér lepedőt igyekeztünk egy seprő nyelére kötni, hogy ezzel kapitulációnkat jelezzük. De erre nem került sor. Ágyú dörrent és a lövedék két ablak között, közvetlen közelünkben a falba fűródött. A detonáció megregettette a sok időt látott falakat. Mi fejvesztve rohantunk le a pincébe és feszült idegekkel vártuk a fejleményeket. Nem kellett sokáig várni. A megszállók betörték a nehéz tölgyfakaput, ellenállás nélkül hatoltak be és rövidre rá elfoglalták az épületet. Hamar ránk találtak a pincében. Mi mozdulatlanul, fejünk felett tartott kezekkel megadtuk magunkat. Aztán géppisztolyaik tusájával biztatva, kivezettek bennünket a házból.

Kilépve a szálló elé, egy igazi hadszíntér fogadott bennünket. A téren az ablakból már ismert páncélosok dübörgő motorokkal álltak, ágyúikat fenyegetően ideoda forgatták. A katonák szinte cél nélkül lövöldöztek. A levegőben golyók fűtyültek. Mi még fel sem ocsúd-

tunk, kísérőink máris egy tank elé terelték megrettent kis csapatunkat.

Jómagam az első sorban álltam, kezemben a kis doktortáskát szorongatva, amikor az egyik gyalogos hozzám lépett és lódenkabátom zsebéből kivett egy almát. Valószínű, zsebem domborulata egy kézigránát gyanúját keltette. A zsákmányt már majdnem zsebre vágta, mikor egy tiszt visszaadatta almámat. A hadnagy nem akarván a baka buzgósága megett maradni, ő is gyanakvó lett, mégpedig a táskámról. Kinyitatta, de mivel apám utolsó ajándékain kívül semmit sem talált benne, békén hagyott.

Mindennek kiszolgáltatva ácsorogtunk a tank előtt, amikor közelünkben golyó érte az egyik katonát. Hang nélkül összeesett és mozdulatlanul fekvé maradt. Bajtársai dührohamot kaptak, kiabáltak, fegyvereikkel fenyegettek, de – hála az égnek – csak néma géppisztolyaikkal pásztáztak rajtunk keresztül. Forgolódva keresték, hogy honnan jöhetett a halálos lövés. Nem messze tőlünk balra egy templom vörös homokkő épülete állt. Ennek a tornyára forgattak, majd fejünk felett a löveg ezt egy gránáttal le is fejezte.

Az agyrázó, fülsiketítő durranás, az ágyú csövéből ránk ömlő füst és a körülöttünk zajló események hatására egyik kollégám idegei felmondták a szolgálatot és összecsukszott. Félig ülve, félig fekvé, remegve nyöszörgött lábamnál. Csak beható, bátorító rábeszéléssel tudtam ismét lábra állítani. Később, majdnem szégyenkezve köszönte meg segítségemet.

Különben ő volt az, aki egy-két „haverjával” megfogadta, ha zsebükben van a diploma, akkor a parkban a Lenin-szobor előtt füvet „legelnek”. Fogadalmukat megtartották ugyan, de a pribékek „felségsértés” indokán jól megverték őket. P. Jancsi prima kamerád volt. Sok rossz vörös lórét megittunk együtt a piactér szélén álló „Szarvas” vendéglőben, amelyben akkor a cigányprímás az egyetem személyzeti osztályának egykori, tisztavirág-életű vezetője volt.

Egykori feljegyzéseimből kitűnik, hogy reggel fél hétkor estünk fogságba. Délfelé járt, amikor a piacteret elhagyva, az állomás felé vivő utcán lefelé, a belvárosba indultunk, a harcokosi előtt meneteltünk. Meg-megálltunk, közben kísérőink ide-oda lövöldöztek. Az utca szélén egy éles-lövész távcsöves puskájával kereste áldozatát. A mozit és a színházat elhagyva utunk egy valamikori apáca iskolánál ért véget, mely akkor egy technikumnak adott helyet. Ebbe az épületbe hajtottak be bennünket, a többi, napközben az utcán összeszedett népséggel együtt. Itt nemet nem nézve – férfit, nőt vegyesen – a termekbe zártak. Ellátás nem volt. Szükségletünk rendezése is rajtunk maradt. Ezt mi, férfiak egy sarokban álló vaskályha segítségével oldottuk meg.

Az éjszakát padlón ülve, falnak dölve, nyugtalanul töltöttük el. Reggel egy magas rangú tiszt jelent meg és tolmácsa, egy évfolyamtársunk közreműködésével

kihirdette, ha még egy szovjet katona meghal, agyonlövet bennünket. Nem sokkal rá, egy páncélos állt meg az ablak alatt. Tetején a torony körül, mint a zsákok feküdtek az elesett katonák. Ennek láttán, nagyon sötétnek ítéltük meg helyzetünket.

Ismét nyílt a terem ajtaja, „férfiak előre!” – szólt a parancs. Isten veled világ, gondoltam, és mentem a fegyveresek között ki az utcára. Itt minket, egyetemistákat kiszelektáltak és indítottak vissza azon az úton, amelyen jöttünk. A Bakony-étterem sarkán balra fordulva a vár felé masíroztunk, a katonák szokásos fenyegető kíséretével.

Elhagyva a tűztornyot a vár bejáratánál, a püspöki palota átellenében álló börtönhöz értünk. A földszint alatt egy kis négyszögletes átriumban falhoz állítottak bennünket, mint egy kivégzésen. De nem dörrent puska. Ez megint csak megfélemlítésnek számított. Miatán egy tiszt kihirdetett valamit, „szállásunkra” kísérték. Én vagy tizenkét társammal egy cellába kerültem, amely két dupla vaságygal négy rabra volt szabva. A berendezést egy asztal székekkel és egy bádogveder tetővel egészítette ki.

Ellátásunk itt is mellékes dolog volt. Másnap kaptunk egy vékony levest, egy pár szelet, négyszögletes barna komiszkenyérrel. Szerencsére, a darab füstölt szalonna még kis doktortáskámban lapult, így annak segítségével javítottuk fel étlapunkat. Kés híján, borotvakészletem zsillettjével vagdaltam a madárláttát.

Napjaink bizonytalan várakozással teltek. Látszólag senki sem törődött velünk. A folyosón felhangzott néha a katonák szájharmonikával kísért melankolikus nótázása, amelybe a cellák jobbhangú tagjai is bekapcsolódtak. Ez az „együtműködés” kimondottan tetszett öreinknek. Egyikük kinyitotta a cella ajtaját és beszólt: „karaso, ogyin karaso”.

A történet teljességéért megemlítem, hogy a telt „veder” napi kiürítését mindegyikünk nélkülözni szeretne volna. Ha jól emlékszem, kisorsoltuk a delikvenst. Ez a szertartás egy fegyveres őr kíséretében, a folyosó végén található lefolyónál játszódott le. Rám csak egyszer került sor, de örültem neki, amikor kildetésem végeztén a hátam megett becsapódott az ajtó.

Egy hét teltével, november 11-én, félóránként kettesével kiengedtek bennünket. Kint az utcán alig tudtuk elhinni, hogy szabadok vagyunk. Az én társam P. Jancsi volt.

Hazatérve szállásomra, meggyőződhettem róla, hogy senki sem járt nálam. Minden a helyén volt, ágyam alatt a géppisztoly is, melyet távollétem idejére oda rejtettem. Ezt legszívesebben azonnal eltüntettem volna, hiszen abban a puszkaporos világban egy töltött fegyver birtokosa érett volt a „megboldogulásra”. De józan megítélésemet nem követte tett, mert nem találtam rá megfelelő megoldást.

A város kihaltnak tűnt. Az utcán alig mozgott valaki, csak a megszállók voltak mindenütt jelen. Ha

tehettem, én sem hagytam el szobámat. Egy ismerős család kedves asszonya hozott nekem egyszer-kétszer élelmet. Rajta kívül csak szobám kiadójával, a B. családdal érintkeztem. Miklós fiuk, egy világháborút járt aktív tisztt, nővéremnek udvarolt, aki ez időben már Budapesten élt. Esténként vele hallgattam a Szabad Európa Hangja adásait.

Ennek során jutott fülünkbe, hogy az „uralkodók” a veszprémi egyetemisták összeszedését és deportálását tervezik. Ez az ijesztő hír engem érthetően mélyen érintett és behatóan foglalkoztatott. Egyrészt nem akartam magamat még egyszer kitenni az elmúlt napokhoz hasonló, vagy még annál is rosszabb megpróbáltatásoknak. Az érem másik oldalát nézve, szinte elképzelhetetlennek tartottam, Hazámnak és szeretteimnek minden további nélkül hátat fordítani. Érthetően nagy dilemmában voltam. Töprengéseim közepette, következő éjszaka ismét rossz híreket hallottam a rádióban a veszprémi egyetemistákat illetően: küszöbön állt a fent említett terv kivitelezése. Ennek hatására, félelmemben fájó szívvel mégiscsak a menekülés mellett döntöttem.

B. Miklós már jóval előtte disszidálni akart.

Sok időnk nem jutott az útítelre, egy nap leforgása alatt felszámoltuk veszprémi létünket. Kis neszesszerembe, azaz immár nélkülözhetetlen doktortáskámba, egy váltás fehérneműt, új borotvakészletemet és valami elemózsiát pakoltam. Ruházatomon kívül ez volt minden, amit magammal vittem.

Isten hozzádot mondva rokonnak, ismerősnek, kerékpárra dobtuk magunkat és lebicikliztünk a jutasi állomásra, ahol csak úgy hemzsegték az oroszok. Útközben a Margit templom közelében, még elbúcsúztunk a baráti körünkhöz tartozó F. családtól is.

Jutáról Szombathelyre utaztunk, ahol az éjszakát Miklós ismerőseinél töltöttük. Megtudtuk tőlük, bennfentesek lévén, hogy a határ nincs aláaknázva. Másnap rájuk bíztuk kerékpárainkat, melyek hónapok múlva meg is érkeztek rendeltetésük helyére.

Aztán délután egy Körmend felé induló vonatba szálltunk, mivel ez a vasútvonal közelítette meg legjobban a határt. Egyszer csak, mintha megrendeltük volna, Körmend előtt nyílt pályán megállt a vonat. Kiugrottunk a kocsiból, de nemcsak mi ketten, hanem a szerelvény utasainak legtöbbször is. Estefelé járt, a lebukó nap utolsó sugarai még mutatták az irányt az „ígéretföldjére”.

Szántóföldeken át gyalogoltunk, esett az eső, cipőinkre nehéz sárdarabok ragadtak. Több mint másfélórás, fárasztó menet után, egy kis gyéren megvilágított településhez értünk. Ausztriában vagyunk, gondoltuk. De tévedtünk. Bekopogtunk az első házba, egy fejkendőss asszony ijedt arccal, halkán mondta, hogy még magyar földön vagyunk és éppen előttünk jártak nála az oroszok. Megmutatta merre menjünk, arrafelé haladva majd egy patak jelzi a határt. Még hozzáfűzte, óvakodjunk az orosz járőröktől.

Követve az asszony útmutatását, mentünk vagy félórát, amikor egy földgát előtt, a hírhedt aknamező gondozott sávjához értünk. Tudtuk, az aknákat felszedték, de mi mégis keresztet vetettünk, mielőtt ráléptünk a sávra. Mert, ki tudja, hátha ottfelgették egyet... De mégsem, óvatosan lépkedve, leginkább lebegtünk volna, épségben átjutottunk rajta.

A gáthoz érve emberi hangokat hallottunk. Azonnal egy közelünkben álló fűzfabokor mögé kuporodtunk. Pillanatok múlva a gát gerincén, a késő est homályában két fegyveres és egy farkaskutya alakja bontakozott ki szemeink előtt. Szovjet járőrök voltak, gesztikulálva hangosan társalogtak. Mi lélegzetünket visszafojtva vártuk elvonulásukat. Szerencsénkre, nem végezték feladatukat kellő alapaossággal, nem nagyon néztek körül. Ráadásul, a kutya sem tudta orra tudományát érvényesíteni, ugyanis az enyhe szél nyugatról felénk, keletnek fűjt.

A veszély múltán felmerészkedtünk a gátra. Onnan láttuk megkönnyebbülve, hogy a keresett, határt jelző patak előttünk hömpölyög. A medre tele volt az őszi esőzésektől, lehetett vagy négy-öt méter széles, erős sodra hullámosan vitte vizét. Az átkelést nem latolghattuk sokáig. Magas ívben átdobtuk táskáinkat és az összegöngyölt kabátokat a túlsó partra. Aztán ruhástól a jég hideg vízbe ugrottunk. Az áramlásnak megfelelően, a Pinka, mert így hívták a patakot, messze, vagy húsz-huszonöt méterre vitt el bennünket. Karjainkkal eveztünk az árban, a parthoz érve valami kézzel fogatót, egy gallyat próbáltunk elkapni, hogy annak segítségével kievickéljünk a „hullámfürdőből”. Ez nehezen, de mégis sikerült. Kimerülve, átázott ruházatunk terhét cipelve, ide-oda csúszkálva, felvonszoltuk magunkat a partra. Ott gyorsan összeszedtük poggyászunkat, magunkra kaptuk aránylag száraz kabátunkat és dideregve, a legközelebb pislákoló fények felé indultunk. Közben a hőmérséklet a fagypontra alá csökkent, – ezt kabátunk merevsége is mutatta.

Vagy két kilométer után elértük célunkat, egy kis települést, mint kiderült, Luisinet. Az első ház előtt álló férfi németül köszönt, ez nyugtatóan hatott ránk. Most már tényleg Ausztriában voltunk! A gazdálkodó közvetlen szívességgel betessékelt az udvarra, majd onnan egy gazdasági épület fűtött mellékhelyiségébe. Amíg ő száraz holmit hozott éjszakára, addig mi ledoztuk magunkról nedves, párolgó gúnyánkat. „Szárzba téve”, a melegen gyorsan helyrejöttünk. Ettünk valami hazait táskánkból és aztán holtfáradtan ágyba estünk. Ezzel véget ért életünknek egy sorsdöntő napja (1956. november 15.), melynek idegfeszítő mozzanatait még hosszú évek során álmaimban számtalanszor, gyakran fatális kimenetellel, átéltem.

Másnap reggel az osztrák határőrök összegyűjtöttek bennünket és a többi éjszaka érkezett menekülttel együtt buszokkal Güssingbe, majd onnan, egy éjszaka teltével, Grázba vittek. Itt a főpályaudvaron volt a

gyülekező. A peronon egymástól pár méter távolságban táblák voltak felállítva, rajtuk különböző országok és kontinensek nevével. Hogy ezeknek mi volt rendeltetése, azt hamar megtudtuk. Közölték velünk, hogy Nyugat-Európa országaiban megteltek a táborok és ezért számunkra már csak a táblákon látható tengerentúli lehetőségek maradtak. Továbbá, attól függetlenül, ki hová jelentkezik, először mindenkinek Angliába vezet az útja. Onnan pár hónap leforgása után, majd ki-ki oda kerül, ahová menni kívánt.

Átnéztük a táblákat, latolgattuk a lehetőségeket. Végül is Kanadát választottuk.

Ez egy terjedelmes ország, aránylag gyér lakossággal, gondoltuk, itt csak lesz mód számunkra is egzisztenciát teremteni. Ha más lehetőség nincs, akkor elszegődünk favágónak azokba az irtatlan nagy erdőségekbe. Ezt a munkát gyakoroltam már gimnazista koromban is.

Tehát „Kanadához” álltunk. A tábláknál elegáns, öltönyt és nyakkendőt viselő urak vártak a jelentkezőkére. A mi emberünk a sorunkhoz lépett és németül kérdezte, ki beszéli ezt a nyelvet. Én „igennel” válaszoltam, mire azonnal, mint tolmácsot alkalmazott. Bemutatkozás után kis asztalához ültetett. Rövid, ismerkedő szóváltás után megkínált cigarettával is. Nem voltam nagy dohányos, de ennek a toknélküli, laposkás ciginek a füstjét élvezettel „slukoltam”. A cigaretta „Made in England” volt, mivel „főnököm” és kollégái az angol külügyminisztérium, a Foreign Office szolgálatában álltak.

Déltől naplementéig regisztráltuk a menekülteket. Esetenként az angol részletes információt is kért a jelentkezőktől. Én a lehető legjobb tudásommal végeztem dolgomat. Közben kínálatra elszívtam egy-egy cigaretta. Délután még egy, az angolok számára ilyenkor elmaradhatatlan csésze teát is kaptam, persze tejjel.

Munkánk végeztén, a „gentleman” megköszönte együttműködésemet és búcsúzóul kezembe nyomta a maradék cigarettákat. Akkor tüzetesebben megnéztem a lapos dobozka számomra egzotikus illusztrációját. Fehér alapon feketén nyomtatva egy többárbcos hajó, dagadó vitorlákkal volt ábrázolva. Az ovális ráma felett egy korona díszlett, jobbról, balról egy-egy lebegő sirállyal. Kibetűztem, a dohányáru neve „Senior Service” volt.

A peronon ácsorogtunk, amikor csendesen egy üres személyvonat gördült be az első vágányra. A kocsi színe sötétzöld volt, oldalukon egy címer ékeskedett. Ebben az esetben a jelvényt egy, sokágú koronán trónoló, stilizált piros oroszlán, hosszan kidugott nyelvvel, jobb mancsában egy vasúti kocsi kerekét tartva, képezte. A szavak, balról „British”, jobbról „Railways”, még az angolul nem tudóknak is elárulták, hogy a vonat a brit vasutak tulajdona.

Tehát a szerelvény a mi vonatunk volt. Beszállva, annak berendezése ámulatba ejtett bennünket. A ko-

csik értékes faburkolattal voltak bélelve, a szakaszok párnázott, finom plüssel bevont ülései, karfái kényelmet ígértek az utasnak. A ragyogóan fénylő sárgarézlámpák kellemes fényt árasztottak, csillogtatva a többi, ugyancsak a sárga ötvözetből készült armatúrát is. Lábunk alatt mindenütt szőnyegpadló tompította a lépések zaját. A tisztaság vigyázatra készített. Ez az előkelő „ambiente” érthetően elkápráztatott bennünket, hiszen mi odahaza a „fapados” nivóhoz voltunk szoktatva.

Rövid bevagonírozás után elindultunk a Szigetország felé. Egy 1956. november 22-én Londonban, szüleimnek irt levelem a következő útvonalat bizonyítja:

Gráz–Loeben–Bischofshofen–Salzburg–München–Augsburg–Stuttgart–Mannheim–Köln–Aachen–Lieve–Brüsszel–Osztende.

Vonatunk számunkra eddig nem ismert tempóval száguldott, de mégsem zakatolt, a futóművek robaja tompított volt. A hegyvidéken, az Alpok lábánál, csak úgy sisteregünk az alagutakon keresztül és repültünk át a völgyeken. A rohanó vonat ablakából mesébe illő tájak változó panorámáját láthattuk. Utunkon csak az ún. „zsákállomásokon” álltunk meg, ahol mozdonycsere volt.

De ahol megálltunk, mindenütt ujjongó népség ostromolta meg vonatunkat. Zacsak számra halmoztak el bennünket déligyümölcsrel, mindenféle élelmiszerral, cigarettával és néha egy üveg jó itallal is. Kezünket rázták az ablakon át, éreztük, hogy legszívesebben megöleltek volna bennünket. Ez a szívből fakadó szolidaritás határtalan volt. Az összetartásnak ez a meghatározó, feledhetetlen kinyilatkozása, elkísért bennünket végig utunkon, éjjel, nappal.

Elérve a Csatornát, Ostendében rátolták vonatunkat egy óriási tengerjáró kompra. Lenézve a fedélzetről, a mólón két „obulust” kérő apácát láttam. Volt még egy pár megmaradt forintom, kiürítettem zsebemet és ledobtam nekik a számomra immár hasznavehetetlen pénzt. Megnyugodva gondoltam, ezzel én is tettem valami jót.

A tengeren Dover felé gőzölve, az angolok a hajó elegáns éttermében főúri „dinert” adtak. Fehér ruhás pincérek szolgáltak ki, olyan udvariassággal, mint ha csak fizető vendégek lettünk volna. Hogy mi volt a menü, azt már nem tudom. De arra emlékszem, hogy mi élveztük a vendéglátást. Vacsora közben egy angol úr beszédet mondott. A témája szívemhez szóló lehetett, mert a már említett levelemből kiténik, hogy ennek folytán „fogott el igazán a honvágy és az egyedül-lét érzete”.

Dovert három órás hajózás után értük el. Onnan a vonat két óra alatt vitt bennünket a londoni Viktória állomásra.

Az első hetet London határában (Grange Farm, Chigwell, Essex), egy világháborús tábori repülőtér

körzetében töltöttük. Az első életjelt innen küldtük hozzátartozóinknak. Ezt a rövid akklimatizálódást követően, egy hasonló táborba kerültünk a közép angliai Nottingham közelében.

December 17-étől – „forrás” a haza írt levelem – B. Miklóssal a tekintélyes Boots-konzern (gyógyszerkémia) alkalmazottai lettünk. Ezzel egy időben, két segítőkész Burton Joyce-i család tagjukként fogadott be bennünket. Ebből a kis parkvárosból mentünk aztán busszal nottighami munkahelyünkre.

Egy szót sem tudva angolul, munkaadónknak nem sok haszna lehetett belőlünk. De mégis rendesen megfizettek bennünket és nagy megértéssel bántak velünk. Miklós egy villanyszerelő mellett dolgozott, én meg egy laborban ismerkedtem az új adottsággal.

Közben a World University Service illetékesei közölték velem, hogy ösztöndíjjal a Bristoli Egyetemen tovább tanulhatok. Az anyagi támogatást egy alapítványból kapom, melyet a magyar menekült egyetemisták részére világszerte összegyűjtött adománya hozott létre.

Ezt a lehetőséget nem hagyhattam figyelmen kívül, ezért 1957. április elején Oxfordban, mint már ösztöndíjas, egy nyelvtanfolyamot kezdtem el.

Valamivel előbb, B. Miklós, beváltva a Grazban kapott ígéretet, kivándorolt Kanadába. Ott Torontóban telepedett le és élt haláláig.

Az oxfordi nyelvtanfolyam befejezése után, 1957 októberétől másfél évig a Bristoli Egyetemen tanultam. Szokás szerint minden vizsga írásban történt. Ha egy hallgató a követelmény 50% -át nem érte el, akkor elvesztette a játszmát és a neve nem szerepelt a hirdetőtáblán. Velem ez történt. Matematikából, fizikából helytálltam, de hogy, hogy nem, éppen kémiából nem ütöttem meg a határt. Talán túlon túl rábíztam magamat előzőleg elsajátított tudásomra. Summa summárum, elvesztettem ösztöndíjamat. Pótvizsga, az alapszabály értelmében, nem volt lehetséges.

Közel egy évig Londonban, mint technikus egy hőerőmű kísérleti laboratóriumában dolgozom. Takaréktűzhelyeket, sparherdeket, „pommes frites”-sütőket és hasonló konyhafelszerelést teszteltünk. A munka, a környezet egyáltalán nem elégtett ki. Változtatni akartam életemen, mégpedig hamarosan. Tervem megvalósítására, a tapasztaltak után, Angliában nem láttam lehetőséget.

Ennek folytán, 1960 szeptemberében, Dover és Calais között áthajóztam a „Kontinensre”, mint ahogy a szigetlakók maguk között, tőlük a Csatornán túl fekvő országokat nevezik, úgy, mintha ők nem is Európához

tartoznának. Franciaországba érve sikerült, honfitársaim kapcsán, egy hónapon belül, Párizstól nyugatra, Dreux-ben, egy PVC-védőruházatot gyártó üzemben, mint laboráns munkát kapni.

Közben egy távoli egri unokaöcsém, Würzburgban befolyásos mentorai körében azon szorgoskodott, hogy én is abba a patinás német egyetemi városba kerüljek. Fáradozását siker koronázta, 1961 májusában, nyolc hónapos franciaországi tartózkodás után, legális úton a frank Metropolba érkeztem. Ugyancsak az ő közbenjárására, felvettek az egyetem élelmiszer-vegyész fakultására, beszámítva a veszprémi és bristolli tanulmányaim nagy részét.

Mivel nem voltam elismert menekült, hiszen nyugatról jöttem, sem ösztöndíjat, sem más anyagi támogatást nem kaptam. Ennek folytán megélhetésemről, alkalmi munkákat végezve, magamnak kellett gondoskodni. Legtöbbet, mint segédmunkás egy egyetemi diákszálló építkezésénél dolgoztam. A szálló megnyitása után, hű munkásságom elismeréseként, nekem is kiutaltak egy szobát. Ez jól jött, mert egy egyetemi városban szobát találni, akárcsak manapság, akkor is nehéz volt.

Munkásságom miatt, egyetemi tanulmányaimat csak hézagosan tudtam végezni. Egy kollokvium alkalmával, botanika professzorom tudomást szerzett nehézkes helyzetemről. Haladéktalanul magáévá tette ügyemet és elintézte, hogy egy, a megszorult hallgatóknál lehetséges, szigorú feltételekhez szabott, kölcsönben részesüljek.

Ez a támogatás nagyot lendített rajtam. Ettől kezdve rendszeresen részt tudtam venni a praktikumokon, dolgozhattam nyugodtan a laborban, járhattam az előadásokra és maradt időm a tanulásra is.

Ennek köszönhetően, annyi megpróbáltatás után, 1965. október 29-én, mint élelmiszer-vegyész végeztem a würzburgi „Julius Maximiliáns” egyetemen.

Több mint harminc évet szolgálva egy Koblenzben székelő állami élelmiszervizsgáló-intézetben, 1997. december 5-én, 65 éves koromban nyugdíjba mentem.

Tizenhárom éve a Rajna fölötti, kerámiai iparáról nevezetes „Kannenbäcker” (köcsögsütő) városkában, Höhr-Grenzhausenban élek.

Egyetlen ivadékom, Stefán fiam, feleségével és tizenkét éves kislányával a szomszédságomban lakik. Nyomdokomba lépve, mint élelmiszer-vegyész, egy önálló analitikai laboratórium tulajdonosa.

Höhr-Grenzhausen, 2014 Adventjén

Gödl Károly (érett. 1951)

AHOGY ÉN LÁTTAM...

Nyolc év az egri Ciszterci Gimnáziumban és a Szent József Internátusban

Győry Ivántól, az Egyesült Államokban élő diáktársunktól kaptuk ezt a visszaemlékezést. A faluról városba került kisdíák sok apró élményét írja meg felvillanó képekben, felidézve a ma már távolinak tűnő háborús és azt követő évek diákéletének világát.

1939-ben végeztem el az elemi iskola negyedik osztályát és szüleim úgy döntöttek, hogy középiskolában folytassam a tanulást. Apám egri diák volt és természetesnek találta, hogy én is oda menjek. Prospektusokat kért és a Szt. József internátus tetszett legjobban. Aztán megakadtak egy mondaton: Az internátusba azokat veszik fel, akik az egri ciszterci gimnáziumban akarnak tovább tanulni. Ezen egy kis vita volt, de végül is mind a két intézetbe bejelentkeztek és mindkét helyről jött az értesítés hogy felvettek. Az internátusi értesítéshez egy jó hosszú lista is jött: mi az, amit magammal kell vinni. A ruhaneműim többi tanulóval való megkülönböztetésére, annak minden darabjába egy számot kellett bevarrni. Én az 55-ös lettem. Anyám lelkesen varrta be a számokat a ruhákba. Egy nagy fonott kosárban adtuk fel mindent vasúton.

Az elutazáskor szerencsénk volt, mert a plébánosunknak Egerbe kellett utaznia egyházközségi ügyekben és felajánlotta, hogy minket is elvisz. Így autóval érkeztem Egerbe. Az internátus kiváltotta az állomáson a kosarat és anyám adta át a dolgokat leltárban. A nővér kezembe nyomta a szalmazsákot: „Menjen le az alagsorba. Friss szalma van és tömje meg a szalmazsákot és vigye fel a hálóba. Rajta van a neve az ágyán.” Többen voltunk, akik a zsákokat tömtük és egy idősebb diák mellett voltam, aki elnevette magát: „Te, ha így rakod tele a zsákot, soha nem fogsz tudni aludni rajta.” És megmutatta, hogy kell.

Ezek után bementünk a gimnáziumba. Egy nyíl mutatta, melyik az első osztály. A teremben egy magas, szemüveges, mosolygó tanár fogadott fehér-feketébe öltözve, amelyet még nem láttam. Ő volt *Vajk Atanáz*, leendő osztályfőnököm, akivel hosszasan eltársalogtak szüleim. A beszélgetés végére láthatóan megnyugodva búcsúztak el, minket meg kivezényeltek az udvarra, ahol a megnyitőünnepségre a díszlépést kellett gyakorolni.

A gimnáziumnak két udvara volt. Az első – amit primusznak hívtunk – a templommal párhuzamosan feküdt. Ezen jártunk be az osztályokba. Szünetben a felsősök tartózkodási helye volt. A másik az osztályok háta mögött volt, ezt volt a „nagy udvar”. Ennek a hátsó oldala egy magas domb volt, aminek a tetején lépcsősen elrendezve tavasszal orgonavirágok nyíltak. Ez volt az „orgonás”.

Az internátus (a Foglár) emeletes épület volt, egy nagy udvaron keresztül lehetett bemenni. Az ajtótól jobbra egy szép népi motívumokkal díszített szoba volt a látogatók fogadására. Az emeleten volt a felsősök (V–VIII. osztály) tanulószobája (stúdium) és a folyosó végén az ebédlő. A második emeleten volt a mi (I–IV. osztály) stúdiumunk, a két hálószobával félemeletesen megosztva. A tanulóban mindenkinek saját kis asztala volt. Az első emeletről hátul egy ajtón ki lehetett menni egy szép kertre, ahol sziklaforrás, tenisz-, futballpálya volt és padok mindenfelé. Az ebédlőben nyolc hosszú asztal volt, minden osztálynak külön-külön. Az asztal végében az alsósoknál egy felsős felvigyázó ült. A miénk Haraszi (Halka) Alajos volt. A felszolgálatot mi diákok végeztük a tálalóból, hetente váltottuk egymást és szervitor volt a nevünk. Az ételmezést, a mosást a ruhaellátást apácák végezték.

Reggel 6-kor kelés, stúdium (tanulás), reggeli, gimnázium, ebéd, stúdium, egy óra szabadidő, stúdium, vacsora volt a műsor. Nálunk az alsó osztályban este leckeikérdezés is szerepelt.

Betegszobánk is volt. Egyszer voltam az első osztályban lázas beteg. Ahogy beléptem, rögtön meg kellett inni egy kis pohár ricinust. Máig is utálok. Délután megjelent a házi orvosunk, *dr. Kovalkovits*. PANAFLOT neki kedvesnővér! – bömbölt rá a nővére. Nem tudott halkan beszélni.

Szombat délután kiabáltak: levélírás. Most mit írjak haza? Végül is leírtam a napirendünket. A következő héten az iskolai órarendet. Aztán kifogytam a témából.

Az igazgatónk *Szentgyörgyi József* volt. (József napkor tortát, meg egy fél pohár bort kaptunk a vacsorához.) Az unokaöccse (szintén József) velünk egy osztályban volt és mellettem ült.

A Foglárban két felügyelő volt. A felsősöké *Petrócki Lajos*, nálunk *Kató Ottó*. Prefektusnak hívtuk őket. Kató tisztelendő úr igen szigorú volt, próbálta népet kordában tartani. (Itt kell megemlítenem, hogy nagybátyám, Győry Kálmán, főhadnagy volt. Mikor egyszer megemlítettem neki Kató Ottó nevét, elmondta, hogy tábori lelkész volt náluk, az ezrednél. Amit lehetett mindent elintézett: betegnapot, szabadságot, családi bajokat a honvédeknek stb. A katonák nagyon szerették.) A Foglárban az volt a rend, hogy a nyolcadikosok közül egy tanulót kiválasztottak és magisternek nevezték. Hogy mi volt a feladata, nem tudom. A mi időnkben *Nyíró Andor* volt.

A gimnáziumban az elsősök tanterme a földszinten volt. Az első óra az osztályfőnöki volt, ahol az osztályfőnökünk elmagyarázta, hogy mit szabad, mit nem, a felsősöknek és a tanároknak tisztelegnünk kell és a viselkedést és lesz egy „hetes” aki jelent a tanár-

nak mikor beírja az osztálykönyvet. A hetes hetente névsor szerint, változott. Elmondta még az osztályzást is 1 = jeles 4 = elégtelen. Ha valaki elégtelenül felelt, azt szekundának hívtuk. Majd kiosztotta az ellenőrző kis könyveket, amiben a tanárok és a szülők (nálunk a prefektus) levelezhettek. Ő tanította a latin nyelvet is: Agricola terram arat. Agricola vineam quoque curat... olvastam megrémülve. De csak bele kellett jönni.

A Foglár épülete az I. világháború idején

A gimnáziumban volt egy igen jó intézmény: a tankönyvkölcsönzés. 50 fillérért egész évre ki lehetett kölcsönözni egy-egy tankönyvet, nem kellett őket megvásárolni. Volt egy-kettő azért, amit muszáj volt megvásárolni (Latin nyelvtan, Énekes ABC, stb.)

Az éneket *Falubíró Győző* tanár úr tanította az Énekes ABC-ből, ami a Kodály-Bartók népdal gyűjtésére volt alapozva. Az iskolának szimfonikus zenekara is volt, amit szintén ő vezetett. Nekem a klasszikus zenéről nem sok ismeretem volt és elbűvölve hallgattam, mikor előadták a Noce di Figaro nyitányát. A gimnáziumnak énekkara is volt (ahová bejelentkeztem), amit viszont *Rácssy* tanár úr, a számtantanárunk vezényelt. Ő végig kísért minket mind a nyolc osztályon. Hozzá tartozott a fűvös zenekar is. Jó időben a nagytemplom legalsó lépcsőiről térzenét is adtak.

Nagyon zsvajogtunk, mikor kinyílt az ajtó és berepült egy széles karimájú fekete kalap, de a fogas mellé esett. Ugyanílyen lendülettel berobogott a magyar tanárunk: *Ágoston Julián*. Ilyen lendületesek voltak az órái is. Megszerettette velem a nyelvet. Tetstettek a tornaórák is, az hogy átöltöztünk és úgy mentünk be a tornaterembe. A tornatanárunk *Oltai Rudolf* világi (nem szerzetes) volt, nagyon komoly ember, sohasem láttam még mosolyogni sem. De az órái nagyon jók voltak. Először hármas sorokban elrendeződünk (ekkor láttam, nagy bánatomra hogy hátulról számítva csak a hetedik vagyok magasságban, az osztályban). A menetelés után változatos gyakorlatok jöttek. Alapított egy kötélmászó – nekünk elsőben még rúdmászó – és híd klubbot. A két klubba bejutni külön + pontokat jelentett. Még egy világi tanárunk volt: *Ócsvár Géza*, a rajztanár. A földrajz tanárunk *Erdélyi Guidó* volt. Igen művelt, világot járt ember és a tananyagot mindig a saját élményeivel toldotta meg,

akár Nápolyról akár Berlinről volt szó. Ha valaki beszekundázott nála, azt meginvitálta a szobájába és elnászpángolta. Szerettem az óráit. Meg kell még emlékezniem *dr. Tóth János* hittan tanárunkról is. A katekizmust tanultuk vele. Igen precízen követelte meg a tanulni valókat. A gimnázium igazgatója *dr. Palos Bernardin* volt.

Különórák is voltak: szertorna, kardvívás, művészi rajz, német társalgás. Ezekért a tandíjon felül fizetni kellett.

Az épület mai képe

Én egy kis faluból származom és nekem a városi élet igen sok változást jelentett. Egyik volt, hogy uszodába mentünk. (A falumban patak sem volt.) Igen nagy élmény volt. Hárman voltunk az osztályban, akik nem tudtunk úszni. Próbálgattam a tempókat és a végén fenn maradtam. Mikor az időjárás hidegre fordult a felsősök a „tükörfürdőbe” mi pedig a városi gőzfürdőbe jártunk hetente, ahol jól kioldítottuk, kihancúroztuk magunkat.

A hűvösebb időkben délutánoként egy felsős kíséretében nagyokat sétáltunk a városban, hogy egy kicsit kirázzuk a sok üléstől elgémberedett izmainkat.

A másik élmény volt nekem, hogy fodrászhoz mehettem. A falusi hajnyírások után luxusnak találtam a fodrászüzletet, ahol párnázott karosszékben, tiszta kendővel a nyakam körül nyírták meg a hajamat. Egy tincs állandóan a balszemembe lógott, ezért a társaim Hitlernek „becéztek”.

A harmadik pedig az, hogy moziba jártunk. Ezt a gimnázium szervezte a tanárok által kiválasztott filmekre. A résztvevők a primuszon gyülekeztek. A mi osztályunkban *Dobrányi Zoli* gyűjtötte össze szorgalmasan a jelentkezők 20 fillérért. Egyénileg is lehetett moziba menni, ehhez engedély kellett a szülő (nálunk a prefektus) és egy tanár aláírásával az ellenőrző könyvben.

Megindult az iskolaév, nekieredtünk a tanulásnak. Az órák tulajdonképpen 50 percig tartottak, majd tíz perc szünet következett, amit a szabadban töltöttünk el. Utána osztályonként felsorakozva vonultunk be a tantermünkbe a következő órára.

Eltartott egynéhány hétig, mire észrevettem, hogy a helybeli tanulók nem nagyon keveredtek velünk, vidékiekkel. Egyedüli kivétel *Magyar Árpád* volt, aki novemberben *Bordás Bélát*, *Zelei Jósikát* meg engem

meghívott magukhoz vasárnapra, „jour” lesz náluk, mondta. Így hívták akkor a teadélutánokat. Szép nagy lakásuk volt, ami a Dobó térre nyílt. Mikor odaértünk megbámultuk a finomságokkal megerített asztalt. Többen is jöttek az osztályból. Aztán nekilátunk. Nagyon jól sikerült délután volt. Árpád ezt a (jó!!!) szokását egész ’44-ig megtartotta. Volt olyan év, hogy kétszer is meghívott bennünket.

Nagy meglepetés volt a Foglárban, hogy december 6-án este vacsora után megjelent a magister Mikulásnak öltözve egy nagy könyvvel a hóna alatt. A többi nyolcadikosok meg krampuszok voltak virgáccsal. A könyvből verses formában felolvasott mindenkiről és a krampuszok meg-megvirgácsolták az illetőt. Igaz, hogy csak enyhén. Máig is a szemem előtt van, ahogy Szentgyörgyi Jóska padtársam vágatott a folyosón, három krampuszal a nyomában...

November végén már elkezdtek számolni a napokat a karácsonyi szünetig. Végre eljött! Az utolsó napokban már csomagoltunk, lázasan néztük a menetrendet és vettük meg a vonatjegyeket. Ebben a Foglár is segített. Én sokszor *Bódvai Vincével* (és eleinte még a bátyjával is) utaztam együtt hazafelé, mert ugyanezen a vasúti szárnyvonal mellett laktak ahol én. A vakáció hamar elmúlt és jött a következő nagy izgalom, a bizonyítványosztás. Mindenből jeles lettem. Az értesítőt alá kellett íratni vagy a prefektusunkkal, vagy a szülőkkel. Nem tudtam megállni, hogy dicsekvésképpen haza ne küldjem aláíratni. A félév végén kinyílt előttem a mennyország: mi is vehettünk ki könyvet az ifjúsági könyvtárból. Nagyon szerettem olvasni és a szoba tele volt jobbnál jobb könyvekkel. A rövid hűsvéti szünet után aránylag gyorsan eljött az évvége. Az év végi bizonyítványom is jeles volt. és a tornateremben tartott ünnepséggel, majd Te Deum-mal záruk a tanévet. A tanévre sajnos árnyékot vetett, hogy ’39 szeptemberében kitört a háború.

A második évben „felsőbbrendűnek” éreztük magunkat és ezzel az érzéssel figyeltük a „kezdő” elsősöket.

Az év elején, a latin órákon megtanultuk a ministráláshoz szükséges szöveget és ettől kezdve ministrálni jártunk reggelenként a tanároknak. Ilyenkor reggel korábban keltünk és a nővérek lakása előtti kis szobában kaptunk reggelit, mindig megduplázva. Legjobban Julián atyának szerettünk ministrálni.

A szilvásváradai Pallavicini örgrófnak volt egy velünk egykorú fia, magántanulóként a mi osztályunkban. Egy házat béreltek a Maklári út elején és ott lakott egy kb. 30 éves nővel, aki szintén családtag volt. Én jártam ki hozzájuk hetente, megmutatni, hogy mit tanultunk, mit kell megtanulni még, házi feladatot stb. Ilyenkor uzsonnával is megkínáltak.

Az évet az is jellemezte, hogy a háború viselte lengyelek ezrei menekültek Magyarországra. A mi gimnáziumunkba három lengyel is jött, de rövid idő után tovább menekültek.

A másik az volt, hogy a belügyminisztérium akciót hirdetett a névmagyarosításra azzal, hogy a szokásos hat hónap helyett a jelentkezők négy hét alatt megkap-

ják az új nevüket. Együttal közzétettek egy listát, ami a „védett neveket” tartalmazta. Ezeket nem lehetett választani. A felhívásra nagyon sokan jelentkeztek a gimnáziumban is. Így lett Bakaisz=Bérces, Burinda=Bódvai, Ébner=Egres Erhardt=Endrényi, Halka=Haraszti, Ullrich=Koroncai, Peszeszér Asztrik tanár úr=Károlyi Asztrik Sajnos a következő nyáron kitört a német-orosz háború, amiben Magyarország is részt vett. A következmény az volt, hogy az amerikaiak el kezdték bombázni az országot. Az orgonás alatt hosszú alagutak vezettek a domb belsejébe. Spelunkának hívtuk őket. Ezek lettek berendezve óvóhelyeknek és mikor megszólaltak a légvédelmi szirénák ide vonult be az egész gimnázium. Itt vártuk ki a légiriadó végét.

Mi 42 km-re, északra laktunk Miskolctól, de mikor otthon voltam és éjszaka bombázták a várost, nálunk olvasni lehetett, olyan világos volt a verandán.

Harmadikban új tantárgyakat kaptunk. A német nyelvet, amit az osztályfőnökünk tanított és a történelmet, amit egy új, világi tanár *dr. Habis György* oktatott. A gimnáziumban szokás volt, hogy a III-ik és a VIII-ik osztályban, ahol magyar történelmet tanítottak, egy 20 koronás aranyérem átszámított értékét adták ki a legjobb történelem tanulónak. A harmadikban én kaptam a kitüntetést. Volt is mit hallgatnom az osztálytársaimtól: hogy így meg úgy, meg kedvenc stb. Ez nagyon rosszul esett. (Itt írom meg, hogy nyolcadikban is én kaptam meg a jutalmat.) Majd búcsút mondtunk a tornatanárunknak és *vitéz Szabó Ferenc* vette át a tornaórákat. Ő sem sokáig maradt. Mikor Erdély egy részét visszakaptuk, elbúcsúzott a gimnáziumtól és hazatért a szülőföldjére. Az új tornatanár a szintén civil *Rédei Rezső* lett. Aki engem – máig sem tudom miért – nem kedvelt. (Pl. tánciskolát rendezett a VII-eseknek. Én esténként vacsora után az ebédlőben zongorázni szoktam, aminek a foglári tánciskolások nagyon megörültek, mert itt gyakorlatoztak. A kezembe nyomtak egy tízest, hogy másnap játszunk nekik a tornateremben is. Játszottam is. Az óra végén a tornatanár kijelentette, hogy nem felelek meg, legközelebb ne jöjjenek! Majd ő hoz valaki mást. Kénytelen voltam visszaadni a pénzt!!!!)

Mind a gimnáziumban, mind a Foglárban változások jöttek. Palos Bernardin helyett *Hegyi Kapisztrán* lett az igazgató. Engem szeretett. Akárhányszor találkoztunk mindig volt ideje egy kis beszélgetésre. Mindenről érdeklődött. A Foglárban pedig Szentgyörgyi igazgató helyett *Turcsányi Ambrus* lett az új vezető. Igen jó ember volt. Nem lehetett hozzá menni olyan problémával vagy panasszal, hogy ne segítsen. (Ha tudott.) Az egész Foglárt elvitte szüretkor a szőlőbe. Mindenki annyit ehetett, amennyit bírt. Csak „bácsinak” hívtuk. Mikor apámnak megemlítettem a cserét, meglepődött, mert egri diákkorában még ő is a tanítványa volt. Utána *Száva István* igazgató következett, aki – hogy finoman mondjam – „távvezérléssel” kezelte a diákságot. De nemcsak az igazgatók változtak, hanem a prefektusok is. Kató Ottó után *Sántha István*, majd

Malatidesz Mihály végül *Miklós Béla* következett.

A negyedikben mi is jobban megéreztük a háború szelét. Brückler Soma szinte mindennap kijárt a városba újságot venni. Az újságból tudtuk meg decemberben, hogy egy hónapos szénszünetünk lesz. Sok élelmiszert jegyre kezdtek adni. (Falun még sokkal rosszabb volt. A disznóvágáshoz pl. engedélyt kellett kérni és a zsírból beszolgáltatni. A termény cséplésekor ellenőr jött és abból is vitték a „felesleget.”)

Az ötödikben az ógörög és a francia nyelv között választani lehetett. A mi osztályunkkal ez megszűnt és csak franciát lehetett tanulni. Így ismerkedtünk meg *dr. Révész Amadé* tanár úrral. Igazi tudós volt, mindenhez hozzá tudott szólni. Elég nehezen jöttem bele a nyelvbe. A dolgozatírásnál használhattuk nála a tankönyvet is. Ugyancsak új hittananyagot kaptunk: *Hodász Eriket*. Igen szigorú tanár volt, az anyagot részletekben is tudni kellett nála.

Egyszer a Széchenyi utcán sétálva megálltam az Engländer könyvesbolt előtt, ahol megláttam egy „Tanuljunk könnyen gyorsan franciául” című könyvet. Egyszerre megszólalt egy hang mögöttem. „Na, melyik az az érdekes könyv?” Az osztályfőnököm volt. Én meg rámutattam a könyvre. Erre a zsebébe nyúlt és ideadta az árát. „Menj be, vedd meg.” Mire kijöttem már nem volt ott. Mikor az iskola bezárt, otthon el kezdtem forgatni és rájöttem, hogy az iskolai nyelvoktatás elsősorban művészeteket, történelmet, irodalmat tanít. De a mindennapi életben lévő társalgást, ami az utcán, étteremben vasútállomáson stb. kell azt nem. Ezért a könyv nekem igen hasznos lett ezek megtanulására.

Aztán beütött a tragédia: a német hadsereg 1944. március 19-én megszállta Magyarországot. Mivel a keleti front is gyorsan közeledett, úgy döntöttek, hogy befejezzük a tanévet és bezárják a gimnáziumot. A bizonyítványt majd utánunk küldik, mondták. Még volt annyi lélekjelenlétem, hogy a hatodikos tankönyveket kikölesönöztem és magammal vittem. Jó ötlet volt, mert tavasszal jött az értesítő, hogy júniusban lesznek az évváró vizsgák és azok alapján döntenek el a jegyeket. A vizsgákra *Vigh Béla* osztálytársammal indultunk el Rudabányáról. A vonat Barcikára ment volna, de a Sajó hídjánál megállt, mert a felépítmény

hiányzott a hídból, csak a talpfák maradtak. Úgy kellett rajtuk átlépegetni nehéz hátizsákkal a vállunkon. Aki mellélépett, az megfürdött a Sajóban... A vizsgáim viszont jól sikerültek.

A VII. osztály indulása előtt levelet kaptunk a Foglárból, amiben közölték, hogy az internátusban megszűnt a mosás és erről nekünk diákoknak kell gondoskodnunk. Közölték azt is, hogy a tartásdíjat a pénz mellett ezentúl természetben kell fizetni és felsorolták, hogy mennyi lisztet, zsírt (olajat) stb. kell ezentúl behozni. A megoldás az lett nekünk, vidékieknek, hogy havonta haza kellett utazni mosatni és hoztuk a tisztát, a fizetésre való élelmiszert a tömött hátizsákokban. A vonat délután 5-kor indult Egerből. Füzesabonyban át kellett szállni, de a Miskolc felé közlekedő vonat csak másnap reggel ötkor jött. A vasútállomáson minden ablak-ajtó hiányzott és ez a 12 órás várakozás – különösen a hideg időszakban – nem volt nagyon élvezetes. VIII. osztály megint a komoly órákkal és tanulással az előzőleg megszokott rendben ment tovább. Új tanárokkal ismerkedtünk meg: *Ferenczi Csaba*, *dr. Lékai Lajos*, *Kádár Antal*, *dr. Kelecsényi Ákos* és *dr. Sziklai Árpád*. Ő egészségtant tanított és a gimnázium orvosa is ő volt. *Szabó Tihamér* lett újból a hittanárunk. A világi dolgokban teljesen járatlan, de nagyon jó ember volt. Igaz: a hit és a vallás dolgát igen komolyan vette. A jóságával és a naivságával sajnos sokszor visszaéltünk. Nyolcadikban Hegyi igazgató úr is tanított és újból találkoztunk *dr. Habis Györggyel*, akiről megtudtuk, hogy nemcsak a történelem, hanem az irodalom megszállottja, szerelmese is volt. Az előadásai rendkívül érdekesek voltak, élményszámba mentek. – Majd kezdtünk készülni az érettségire.

Nyolcadikban, a Foglárban, a prefektus engem nevezett ki magisternek. Mivel neki sokirányú más elfoglaltsága is volt Egerben, engem ültetett be az alsóok tantermébe felügyelőnek. Ez valami (kevés) pénzzel is járt.

Az érettségim kitűnőre sikerült, két napig a hetedik felhőben „úsztam”. Aztán ráébredtem a valóságra: most mi lesz? De az aggodalom nem tartott sokáig, mert felvettek a Műszaki Egyetemre.

György István

Beszámoló az 1949. évben érettségizettek 66. éves találkozásjáról

A korábbi évekhez hasonlóan az idén is május 10-én tartottuk meg a találkozót, fogyatkozó létszámmal.

Az utóbbi évekhez hasonlóan – mivel a többség Budapesten él – a találkozót a szokáshoz hasonlóan Budapesten, a Villányi úti ciszterci Szent Imre templomban kezdtük, ahol részt vettünk a 11 órás szentmisén. Innen átsétáltunk a Feneketlen tó partján lévő Hamingway étterembe. Az ebéd és az azt követő időben felelevenítettük a régi szép emlékeket és élményeket.

Elhatároztuk, hogy jövő évben is, hasonló időben – reméljük, mindenki jelenlétével – ismét összejövünk.

A találkozón részt vettek: *Bene István*, *Böjthe Laci* feleségével, *Magdikával*, *Fecske Laci* Gabikával, *Fikár Laci* Ritával, *Lakatos Pista*, *Póta Béla*, *Székely Gyurka* és *Enikő*.

Kimentették magukat: v. *Botár Sanyi*, *Kékesy Tibor*, *Kovács Jenő*, *Pozder Miklós* *Szemző Gyuszi*, *Tanyi Laci*, *Veres Árpád* és *Nickl Karcsi*. Reméljük jövőre ők is el tudnak jönni.

Nem sikerül kapcsolatot teremteni – tudunkkal élő, de telefonszámukkal nem rendelkezve – néhány társunkkal: *Kovács Géza, Náday Kálmán, Szalmási Pali és Zsurkai János*-sal.

Az elmúlt időben hunyt el: *Homonnai Tibor, Molnár László és Szedlacsek József*. Nyugodjanak békében!

Az osztályról néhány statisztikai adat: 49-en érettségiztünk, eddig 35 haleset volt és 14-en élünk.

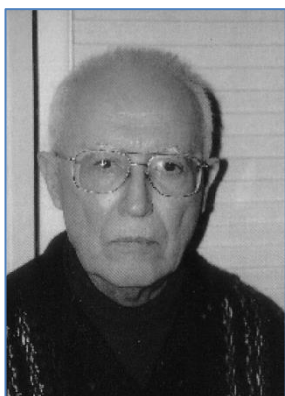
Az osztályunkat a 8 év alatt összesen 120 tanuló látogatta. A tanulmányaink során – államosítás előtt – 23 tanárunk volt, jelenleg *Hervay Levente Ferenc* tanár úr él Zircen. Ezúton is jó egészséget kívánunk Neki!

Az államosítás utáni hét új tanárunk volt. Ez az utolsó év meglehetősen nagy törést jelentett számunkra.

Póta Béla

hírek...hírek...hírek...

- **HÚSVÉTI SÁNDOR** Kanadában élő, 1945-ben érettségizett diáktársunktól egy vaskos levelet hozott a posta, benne egy igen szép album, mely a Kanadai Magyar Képzőművészek Egyesülete fennállásának tizenötödik évfordulója alkalmából az egyesület több mint 50 tagjának alkotását mutatja be egy-két ragyogó kiállítású reprodukcióban, kétnyelvű életrajzzal és a művészeti munka rövid összefoglalásával. *Our World in Colours and Forms – hungarian visual artists of Canada Fifteen years* – az album címe. – Ötven magyar művész Kanadában!!!

„Dr. Húsvéti Egerben született, 1927-ben. Tagja volt annak a sebész munkacsoportnak, akik bevezették a nyitott szívműtétet Magyarországon. Családjával 1970-ben vándorolt be Kanadába. – olvashatjuk diáktársunkról – Autodidaktaként képezte magát a művészetben; olaj- és akrilfestményeket, grafikai lenyomatokat alkot, fametszeteit nemzetközi antológiákban ismertették. Szobrászati művei fafaragást, cement és bronzöntést foglalnak magukban. Készített egy sorozat bronz medált kiváló zeneszerzők, képzőművészek, tudósok tiszteletére. Látási zavarok miatt újabban a vésnöki munka és medál-szobrászat elhagyására kényszerült.

Műveinek többsége figurális, de az absztrakt és koncepciós stílushoz tartozó művek is megtalálhatók alkotásai között. Új technikával és szokatlan témákkal is kísérletezik. Kedvenc modellje az emberi test. A külső felszín anatómiájával egyidejűleg a belső szerveket is ábrázolja, valamint olyan biológiai eseményeket, amelyeket eddig ritkán illusztráltak a művészetben.”

Az albumban megtalálhatjuk Húsvéti Sándor leánya, *Leonora Husveti-Frenette* művészi munkájának ismertetését is. Számunkra úgy tűnik, hogy édesapja indíthatta el pályáját.

Szeretettel gratulálunk, kedves Sándor, Kanadában elismert művészi munkádhoz és köszönjük, hogy erről nekünk is beszámoltál.

- **A KÖZÉPISKOLÁSOK RÁKÓCZI-ZARÁNDOKLATRÓL** küldött beszámolót *Csák György* iskolánk ny. tanára.

Az idei verseny Lakitelken II. Rákóczi Ferenc életéről és koráról szólt. Lezsák Sándor a legeredményesebb tanulókat és felkészítő tanárokat meghívta egy történelmi zárandoklatra, mely 2015. július 7–9-én volt. Iskolánkat *Nagy Babett, Németh Zsófia* és *Szauer Marcell* tanulók és *Csák* tanár úr képviselte.

Útvonalunk: Kassa (Székesegyház, Rodostói-ház, Márai szobra), Borsi (Rákóczi kastély – ahol született 1676-ban), Sárospatak (Rákóczi múzeum), Nagydobrony (szállás), Ungvár (vár), Munkács (vár), Tiszaújlak (Turul, Sóház), Beregszász, Makkosjányosi (szállás), Tarpa (Rákóczi, Esze Tamás), Szatmárcseke, Túrístvándi (vízimalom).

A diákok számára nagy élmény volt ez a három nap, kilenc helyen volt ünnepélyes koszorúzás, ahol magyar konzulok és a kijevi magyar nagykövet emelte az ünnepélyességet jelenlétével, erősítette a Kárpát-medence-i magyarság egységét. Kiemelkedő volt a kassai Szent Erzsébet székesegyház falánál tartott ünnepi megemlékezés, ahol Lezsák Sándor beszédét 350–400 diák hallgatta, ugyanis a Rákóczi Szövetség is jelen volt igen népes diákságával.

A három nap lelkileg magyarságunk tudatának erősödésére szolgált, mély nyomokat hagyott mindnyájunkban. A Kárpát-medence kilenc iskolájának csapata és tanára vett részt a zárandoklaton.

- **DR. MISSURA TIBOR** fül-orr-gégész, plasztikai sebész diáktársunk születésének 100-ik évfordulóján családja, barátai és kollégái megható ünnepség keretében a budai Ciszterci Szent Imre templomban emlékeztek meg 2015. szept. 1-jén. Missura Tibor a középiskola I–VII. osztályát 1925–32 években az egri Szent Bernát gimnáziumban végezte, majd a budai Szt. Imre gimnáziumban érettségizett 1933-ban. Budapesten a Péterffy Sándor utcai kórházban dolgozván, a forradalom alatti helytállása miatt börtönbe került. Kiszabadulása után a megtorlás elől Svájcba menekült, ahol jó nevű orvosként tevékenykedett és a Svájcban élő magyar orvosok összefogásában jelentős szerepet vállalt. A *Magyarok Szent Gallenben* c. történelmi könyv társszerzője volt, ami sokrétű érdeklődését is bizonyítja. Emlékét győzelettel őrizzük!

• **ÚJBÓL FŐZNEK SÖRT ZIRCEN** – erről szólnak tudósítások a média minden területén: rádióban, újságban, interneten. – Az *Origo* internetes újságban olvashatjuk:

„A ciszterciek a lengyelországi Sziléziából, Henrykówból (az egykori Heinrichau – *a szerk.*) érkeztek Zircre a lerombolt apátság üres falai közé és magukkal hozták a saját, több száz éves főzdekl-túrójukat. 1734-ben megkezdték a sörház építését az apátság közelében, egy kis halastó mellett. Egy évre rá a Győrből hívott világi főzömester már be is mutatta az új italt. A kóstolóra a Historia Domus szerint meghívtak ötven helyi fiatalot, akik bizony az új italtól megrészedtek, veszekedni és verekedni kezdtek. A vidám komlós-malátás munka azonban nem érte meg a 20. századot – mesélte a csodás boltíves tetővel fedett könyvtárban Németh Gábor apátsági könyvtáros.

2015-ben létesült 150 millió forintból a sörfözde, amely az apátság hűs, boltíves pincéjében, a régi kriptá szomszédságában működik. Már most közel száz viszonteladóval van szerződésük.

»Az egymás közötti megbeszéléseken körvonalazódott, hogy ebbe az irányba akarunk elindulni, ezt követte a hivatalos út: a rendi közgyűlés is elfogadta, de a munkát a törvényekkel is párhuzamba kellett hozni. A források kilencven százaléka saját, csupán a maradékhoz vettünk igénybe vállalkozásösztönző hitelt. Megkerestük a megfelelő munkatársakat, mert a hagyomány is köt minket. A trappista, azaz a ciszterci sörfőzés világhírű, magas a mérce« – tette hozzá a zirci apát.”

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – a www.ciszterciekegerben.hu honlapon is érhető el. A honlap gondozója *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, aki nek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

• **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Puky Pál* (é. 1943.) Peterborough (Kanada) 100 Euró; *Kádár István* (48) Terra Linda, (USA) – 50 000 Ft

Külön köszönetet mondunk az *Észak-amerikai Magyar Ciszterci Diákszövetség*nek az iskolánk számára küldött 300 kanadai dolláros adományáért, melyet továbbításra elnökük, *Várfi József* adott át.

H A L O T T A I N K

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Dániel Ernő (érett. 1941) – Thornhill, Kanada

Czakó (Hvizdos) Kálmán (érett. 1940) – (Budapest)

(korábbi haláláról csak most értesültünk)

Janka Ferenc (érett. 1943) – Budapest

Kocsis Antal (érett. 1951) – Budapest

Kékesi György (érett. 1944) – Toronto, Kanada

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A.*
tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)

Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.

Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.

Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

*Minden öreg és fiatal ciszterci diáknak
áldott karácsonyt és boldog új esztendőt kívánunk!*

*Molnár C. Pál
festménye
1970.*

A TARTALOMBÓL

Dr. Kilián István: Három színjáték az egri diákszínpadon
Heuligenkreuz – és a magyar ciszterciek
Beszélgetés Kovács Ottó tanár úrral
Molnár József: Emlékeim folytatása II.
Dr. Bán Ervin: Éjféli mise 1944-ben

Megszűnt a bajai ciszterci diákok egyesülete
Ágoston Julián: „Ne Babitskodj!”
Új Júdás
Demeter László: Karácsonyi hírmondó
hírek...hírek...hírek

KARÁCSONYI HÍRMONDÓ

*Rezdül az ágon a zúzvara-morzsa
S perdül, ha ráül a kis cinege.
Szép hegyi tájat a hó betakarta,
Rálehel lágyan a béke szele.*

*Halk zene árad a templomi csendben,
Révedünk alkonyi néma varázson,
Angyalok szállnak a földön, az égen,
Száz csoda jelzi, hogy itt a karácsony...*

*Oszlik a bú, míg szárnyal az ének,
Ünnepi fényt vet a gyertyavilág,
Tűnik az éj és újul a lélek;
Megszületett, akit várt a Világ!*

Szomolya, 2014. december
Demeter László (érett. 1951.)

* * *

ÉJFÉLI MISE 1944-BEN

Egerben töltöttem a hatvan évvel ezelőtti karácsonyt. Huszonnégy nappal előbb iszkoltak el onnan a németek, két héttel később érte a várost német légitámadás, amelynek halálos áldozatai is voltak. Csúnya idők köszöntöttek ránk, de már kezdett mozdulni az emberi lét: megjelent a helyi újság, újra kezdődött a tanítás az iskolákban.

Elérkezett december 24-e. Gondolni sem lehetett arra, hogy éjfélkor tartsák a hagyományos szentmisét. Ki merészelt volna az éjszaka közepén az utcán járni, amikor szinte több volt a városban az orosz katoná, mint a helyi lakos? Czapik Gyula érsek vállalta a mise celebrálását. Délután háromra hirdette meg, hogy a hívek még a sötétedés előtt hazaérjenek. Nem a főszékesegyházban misézett, hanem a ferencesek templomában. Alighanem jelzésnek szánta: nem a város előkelőségeire számított, hanem a franciskánus templom egyszerű híveire.

Vasárnap volt. Még dörögtek az ágyúk a város körül. Megtelt a templom, az aggasztó közbiztonsági helyzet ellenére. Az érsekfőpásztor tartotta a szentbeszédet is. Azokat a szavakat mondta el, amelyeket ama napokban leginkább meg kellett hallaniuk a magyar híveknek. Azt az üzenetet, amelyet nagyon vártunk az egyháztól (Mindszenty József veszprémi püspök a nyilasok fogságában volt). Ítélet hangzott a szószékről. A lepergetett idő tanulsága. Szinte felkiáltásként mondta ki: „Kurzust csináltunk a kereszténységből!” Sorolta a bukott rendszer hazugságait, amelyeket a kereszténységre hivatkozva igyekezett a néppel elfogadtatni. Valószínűleg akadtak a padosorokban olyanok, akiket a főpapi szó mehökkentett. Ám akik is-

merték az érseket, nem lepődtek meg. Soha nem üvöltött együtt a farkasokkal. Szent István-napi beszédében azt mondta az államalapító királyról: „Nem öltöztette a kereszténységet sujtásos, magyaros ruhába.” Értett belőle, akinek volt füle a hallásra. Négy hónappal később már nem kellett tagadó szóval puhítani ítéletének keménységét.

Hatvan éve már, de nem felejttem el azt a nagymisét. Ha tévútra vitték is – nem először – ezt a jobb sorsra érdemes népet, ha összeroskadtunk is azon a rossz úton, az út fordulójánál várt bennünket a karácsonyi Jézus.

Az okosság és igazság mellett volt egy-két naivitás is a főpapi beszédben. Mintha az érsek azt hitte volna, hogy az új rend helyre teszi majd az igazságot. Joggal állította például, hogy a bukott rendszer cinikus volt a házasság szentségével szemben. Ezt nagy megértéssel és egyetértéssel hallottam tőle, mert elvált és újrահázasodott szülők otthon és szeretet nélkül felnőtt gyermeke voltam. De aki úgy értelmezte a szavakat, hogy majd a házasság keresztény eszméje erősödik meg, hiú reményeket táplált. A következő évek félliberális reformjai kedveztek a válásnak, és ez a helyzet nagyjából – ha nem is egészen – fennmaradt akkor is, amikor a kommunista diktatúra félresöpörte a liberális engedményeket.

Semmi nem látszott azon a misén a hagyományos barokk fennköltésgből. A főpapot nem övezte pompa. Vajon ismeri-e rajtam kívül még élő ember azt a főpapi beszédet? Pedig jó lenne ismerni. Napjainkban is nagy szükség van a tisztító szóra.

Dr. Bán Ervin (érett. 1941.) – 2004.

EMLÉKEIM FOLYTATÁSA II.

Molnár József tavaly júliusban életének 92. évében elhunyt festőművész diáktársunk önéletrajzának befejező részét közöljük, mely Emlékeim folytatása címmel 2013-ban jelent meg album-sorozatának ötödik kötetében. Külföldi tanulmányútjairól szóló részben művész szemével láttatja velünk a képzőművészet csodálatos alkotásait. A szöveg közé a *Rajzok és skiccek* c. posztumusz albumából választottunk képeket.

KÜLFÖLDI TANULMÁNYÚTJAIM

Akkor láthattam Munkácsy mennyezeti freskóját a Kunsthistorisches Museum-ban, amikor 1956 elején a Képző- és Iparművészek Szövetsége hajókirándulást szervezett Bécsbe. Az igazán izgalmas művek a termekben vártak. Az idős Bruegel sorozata, a „Négy évszak”, Rembrandt önarcképei, Velazquez Infánsnői, Tintoretto „Zsuzsanna és a vének” című képe, Dürer, Raffael, Tiziano lenyűgöző bőséggel, majd a Bellvederében Kokoschka, Klimt és más szecessziós mesterek okoztak örömet.

1960 nyarán a Képző- és Iparművész Szövetség Moszkvába és Leningrádba szervezett közös utat. Megcsodálhattuk az ikonokat a Tretyakov Képtárban.

Elsősorban Rubljov „Szentháromságát” és más ikonfestők pl. Feofan Grek festményeit. A Puskin múzeum másféle remekművekkel kápráztatott el. Matisse, Van Gogh, Renoir képek szépsége borzongatta gerincünket. Az Ermitage Múzeumban a legszebb Rembrandtok előtt állhattunk; „A tékozló fiú”, a „Danae” a „Dávid és Saul” nagy élmény maradt. De láthattunk kubista, expresszionista képeket is. A városra csak kevés idő jutott. Az Auróra hajót nézhettük meg, a székesegyházat, ahol a mennyezetről lelógatott golyó a föld forgását bizonyította. Nagy Péter lovas szobrát, néhány kert kovácsoltvas kerítését és egy hidat a Néván.

1963-ban 75 dollárral a zsebemben egyedül elindulhattam Nyugatra. Izzasztó hőségben indultunk. A tiroli éjszaka hideg volt. A határokat átlépve arra gondoltam, hogy a határ csak a tudatban létezik, a természetben elmosódott, láthatatlan. Tiroli karaktere zord és édes. A svájci hegyek légies tünemények. Könnyedség és illemtudás árad belőlük. A svájci pedánság, szoliditás, megbízhatóság rokonszenves. A prűderia könnyedség nélkül, merevnek tűnhet.

Vonattal utaztam. Utamat azonban Zürichben megszakítottam. Egyéves kislányomról ugyanis az orthopédián megállapították, hogy csípőficamos, jó volna, ha Calcium Sandoz gyógyszert kaphatna. Ezt azonban akkor csak Svájcban lehetett beszerezni. Egy patikában hamarosan megvásárolhattam. Így volt időm a zürichi Kunsthauz Múzeumba is benézni. Remekművek itt is vártak. Rouault tájképei, üveglak tervei, Courbet „Hal a horgon” abszolút festőisége, Picasso bronz fejei, Braque Biliárdasztal-ja, Chagall Akrobata nője, csodálatos XV–XVI. századi svájci és német szentképek, magasztosak, dekoratívok, a fából faragott Madonnák, mind gyönyörűek.

Helybeliek is nézgelődtek. Akadtak, akik magyarul beszéltek. Amikor észrevették, hogy németül magyar

akcentussal érdeklődöm a vonatindulással kapcsolatban, megértve utazásom megszakítását, szívesen segítettek. Ajánlották, ne éjszaka utazzak, hanem a reggeli vonatot válasszam, még szállást is tudnak adni. Így Párizsba jókor érkeztem. Barátaimtól kapott címen kerestem szállást, ám az éppen foglalt volt. Megnyugtattak, hogy

Az Eiffel torony 11x14 cm 1963. golyóstoll

két nap múlva már a helyem biztosítva lesz. Ideiglenesen egy fürdőkádban aludhattam. '56 óta Párizsban élő barátunkat telefonon felhívtam, megállapodtunk, hogy este egy vendéglőben találkozunk.

Napközben a Louvre-ban nézegettem a festményeket. Legelsőként a Mona Lisát akartam látni. Meghatódva álltam előtte. Nagyon közel nem mehettem, üveg védte a remekművet.

Más művekhez, a Rubens termeket magunk mögött hagyva, szinte futva igyekeztünk. Egy teremben Raffaello képet pillantottam meg, ami Szent György közelharcát ábrázolta az életéért küzdő toportyánféreggel, a Sárkánnyal. Ugyancsak váratlanul kerültem az „Avignoni Pieta” elé. Erre is megrázó élményként emlékezem. A legvidámabb arcképnek pedig Frans Hals „Bohemianne” című arcképét láttam.

A Louvre-ban megálltam a XIII–XIV. századi mesterek műveit csodálni. Egyszerűség, természetesség és komolyság áradt felém. Akkor ismertem fel, hogy a művek kontrollját nem a természet közvetlen képe teszi lehetővé, hanem a szellem, a lélek állapota. Lehetnek a művek szuggesztívek, stilizáltak, mint a babiloniaké, s lehetnek szemlélődők, mint a görögöké.

A görög szobrászat a Louvre-ban nagy művekkel volt jelen. Az archaikusokról eddig is dicsérettel emlékezett meg a művészettörténet. Nem indokolatlanul. A klasszikus, kifinomultabb márványszobrok sokszor torzóként vészelték át a századokat. Úgy találtam, sok

görög remeket megszépít a torzó állapot. Meg-megálltam a Milói Vénusz előtt. Próbáltam a hiányzó karját elképzelni és megrajzolni. Nem sikerült!

A következő napokban megnézhettem a Saint Chapelle-t.

Ámulhattam üvegablakai gyönyörűségén. A Notre Dame évszázadokat megélt kőfaragásain merenghettem. Felkerestem az impresszionista gyűjteményeket. Monet Roueni katedrálisait, Napfelkeltéjét, Van Goghokat, Renoirokat, Cezanne-okat és

másokat. Láttam a francia gobelinek gyűjteményét.

Az akkor már hét éve Párizsban tudományos munkát végző kedves ismerősömet, Kecskeméti Károlyt értesítettem érkezésemről. Ő látott el jótanácsokkal, sőt Párizs külvárosában lévő lakására is meghívott. Valamivel idősebbek voltak gyermekei, mint az én kislányom. Gyermekei játékaiból két felfújható cicát adott. A kislányomnak küldte. Az alig több mint egy éves lányom örömmel fogadta, de másnap a szebbik cica fülét egy óvatlan pillanatban lenyírta. (Még jó, hogy élő cicánk nem volt.) Kedves barátom színes képzőművészeti kiadványokkal ajándékozott meg. Legjobb barátjának közelmúltunkkal foglalkozó könyveket küldött. Ezek határon való átvitelét vállaltam s „Mónárnak” továbbítottam. Így bocsátott el a zsákkal következő célom, Olaszország felé.

UTAZÁSOM RÓMÁBA

A hosszú tengerparton, a Riviérán sok alagúton át-futó vonattal értem Rómába. Az érkezésem nem volt szerencsés. A Római Magyar Akadémiát kerestem a Via Giulia I-ben. Becsöngettem. A portás álmosan kérdezte, hogy mi járatban vagyok. Szállást keresek, tudna-e tanácsot adni. Mondta, hogy a közelben van „olyan ház”, ahol szállást kaphatok. Közel volt, jobb híján ott laktam az Albergóban. Másnap reggel ismerkedtem a közeli terekkel, utcákkal. Errefelé csendes terek, nagyszabású paloták voltak. Közel folydogált a Tiberis. A folyón ezeréves hidak vezettek át a Trasteverére.

Minél előbb a Sixtusi Kápolnát akartam látni. Hamarosan ott álltam Michelangelo „Utolsó ítélete” előtt. Mindenkit e gigantikus mű nyugőzött le. Miután megtaláltam néhány nevezetes motívumát, a főalakot, Krisztust és Máriát, a nagymester ellenségének lenyűzött bőrét, Charont az evezőlapáttal, az üdvözültek és kárhozottak csoportját, a mennyezet képeit figyeltem.

Az „Ember teremtését”, a „Kiűzetést” és a próféták alakjait. Az „Utolsó ítéletet” én a restaurálás előtt láttam. Számomra a kissé füstös, szfumátós, kékes derengés a misztikumot fokozta. A kápolna freskóit letisztítva nem

láthattam. Sokan a felújított színeknek örülnek és pozitív hatását hangsúlyozzák.

A Vatikánban Raffaello Stanzái érdekelték. Leginkább a „Bolzanói mise” Svájci gárdájának csoportja, erre a figyelmet Bernáth mester hívta fel, „Ír-

sok a művészetről” c. könyvében. Azok a szobrok, melyeket Michelangelo fiatalabb éveiben faragott carrarai márványból, számomra nem okoztak csalódást.

Elgondolkoztattak a félbe maradt Piétái. A Rondanini Pietát a leghatásosabb művének tartják. Én ekkor még a humanisztikus telítettségére nem éreztem rá. Nem láttam, hogy rendhagyó, titkot őrző faragott kő. Az évezredek Rómára kimeríthetetlen értéket hagytak. Úgy gondoltam, oda még vissza kell térnem. A vonatokon szabadjeggyel utazhattam. Ezt a lehetőséget kihasználva más városokat is felkerestem. Éjszakára mindig visszatértem Rómába a szállásomra, így sok mindent láttam, de felületesen.

1975 tavaszán három hónapos ösztöndíjat kaptam Olaszországba. A szállásom a Római Magyar Akadémián közös teremben volt. A Kis Palota, ahol az egyedi elhelyezés lett volna, tatarozás alatt állt. Az első reggel a Nagy Palo-

Angyalhíd 18x29 cm 1975. filctoll

Római utca 29x21 cm 1975. filctoll tából – a Palazzo Falconieriből – kinéztem az udvarra. Az öszszelapátolt törmelékek tetejére dobva egy igen szép lemezborítót láttam, amin egy arc szinte világított. Varga Győző lemezborítóján a megtört arc, Bartók

Béláé volt. Megörültem, és megdöbbsentem. Magamhoz vettem. Máig őrzöm.

Pályázatomban legfőbb célul az itáliai mozaikok megismerését jelöltem meg. Akkor még nem gondoltam, hogy én is készítek majd mozaikokat. Lehetőleg minden itáliai mozaikot felkerestem. Ilyeneket láttam Róma közepén, a Trasteverén, a falakon kívül, Ravennában, Velencében és Szicíliában.

Róma kincseit nem sorolom fel. Egyet megemlítek, a Galéria Doria gyűjteményben egy érdekes Caravaggio képet láttam. A szentcsalád menekülés közben pihen, velük szemben pedig a nézőnek háttal álló angyal kottatartón olvasható hangjegyek dallamát játssza hegedűn.

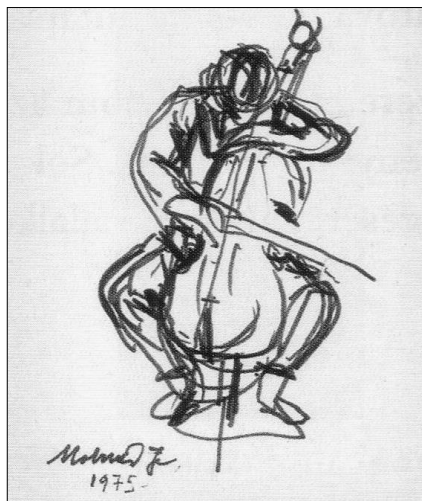
Az ösztöndíj három hónapra szólt. Így nem csak a művészettörténet körébe tartozó élményekre figyelhettem, hanem az olaszok mindennapi életébe is betekintheztem. A Campo di Fiori sátrai és napernyői alatt zöldséget, gyümölcsöt, sajtot, a „tenger gyümölcseit”, ruhát, textil is árultak. A teret két órákor felloccsolták és a sétálóknak, sziesztázóknak, a vidámságnak adták át. A piacra nyílt a pékség. Gyakran betértem, mert magyar módra sült kenyert lehetett venni. Más üzletekben májat, csirkét, sajtokat, tojást árultak. Sok kisvendéglőt láttam a Viale Trasteverén. A piac volt számomra a legkedveltebb téma. Sok vázlatot készítettem. Néha egy-egy sikátor, a házak között kifeszített köteleken lengő száradó ruhákkal és lepedőkkel, figyelemre érdemesnek bizonyult. A Magyar Akadémia akkori igazgatója vázolataimat látva, munkahelynek jelölte ki a könyvtártermet, ahol a vázlatokról akvarelleket készíthettem. Egy társam itt írta a disszertációját. Az úgynevezett „elfekvőben” alvók kirándulások, utazásokat szerveztek, mi pedig zavartalanul dolgozhattunk. Kiránduló társaink lelkesen beszéltek egyik útkőről, amelynek célja az Etruszk sírok meglátogatása volt. Barátommal sétálgatva, véletlenül összefutottunk G. R. ismerősömmel, aki '56 után maga mögött hagyta az országát, Jugoszláviába átúszott a Tisza vizében. Azóta Rómában él, nagyméretű igényes rézkarcokat készít. Készségesen felajánlotta, hogy elvisz bennünket Akvillába, az etruszk sírok megtekintésére. Ezután többször elmentem a Római Etruszk Múzeumba.

Egy másik emlékezetes útra Arezoba mehettem. A Magyar Akadémia igazgatóját kísértem el, aki valamilyen rendezvényen kellett, hogy megjelenjen. Ekkor láthattam Piero Della Francesca freskóit a Szent Ferenc templomban. Egyik jegyzetfüzetemben bukkantam egy akkor írt szövegre: „Teljesen friss, modernnek tekinthető. Színei könnyed, finom tónushatásúak, ezen belül a legnagyobb világos-sötét hatást érik el, de a színek dekoratív tüze, a színek egymást váltogató játéka nem vész el. A dekoratív sötét folt a dekoratív világossal állandó feszültségben van. Ezért ez nem egyszerűen levegőtávlat, hanem színes foltok összeépülése.”

Modern kép?

A három hónapos ösztöndíjam utolsó hetében Rómába érkezett Marika, a feleségem. Vele együtt utaztunk Ravennába, Szicíliába, Taorminába, Firenzébe. Az Uffizi képtárban a gyűjtemény egyik remeke, a gótika kiváló képviselője, Simone Martini „Angyali üdvözlése” ragadott meg. Még nagyobb hatást tett ránk Hugo van der Goes „Betlehemi pásztorok a szent családdal” című műve, harmadiknak említtem Tiziano „Flóra” című üde leányarcképét. Tavasz boldog napjainkat végül Botticelli „Vénusz születése” című elmondhatatlan szépségű szimbolikus festménye koronázta meg.

Velencét is felkerestük, hogy az Akadémiai Képtárban megcsodálhassuk Giorgione „Vihar” című titokzatos festményét. A Szent Márk Bazilika mozaikjai és kincsei felsorolhatatlanok. A várossal sem lehetett betelni. Nem tudtam megállni, hogy olykor egy-egy percre elő ne vegyem a jegyzetfüzetemet és néhány vonással ne rögzítsek egy hidat, egy kanálist, vagy ringatózó gondolat.

Végül búcsúznunk kellett Rómától. A

Fiumicinói repülőtéren várakoztunk. A

várakozók között volt egy híres, akkor fiatal csellóművész: Perényi Miklós, aki csellóját elővéve, játszani kezdett. Nekem úgy tűnt, hogy

összenőtt a hangszerével. A mozdulataival és a vonóval keltett hangokkal azonosultunk. Én néhány kis rajzot rögtönöztem a csellóról. Az egyiket megőriztem.

Külföldi utazásaim jelentősebb állomásairól beszámoltam. Más országokba is eljutottunk, nyaralóként, tanulmány, vagy alkotói célból. A leghasznosabb útjaim azok voltak, amelyek új művek alkotására inspiráltak és szemléletemet edzették.

A modern múzeumok avantgard műveivel is találkoztam. Ezek erényeit ma is tiszteltem. Munkásságomat áttekintve magamtól kérdezem: Hozzájárultam-e az emberi minőség gazdagításához? Erről majd azok döntenek, akik megállnak képeim előtt. Életművem jelentős része összegyűjthető lenne szülőfalum Helytörténeti Központjában, a Nagyrédei Galériában, a Fáy Kastélyban. Most öt katalógusomban látható az az élményvilág, amit évtizedek alatt láthatóvá tettem honfitársaim számára.

Molnár József

Megszűnt a bajai ciszterci diákok egyesülete

A ciszterci iskolák diákjait főképpen tanáraik kötötték össze. A régi időkben Tordai Ányos, Kürti Menyhért, László Vince egyaránt szeretett és megbecsült ciszterci tanárok voltak a bajai és az egri gimnáziumban. Ágoston Julián bajai ciszterci diák volt. A mi osztályunk, a '44-ben végzetek osztályfőnöke, Falubíró Győző a háború után a bajaikat tanította. Mindnyájunkat ő nevelt a zene szeretetére.

A negyvenes években már a diákok között is szerveződött kapcsolat: együtt voltunk az 1942-es ciszterci cserkészek táborában Szentgotthárdon, sokan emlegetik bervai ifjúképző tábort, ahol a ciszterci gimnáziumok fiataljai közös kiképzést

kaptak. Az államosítás hónapjában, 1948 júniusában a Ciszterci Gimnáziumok Centenárium Diákolimpiáján is sok barátság szövődött.

De folytatódott a kapcsolat az egyetemi évek alatt is.

Az újjáalakulásunk után, 1989 óta pedig nagy örömmel találtak egymásra, lettek barátokká a volt ciszterci iskolák öregdiákjai.

Ezért is vehettük szomorúan tudomásul, hogy a bajai ciszterci gimnáziumot, mely 1879–1948 között a ciszterci pedagógia, szellemiség egyik bázisa volt, nem kapta vissza a Rend.

És most megszűnt a közös gyökerünkől kinőtt bajai diákok egyesülete is.

III. Béla király megalapítja a Zirci Apátságot
Id. Éber Sándor freskó festménye a bajai III. Béla gimnáziumban

2015. március 25-én tartott közgyűlésükön a Bajai Ciszterci Diákok Egyesülete kimondta jogutód nélküli megszűnését. Fájdalmas döntés, de meg kellett tenniük, hisz már nincsen ciszterci gimnázium Baján, ahol az egyesület utánpótlást remélhetett.

Az MCDSZ 1989-es újraindulásakor a bajai ciszterci öregdiákok is ott voltak Nagyvenyimen és ők is legfőbb céljuknak tekintették, hogy iskolájuk, a bajai III. Béla ciszterci gimnázium újból életre keljen.

Baján azonban nem kapta vissza a Rend az iskoláját.

A bajai öregdiákok körlevelében (újságában), Lévy László szerkesztésében készült *Édesanyánk*-ban olvashatunk erről a meddő küzdeletről, melyet Ozorai János bajai ciszterci öregdiák feljegyzéseiből, levelezéseiből állítottak össze.

A volt ciszterci gimnáziumok visszavételével kapcsolatos tárgyalásokat a Rend részéről dr. Kerekes Károly zirci apát vezette. 1992. június (máshol jan.) 11-én kelt elvi megállapodás szerint a Rend 1999-ig visszakapja a III. Béla gimnázium épületét. Végül 1995. szeptemberében született kormányhatározat az iskola átadására, mely szerint az épület a Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának birtokába kerül, a városi önkormányzat pedig a III. Béla gimnázium máshol történő elhelyezésére kártalanítást kap. Az állam erre a célra 400 millió forintot biztosított – melyet az önkormányzat meg is kapott.

Éber András majd Széll Péter bajai polgármesterek azonban mindent megtettek, hogy a Rend ne kapja vissza iskola épületét. Ezt, sajnos, Bálint László, az iskola akkori igazgatója, volt ciszterci diák is támogatta. Ezenkívül a szülőket is erre biztatták. Többek között az új iskola építéséhez 800 millió forintot láttak szükségesnek. Míg a többi volt ciszterci iskolákban sorra hozták létre az ún. ciszterci osztályokat, Baján az ellenpropaganda hatására csak 8 jelentkező volt. Végül is a III. Béla gimnáziumot nem kapta vissza a Rend.

1997-ben az öregdiákok nevében Ozorai János levelében ennek a döntésnek megfellebbezését kérte Zakar Polikárp akkori zirci apáttól, de végül is ez eredménytelen maradt. „Számomra érthetetlen, – írta levelében – hogy a Rend az 1995. X. 26-i megállapodás II./5. pontjában miért vonta vissza az eredeti Gimnáziumra való tulajdonigényt. (Egy »vad« kommunista igazgató ellenpropagandája, esetleg a tanulók »megfélemlítése« véleményem szerint nem lehet oka egy ilyen »pálfordulásnak«; ... még akkor sem, ha az önkormányzattal való összefonódása közismert, mivel a polgármester is iskolaigazgató volt.)

Kár, hogy tisztelt elődöd legalább egy jogászt vagy építésszt nem hozott magával a tárgyalásokra. A polgármester mögött minkét szakma »riadókészültség-

ben« volt, ami az iratok megfogalmazásából egyértelműen következtethető.”

A 2015. március 25-i közgyűlésen Lévay László titkár tekintett vissza az 1989-ben újra indult egyesület több mint 25 éves működésére. Ebből néhány részlet:

„... Felejthetetlen baráti, – mondhatnám eszmei, – közösség volt az ALMA MATER, a Bajai Ciszterci Gimnázium tanulóinak közössége. Pedig gyermek és ifjú korunkban a háború, majd az azt követő évtizedek megtépázták mindannyiunkat.

1948-ban, amikor gimnáziumunkat államosították, sejtelmünk sem volt arról, hogy az elkövetkező 40 évben mi vár szeretett tanárainkra, mi vár több diák-társunkra is. 1950-ben, a szerzetesrendek feloszlatása után tanárainkat meghurcolták, börtönbe zárták, volt, akire a mártíromság várt. Hasonló sorsra jutott több diáktársunk.

Negyven évet kellett várni arra, hogy 1989. május 20-án Nagyvenyimben, mint ciszterci diákok szabadon találkozassunk. A Ciszterci Rend egymás után vette vissza az 1948-ban államosított gimnáziumait, – kivéve a bajait.

Az akkori polgármester és az államosított gimnázium vezetése, tanári kar arra szövetkezett, hogy megihútsák a visszaadást – sikeresen. Fellázították a tanárokat, olyan légkört alakítottak ki a gimnáziumban, mely lehetetlenné tette a visszatérést. A rend akkori vezetése sem tett meg mindent a visszavétel érdekében. Ozorai János diáktársunk minden lehető helyi és országos fórumon megszállottként harcolt a gimnázium visszaadásáért, – de hiába. A bajai gimnáziumot, – jogos tulajdonát – nem kapta vissza a Ciszterci Rend.

1990. április 18-án, Budapesten megalakítottuk a MCDSZ Bajai Osztályát.

1991-ben Gerendás Ferenc diáktársammal szerkesztettük a Ciszterci Rend és a Diákszövetség 40 év utáni első kiadványát – Bakony szíve újra dobog címmel, mely az öt gimnázium eddigi működését, a ciszterci atyák, az öregdiákok és támogatók névsorát tartalmazta.

1992-ben az Osztály Budapesten működő elnöksége úgy döntött, hogy ott kell működnie szervezetünknek – akkor még reménykedtünk, hogy visszakapjuk a gimnáziumot – ahol felejthetetlen diákéveinket töltöttük.

1994-ben, Bajai Osztály önálló egyesületté alakult, megnevezése Bajai Ciszterci Diákok Egyesülete lett. Első elnöke dr. Vácity János diáktársunk, bajai orvos, aki 2007-ig, lemondásáig vezette az Egyesületet. 2007-ben Simor József vette át a stafétabotot, egy személyben volt elnök, gazdasági vezető és titkár.

Mindketten ciszterci diákszívvvel és hozzáértéssel vezették az Egyesületet. Otthonuk a Ciszterci Rendház volt, legnagyobb segítőjük Bácskai Sándor Keve atya, a házfőnök.

Simon József elhunytával a 2010. október 9-i közgyűlés az egyesület székhelyét Bajáról Budapestre

helyezte. Határoztunk, hogy fénymásolatban újra kiadjuk a több iskolai évet felölelő és gimnáziumi életünk történéseit megörökítő ÉDESANYANK című gimnáziumi körlevelet évenként két alkalommal. Ez nemcsak tájékoztatásként szolgálna, de így biztosíthatjuk diák-társainknak, hogy a körlevélben felidézzék diák és felnőttkori életük eseményeit, történéseit.

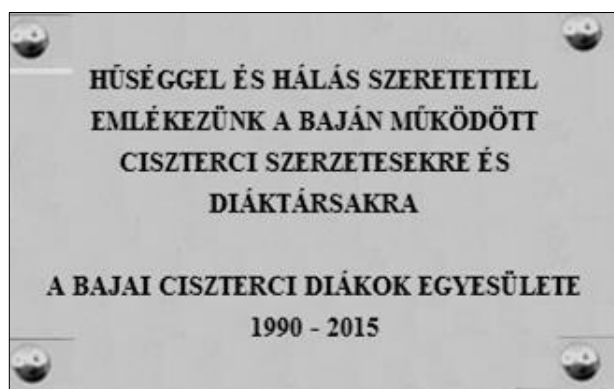
2011 decemberében Keve atyától is elbúcsúztunk. Ezzel elvesztettük egyesületünk bajai otthonát.

Rövid időre három fiatal ciszterci atya költözött a Rendházba, majd ők is eltávoztak.

Nemrégén a bajai televízió közölte, hogy a Rendházban vallásturisztikai központot alakítanak ki, de rendtársak jelenléte nélkül fog működni.

A gimnáziumot nem kaptuk vissza, már csak emlékeinkben őrizzük diákkori örömeinknek otthonát. A Ciszterci Rend Zirci Apátsága négy gimnáziumát, a budapestit, az egrit, pécsit s a székesfehérvéarit kapta vissza. Az ott érettségizettek, mint öregdiákok bekapcsolódhatnak az Osztályok életébe és a 80. életévet meghaladó volt ciszterci diákokkal együtt vihetik tovább a ciszterci szellemiséget, így a szervezet fenntartása folyamatosan biztosítva van.

Nekünk nincs már gimnáziumunk, nincsenek most, vagy később érettségiző öregdiákjaink, csak 80 éven felüli, fáradt, betegségekkel küszködő valamikori lelkes bajai ciszterci diákok.

Emléktábla a volt bajai rendház, ma Bajai Ciszterci Zarándokház falán

Elnökségünk 2015. január hónapban úgy döntött, hogy javasolja a Közgyűlésnek az Egyesület jogutód nélküli megszűnését. A Bajáról Budapestre került Egyesület taglétszáma jelenleg 59 fő.

Nagyon nehéz búcsút venni egymástól, de az emberi élet véges. Hálás köszönet mindazoknak, akik az évtizedek alatt valamit is tettek közösségünkért, szellemi vagy anyagi támogatást nyújtottak Egyesületünknek.

Mivel az Egyesület céljainak megvalósítása – korunk előrehaladtával – a továbbiakban már lehetetlenné vált, így csak a jogutód nélküli megszüntetést tudtuk javasolni a közgyűlésnek.”

„NE BABITSKODJ!”

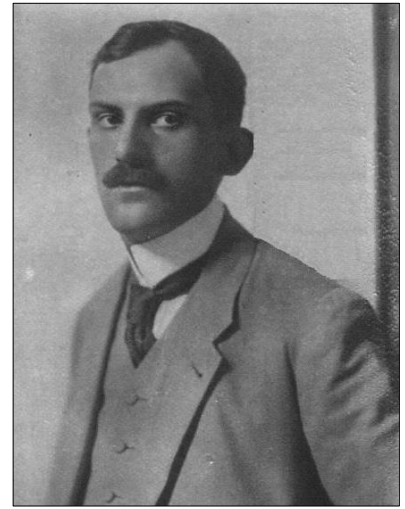
Ágoston Julián hagyatékban, melyet unokaöccse, *Ágoston Zsolt* gyűjtött össze, található ez a hangulatos kis történet.

Tanár úr a Szekszárdon megjelenő Tolna Megyei Népújságnak küldte ezt az írását egy levél kíséretében. A levél keltezése 1967. 11. 30. „... a babitskodás azért is érdekes, mert nemcsak igaz történet, ha kissé kiszínezett is, hanem Babits szekszárdi vonatkozása miatt is – olvassuk a levélben – ... Szekszárdhoz és környékéhez szép emlékek fűznek, gyermekkorom egy részét itt töltöttem ...”

Ágoston Imre Julián a középiskola hat osztályát 1919–1925. években a bajai ciszterci gimnáziumban végezte, a második osztály kivételével. 1920/21. tanévben ugyanis Szekszárdon, a M. Kir. All. Főgimnáziumban tanult. – Baja ekkor szerb megszállás alatt volt.

Torday Ányos (1879–1938) 1909–13 között tanár, 1924-től haláláig, 1938-ig igazgató volt a bajai ciszterci gimnáziumban.

Babits Mihály (1889–1941) 1905/06 tanévben mint magyar és a latin szakos ideiglenes h. tanár szeptember 22-én foglalta el állását a Ciszterci Rend Bajai Katholikus Főgimnáziumában. A következő tanévben már Szegeden tanított.

* * *

Egykori magyartanárom, néhai jó Tordai Ányos arca ragyog föl emlékezetemben, ahogy feledhetetlen zamattal csorognak ajkáról a szavak, s ahogy tekintete meleg bársonya megpihen rajtam, az újdonsült tanáron, aki zavartan tiszteleg a magyar irodalom nagy ismerője, a poéta és ifjúsági színműíró, a halhatatlan Gárdonyi barátja és gimnáziumi tankönyvek garmadájának írója előtt.

Többen voltunk a lakásán.

– Tölts te, ifjú diplomás! – fordult felém, s szeme huncutul megvillant. – De ne babitskodj! – tette hozzá nagyrafaszan.

– Miért? Babits hogy csinálta? – kérdeztük többen is.

Tudtuk, hogy Babitscsal együtt tanárkodott kis városunkban, abban a gimnáziumban, melynek most az igazgatója. Azt is tudtuk, hogy a barátság most is tart köztük, ha csak levelezés útján is. S talán éppen ennek a barátságnak köszönhető a kis alföldi város, hogy a Nyugat irodalmi estet adott a helybéliek nagy gyönyörűségére, s ott szerepelt a három nagy: Babits, Kosztolányi és Móricz Zsigmond is. (Ady akkor már rég halott volt.)

– No, öcskös, ha nem vigyázol, te is mellé öntöd a feketét vagy a vörösbort, mint ahogy Mihály szokta annak idején, vagy három évtizeddel ezelőtt. Mert akkoriban alig múlt el a társas együttlét anélkül, hogy

ő föl ne döntött volna egy poharat, el ne csöppentett volna egy kis feketét. Nem volt ügyetlen ember, de-hogy, csak éppen nagyon el tudott merülni a maga gondolataiban, ha néha a beszédbe is belemelegedett, ha éppen úgy adódott. S a máskor csendes ember ilyenkor megtáltosodott.

Ittuk Ányos bácsi szavait.

– Hát csak azért mondtam, hogy ne babitskodj, mert baráti körünkben régen így tituláltuk az ügyetlenkedést, szinte szavunk járásává vált.

– Vajon ma is ilyen lehet?

– Hát pár évvel ezelőtt majdnem megjártam vele. De hála Istennek, nem hagyott cserben akkor sem az én szeretett barátom. Pedig már-már megijedtem, hogy szégyent vallok vele.

– Mesélje el, Ányos bácsi, hogy történt! – kérleltük.

A feketét is, a bort is kitöltöttem „babitskodás” nélkül, feszülten figyeltük Ányos bácsi szavait.

* * *

Hát éppen elmondhatom.

Három éve is van már, hogy Babits Mihályon keresztül meghívtam ide a Nyugat írógárdáját irodalmi estre.

Megígérték, hogy lejönnek, le is jöttek.

Lázban égett az egész város. Akadtak ugyan páran, akik fintonogtak, de azért ők is kötelességüknek tartották, hogy megjelenjenek a „baloldali” Nyugat

estjén. Az irodalmi est ragyogóan sikerült. Utána nagyszabású vacsora a Koronában, a nagy tükörteremben. A város színe-java ott feszengett családostul. Alig győztem kielégíteni a kíváncsiságot (főleg az asszonyok jeleskedtek a kérdések pergőtűszerű föltevésében), bár a helyi lapban alaposan beharangoztam az ünnepet. Versengve érdeklődtek, hogy milyen ember Babits Mihály, mit tanított, mi a kedvenc étele, milyen volt ifjúkorában. Hisz mindenki tudta, hogy egykor városunkban tanított, ha rövid ideig is. Sőt titokban azt is megsúgtam az asszonyoknak, hogy mit nevezünk babitskodásnak. No, több sem kellett nekik: mindannyian azt lesték, mikor borít föl valamit Babits.

Egyik fogás a másikat érte, már a sajtot, a gyümölcsöt és a feketét is fölszolgálták. Sehol semmi. A polgármesterné összesúgott a szomszédjával, s jelentőség-teljesen rám pislantott. Tudtam, mire gondol, s majd elsüllyedtem szégyenletemben. Minek is kellett előhozakodnom efféle régi aprósággal!? De hát azt est sikere érdekében mindenbe belekapaszkodtam, ami közelebb hozza hozzánk a vendégeket. Babitsról tudtam a legtöbbet, hát róla meséltem. Az asszonyokhoz meg mi sem áll közelebb, mint az apró emberi tulajdonságok, főleg a gyöngeségek kipécézése. A zseni a hálószobában, – ez minden asszony kíváncsiságát izgatja, nem különben az is, hogyan viselkedik egy ilyen nem mindennapi ember a hétköznapiok kézzelfogható apró-cseprő dolgaiban, hogyan ússza meg a „szellemi” ember a gyakorlati élet buktatóit.

Már asztalt is bontottunk, mégsem történt semmi. No, több sem kellett az asszonyoknak! Mert azt ugye, mondanom sem kell, hogy a babitskodás-kifejezést már mindnyájan ismerték történetével együtt. Jobban, mint verseit.

– Lárifári az egész, Ányos bácsi! – rohantak meg az asszonyok élükön a polgármesternével, aki legcserfesebb volt valamennyiük között. Fialat is, csinos is, azonkívül roppant talpraesett és vidám.

– Ányos bácsi alaposan becsapott valamennyi-ünket! – s ajkát elbiggyesztette.

– Grácia fejemnek, hölgyeim, de úgy látszik, Török Sophie jól megnevelte Babits Mihály barátunkat. Évek óta nem voltam együtt vele társaságban. Hát mondhatom, alaposan megváltozott!

– Vagy Ányos bácsi vezetett minket orrunknál fogva.

Kissé kellemetlenül éreztem magam. Már csak azért is, mert féltem, hogy Babitsné Török Sophie (aki maga is jeles költő) fülébe jut a dolog. Aztán egy kicsit röstelltem is magam, hogy így cserbenhagyott öreg barátom. Minek is beszéltem erről?! Már egészen elszontyolodtam, és éppen azt néztem, hogy meneküljek ki az asszonyok gyűrűjéből, amikor...

Egyszerre megkönnyebbültem.

A kávéház nagytermének egyik tükörelablaka egetverő csörömpöléssel tört be. Egy élénken gesztikuláló könyök verte be. A nagy zajra ijedten rezzent meg mindenki, s dermedten nézett a tükörelablak felé. Csak nekem esett le nagy kő a szívről. Mert azt mondanom sem kell, hogy az ablakmélyedésben Babits Mihály állt a helybeli újságírók között, s éppen városunk jeles ifjú lírikusának magyarázott valamit, amikor könyökével beverte a hatalmas ablakot.

Asszonyaink először megrémültek, aztán elismerő mosollyal nyugtázták, hogy mégsem csaptam be őket.

S szegény jó Mihály sohasem tudta meg, miért szorongattam olyan sokáig a kezét az incidens után, s miért motyogtam egyre, hogy köszönöm, köszönöm...

* * *

Az nap este nem babitskodott ugyan senki sem a társaság tagjai közül, én sem öntöttem el a feketét, a vörösbort sem csöppentettem a terítőre, de azért szeme mosolygásából úgy éreztem, hogy Ányos bácsi mindent megértett, amikor búcsúzaskor kissé hosszabban tartottam kezét a kezemben és úgy suttoztam: köszönöm, köszönöm. Megérezhette, hogy nemcsak az évek hosszú munkáját köszönöm neki, hanem azt is, hogy emberközelségbe hozta hozzánk azokat, akiket az irodalomban szárnyas szavai nyomán megszerettünk.

S azóta is, valahányszor valahol babitskodást látok, minden kézrebbenés, minden bortöltés nemcsak a halhatatlan magyar költőt juttatja eszembe, hanem őt is, aki megszerettette velem-velünk az irodalmat, – valahányszor fényképéről rám szegeződik bársonyos tekintete, elcsukló hangon motyogom fátyolozottan, elhalón is: néhai jó Tordai Ányos, szeretett mesterem, köszönöm az oktatást, köszönöm, nagyon köszönöm...

ÚJ JÚDÁS

Szívemen égett a Mester csókja.

De jaj,

Júdás lettem, hűtlen árulója.

Glóriát zengtem dalra hevülten,

De jaj,

A kereszt tövéből menekültem.

Tábor fénylő hegyén Veled voltam,

De jaj,

Getzemáni kertben elaludtam.

Lengettem Feléd bár pálmaágat,

De jaj,

Ácsoltam, Jézus, a keresztfádat.

Hűséget esküdtem eged alatt,

De jaj,

Sok-sok ezerszer megtagadtalak.

Szívemen égett a Mester csókja,

De jaj,

Júdás lettem, hűtlen árulója.

Ágoston Julián

Ágoston Juliánnak az Élet c. katolikus hetilap 1929. júl. 11-i számában (282. o.) jelent meg ez a mostanában előbukkant verse.

Sem kéziratban, sem nyomtatásban nem ismert ilyen, fiatalabb korában – még nincs 20 éves, első éves klerikus Zircen – megjelent költeménye.

HEULIGENKREUZ – és a magyar ciszterciak

Béctől 30 km-re délnyugatra, Wienerwaldban – a „Bécsi-erdő”-ben – található Heiligenkreuzi Ciszterci Apátság Magyarországgal, a magyar ciszterciakkal már több mint 850 éve áll szorosabb kapcsolatban. Nickl Károly, Hollandiában élő diáktársunk hívta fel a figyelmünket a határainktól nem is olyan távol, de azért sokkal szerencsésebb helyen fekvő, az alapítása óta folyamatosan működő, ma is oly szépen virágzó ciszterci intézményre.

Elsősorban a monostor saját honlapján (www.stift-heiligenkreuz.org) található és több idevonatkozó tanulmányt felhasználva állítottuk össze ezt a kis ismertetőt.

Heiligenkreuz monostorát 1133-ban III. (Szent) Lipót őrgróf alapította, a burgundiai Morimondból jöttek az első szerzetesek. A 12. és 13. században élte első virágkorát, amikor többek között a magyar királyok is – II. András, IV. Béla és IV. László – jelentős adományokkal támogatták. II. András által adományozott birtokok – a burgenlandi Pátfalu (Podersdorf) és Barátfalu (Mönchhof) területén – ma is az apátsághoz tartoznak.

1187-ben szentelték fel az apátság román stílusú templomát. Ekkor kapta a szentkereszt ereklyét. 1220–1250 körül épült kerengő Ausztria legszebb kora gótikus emléke.

Évszázadok folyamán – habár itt nem volt tatárjárás és a törökök sem birtokolták 150 évig – a monostort többször érte tűzvész, rombolás. 1683-ban a Bécs ellen felvonuló törökök pusztították. II. József szekularizációs rendelete nem érintette az apátságot. 1938 és 1945 között az apátság fennállása került veszélybe: a nácik a kolostor nagy részét kisajátították, több szerzetest letartoztattak.

1138–1327 között hét apátság alapítására küldött szerzeteseket, köztük Cikádorra és Borsmonostorra. Heiligenkreuz vette át 1734-ben a török időkben elpusztított Szentgotthárdi Apátságot is. 1988-ban még egy új kolostort is alapíthattak a Ruhr-vidéki Bochumban, Stiepel néven.

1802-ben egy filozófiai-teológiai oktatóközpontot – Institutum Theologicum – létesítettek, ahol az ausztriai ciszterci monostorok klerikusai tanultak. A XIX. század folyamán zirci klerikusok is végezték itt teológiai tanulmányaikat. Ma a német nyelvterület egyik legnagyobb teológusképző intézete. 2007. január 28-án XVI. Benedek pápai jogú főiskolai rangjára emelte. 2012-ben 235 hallgatója volt és folyik az intézet fejlesztése is.

A mai szerzetesi közösség középpontjában áll a liturgia. Napjainkra világhírűvé vált a monostor gregorián kórusa. 2008 óta folyamatosan jelentettek meg CD lemezeket. 2011 őszén a közösség új albuma, a „Chant: Amor Et Passio” rövid idő után lett aranylemez.

Apátsági templom

Jelenleg 92 szerzetes tartozik a monostorhoz, ebből 14 ideiglenes fogadalmas, és 8 novícius. Az apátság szerzetesei ma 17 plébániát látnak el, kettőt Burgenlandban (Podersdorf, Mönchhof). Mező- és erdőgazdasága, bortermelése ma is jelentős.

Apátság manapság a világ egyik legnagyobb középkori kolostor együttesének számít és megalapítása óta folyamatosan működik.

***

Heiligenkreuz – Cikádor

Magyarország első, a Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt ciszterci apátságát II. Géza király alapította 1142-ben, a Bécs közelében fekvő Heiligenkreuz-i apátság leányegyházaként. Az alapító örgróf halála után (1136) fiai rivalizálása miatt Heiligenkreuz nem kapott kellő támogatást, ezért a ciszterciek – egyetértésben II. (Vak) Béla magyar király óhajával – 1137-ben át akartak telepedni Magyarországra. Az új kegyúr, IV. Lipót herceg az apátságot nagy adományokkal támogatta, így a költözés elmaradt.

Az apátság a középkori oklevelekben Cikador, Seek(Szék), Sekudvor (Székudvar) néven szerepel, amelyet 1242-ben a tatárok felégették. Ideiglenes helyreállítása után 1347-ből és 1382-ből fennmaradt oklevelek beszélnek a monostor újjáépítéséről. Az utolsó ciszterci apátról 1416-ban hallunk.

A sorozatos átépítések következtében eltűntek a középkori monostor maradványai, és a 19. században a tudósok hosszan vitatkoztak azon, hogy hol állhatott a cikádori ciszterci apátság?

Az 1990-es évek elején dr. Zakar Polikárp generális apát egyre jobban sürgette, hogy keressen meg az első magyar ciszterci apátságot, az 1142-ben alapított Cikádort, hiszen mégis ez a magyar ciszterci élet gyökere. 1994 húsvétján találkoztunk Rómában, és a tőle ott kapott „anyagi javakkal” nekiindulhattam Cikádor megkeresésének.

1994 nyarán megtaláltuk a ciszterci apátsági templom részleteit. 2000-ben pedig megtörtént a középkori ciszterci templom teljes feltárása.

Dr. Zakar Polikárp generális apát, majd zirci főapát – aki végig figyelemmel kísérte az ásatási munkákat – meghívta az anyaapátság, Heiligenkreuz apátját és műszaki munkatársát Bátaszékre. Bemutattuk nekik a helyreállítási terveket. Elnyertük tetszésüket, így az anyaapátság is támogatta a romkert kialakítását.

2001. augusztus 17-én volt a romkert ünnepélyes átadása. Megtisztelt bennünket *Gregor Henckel-Donnersmarck* Heiligenkreuz-i apát, aki 21 ciszterci szerzetessel érkezett a leányapátságába.

Részletek *Valter Ilona*: Az első magyar ciszterci monostor feltárása c. tanulmányából

Heiligenkreuz – Szentgotthárd

A Ciszterci Rend Generális apátjának és szerzetes-társainak III. Béla királyunk udvarában 1183-ban tett látogatása után még az évben francia földről, Trois Fontenes-ből jött szerzetesek alapították Szentgotthárd apátságát. A ciszterciek a korban igen fejlett mezőgazdasági ismeretekkel rendelkeztek.

Az apátság a 14. század második felében hanyatlásnak indult. 1391-től a kegyurai önkényeskedései miatt csaknem teljesen elpusztult. 1556-ban monostort erőddé alakították át. Ráadásul eljött a török hódoltság

kora is. 1664-ben a szentgotthárdi csata pusztításai söpörtek végig a vidéken.

Zakar Polikárp apátúr írja egyik tanulmányában:

1955-ben, az oroszok Alsó-Ausztriából való kivonulása évében merészkedtem először Heiligenkreuzba. Odaérkezve meglepődtem, hogy ott egyik-másik osztrák rendtársam „csúnyán” néz rám, és maguk között azt mondták: „Die de, dis Zircer haben uns Sankt Gotthard gestohlen!”

Akkor elhatároztam, hogy egyszer majd a levéltárakból próbálom kideríteni, hogy mi is történt. Miért haragszanak ránk osztrák rendtársaim közül még mindig néhányan.

A XVIII. század legelső éveiben indul el az újjáépítése a bencés és ciszterci monostoroknak. Természetesen külföldi apátságok segítségével. Az osztrák ciszterci Heiligenkreuz ekkor fordul Szentgotthárd felé, majd 1734-ban vette birtokba. Igen szép apátságot épített Szentgotthárdon, mégha a kolostor épületét nem is fejezték be.

Azonban a XIX. század elejére az idők nagyot változtak, és már 1825-ben kérte a magyar nemzetgyűlés Szentgotthárd elszakítását Heiligenkreuztól.

1867. lett a fordulópont, I. Ferenc Józsefet magyar királlyá koronázták, és ettől kezdve napirenden volt a még külföldtől függő magyar apátságok függetlenítésének a kérdése.

Az osztrák rész persze tiltakozott, de a magyar jogászok arra hivatkoztak, hogy az apostoli királynak a magyar egyházra és birtokaira kegyúri jogai vannak. Végül 1872-ben kimondták, hogy nem maradhatnak az apátságok külföldi kézben. A szentgotthárdi apátságot 1878-ban a bajai főgimnázium fenntartásának és ellátásának terhével a zirci hármas apátsághoz csatoltatták.

Zakar Ferenc Polikárp zirci főapát azzal fejezte be tanulmányát: „Szentgotthárdot 1950-ben elvették tőlünk, ma ember hiány miatt nem tudjuk visszavenni. Felajánlottam a most is jól álló Heiligenkreuznak, az apátságot, de nem kértek belőle.”

***

Az utóbbi harmadfélszázadban több alkalommal is a „történelem úgy hozta”, hogy a magyar ciszterciek Heiligenkreuzban kerestek menedéket:

„Az 1787-ben feloszlott egri konvent tagjai közül Schumann Teofil a szentkereszti cistercita konvent tagjai közé lépett s egy évig Szentkereszten teológiai tanár volt.” – írja Kassuba Domokos Az egri főgymnasium történetében.

És 1956 után... A Magyarországról menekülő fiatal ciszterci növendékek közül jó páran heiligenkreuzi monostorba siettek. „Az osztrák apátságban mindennel ellátták őket, ami a tovább utazásuk szükséges volt” – olvashatjuk a dallasi ciszterciek visszaemlékezéseiben.

Ezért is áll olyan közel szívünkhöz Heiligenkreuz!

Beszélgetés Kovács Ottó tanár úrral

Kovács Ottó tanár úr, aki 1997-től tanítja iskolánkban a történelmet, diákszövetségünk elnökségének 2002 óta tagja. Az újságunkban már sokszor találkozhattunk nevével, segítséget nyújt szerkesztésében, egy időben a Fehér/Fekete „színes” oldalait készítette. Rendszeresen kapjuk tőle az iskoláról szóló régi dokumentumokat, fényképeket. Igen sokat tett annak érdekében, hogy a régi iskolánk és a mai ciszterci gimnázium megszakadt folytonosságát felélessze: segítségével az iskola folyosóján elhelyezhettük a régi tablóinkat, a mai diákok láthatják az iskola földszintjén a ciszterci tanáraink általa nagy gonddal elkészített képcsarnokát, a 325 éves jubileumra írta meg iskolánk „vázlatos” történetét dokumentumokkal és képekkel gazdagon illusztrált 100 oldalas könyvben.

Örömmel vettük, hogy kérésünkre szívesen szakított időt egy kis beszélgetésre, hogy az öregdiákok közelebről megismerhessék.

Hosszú ideig 2000–2004 között szerkesztette újságunk színes oldalait, beszámolva az iskola életéről. Majd az iskola saját lapjának készítésében is közreműködöttél. Vajon a mai diákok mennyire fogják kezükbe ezeket a lapokat? Vagy másfajta „média-felületet” igényelnek?

Igen, másfajta „média-felületet” igényelnek. Úgy gondolom, a fiatalok, mindig is a jelen varázsában élnek, s csak ritkán és kevesen tudják elképzelni, hogy a jelen a megélés pillanatában már múlt. S a múlt már csak felidézhető, vissza nem hozható, még egyszer meg nem élhető. Ha nem rögzítjük a pillanatot, ha nem tesszük el az iskolás évek „apró” darabjait, nem lesz felidézhető a múlt, mert az emlékezet önmagában csak hiányos lehet. Ezért fogtam hozzá az általad említett újság szerkesztési kísérletekhez.

A facebook a jelen „nagy találmánya”, a pillanatról és a képről szól. A mondatokat felváltották a jelek, a szótöredékek. S a ma fiataljai – de tegyük hozzá a magyar felnőtt társadalom többsége is – ebben él.

Ugyanakkor az első emeleti „kukucs-kálóban” új diákújság-ötleteket láttam. Érdeklődéssel várom a fejleményeket, és drukkolok a fiatal szerkesztőknek.

Az újraindulás időszakában sokat beszélünk a ciszterci iskolák szellemiségéről: a szoros tanár–diák viszonyról, az osztályközösségeknek egy életen át tartó kapcsolatáról, a régi iskolához való hűségről stb.

Aztán lassan meg kellett látnunk, hogy ma más a tanárok élethelyzete: az iskolai terhelésük is növekedett (a mi tanáraink heti 15–18 órában tanítottak, ami ma jóval 20 felett van); a diákok számára is nagyobbak a követelmények, kevés idő adódik a közösségépítő

elfoglaltságra (pl. 1942/43-ban az iskola 427 tanuló-jából 224-en voltak cserkészek, volt egy 70 tagú ének-kar), sok lehetőség adódott a közösség kiépítésére.

Milyen tapasztalataid vannak ezen a téren – közös kirándulások, sportolás? Osztályfőnökök kihasználhatják „óráikat” közösség építésére?

Mikor elkezdtem tanítani – 1984-ben – 18 óra volt a kötelező. Ma az órarendben 26 órában van beírva.

Amikor középiskolás voltam – úgy emlékszem – napi öt óránk volt. (Igaz, szombaton is jártunk iskolába négy órában.) Ma, ha meg nézem az osztályom órarendjét, 38 órájuk van egy héten, ami öt napra lebontva, szinte minden nap nyolcadik órát is jelent. Tehát mind a tanár, mind a diák a végtelenségig leterhelt, s még csak a kötelező órákról van szó. Az osztályom tanulóinak fele sporttagozatos, amely napi többórás edzést is jelenthet, hétfőig pedig versenyeket.

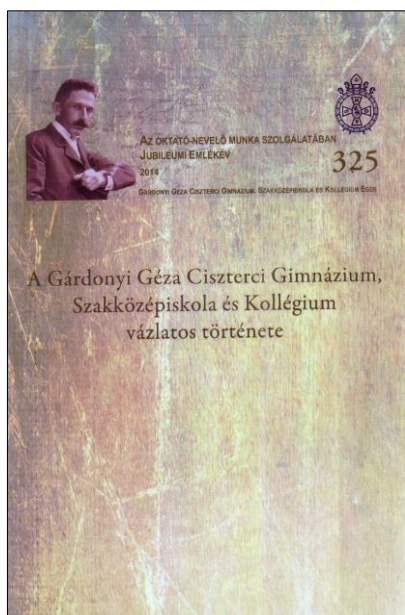
S milyen lehetőségek vannak a közös kirándulásokra? Elmondom, hogy a tavalyi tanévben milyen „közösség építő” osztályrendezvényeink voltak, s ítéld meg a kedves olvasó, hogy számszerűségében sok-e ez vagy kevés: gólyatábor, bemutatkozó műsor, osztálymikulás, E-s nap, köszöntöttük a lányokat, a fiúkat (húsvéthétfőhöz kapcsolatosan), és voltunk osztálykiránduláson a Tisza-tónál. Talán nem hagytam ki semmit. A közös rendezvények másik hátráltató tényezője, hogy az iskolánkban, s az osztályomban is magas a vidéki tanulók aránya, s buszmenetrendje nem alkalmazkodhat néhány gyermek igényeihez.

Diákszövetségünk egyre jobban érzi a fiatalítás szükségességét. Egy kis lépés történt ez év tavaszán a Szövetség elnökségének újjáalakulásával, ahol már a fiatal öregdiákok vállaltak szerepet. Persze az indulás nehezen megy. Te jól ismered a mai diákok gondolkodását, talán már vannak tapasztalataid a 10–15 éves érettségizett „ifjú öregdiákok” és az iskola kapcsolatáról is.

Látsz-e valamiféle lehetőséget a diákszövetségünk megújítására?

Az előbb beszéltem a diákok és a tanárok leterhelt-ségéről. Akik 2002-ben és 2006-ban érettségiztek az osztályaimban, azon tanulóinknak egy része külföldön van. Szinte mindegyik a családalapítás gondjaival és a munkába állás és megmaradás problémáival küzd. Mind a két osztály egy-egy osztálytalálkozót tartott eddig. Az iskolát bejárva örültek a változásoknak, sajnálkoztak, hogy nekik nem ilyen tornatermük volt, s nem volt dísztermük sem. Éreztem, hogy a büszkeséggel és meghatódottsággal beszéltek hajdani iskolájuk-ról. Az egymással napi kapcsolatban lévő „ifjú öregdiákok” a „csetelésük” közben biztosan napi információkkal rendelkeznek az iskola jelenlegi életéről, hiszen az iskolának is van facebook oldala.

A tavalyi jubileumi ünnepségen résztvevők kézhez kapták az iskola 325 éves történetéről írt könyvedet. Iskolánk történetéről utoljára száz éve jelent meg Nagy Béni ciszterci tanár munkája. Neki rendelkezésre álltak az intézetben gondosan őrzött források, melyek az államosítás idején ugyan-csak szétszóród-

tak. Az állami időszak majd ötven évről sem nagyon jelent meg komolyabb összefoglalás.

Ez a munkád sok kutatás, utánjárás eredménye, melyeket a tanári munkád mellett végeztél. Szívesen hallanánk erről részleteket, már csak azért is, hogy megtudjuk, hol őrzik ma ezeket a forrásokat. (Jó lenne, ha az öregdiákjaink számára is hozzáférhetővé válna ez a könyved.)

Az a kis könyvecske, amelyre utaltál, s ahogyan a cím is utal rá, csupán „vázlatos” történet. Az előszóban ismertettem, hogy a megíráshoz milyen inspirációk járultak hozzá. Most inkább azt emelném ki, hogy a mai kor diákjának, átlag olvasójának szántam a könyvet, akinek nincs ideje, energiája Kassuba igazgató úr szép, de hosszú mondatait elolvasni, vagy nincs türelme az értesítőkből kutatgatni egy-egy információ után, esetleg nincs módja a levéltárakban kutatni.

S így válaszolnék a kérdésedre, hogy a megíráshoz hozzájárultak azok a „tanulmányutak”, amelyeket kedves kolléganőimmal tettem Veszprémbe, a megyei Levéltárba, Zircra, az apátsági könyvtárba, a Heves Megyei Levéltárba. S külön köszönetemet kell kifejeznem Csák György kollégámnak, és Neked a sok, fontos információért, és segítségért.

Aztán azt is meg kell jegyezni, hogy a munka több okból kifolyólag nem lehetett teljes az állami időszakot illetően, s a jelen eseményeinek a bemutatása pedig – a történetek megélőjeként – eleve töredékes.

Szeretnék, ha pár szóval ismertetnéd eddigi pályafutásodat, tanári munkádat. Hogyan kerültél a ciszterci iskolába. Meggyökerestedtél-e már Egerben? És engeddd, hogy egy kicsit bepillantassunk magán életedbe is.

Ózdon születtem. Ott is érettségiztem a József Attila Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolában. A pedagógusi diplomámat 1984-ben szereztem az egri főiskola magyar – történelem szakán. 1989-re megszerztem az egyetemi diplomámat történelemből Debrecenben, 1998-ban fejeztem be az ELTE-n az állampolgári ismeretek és készségek szakot, és a rákövetkező évben lettem a pedagógusi szakvizsgát is.

Tanítottam szakmunkásképző intézetben, majd 11 tanévet a hajdani iskolámban. 1997 augusztusától tanítok az egri Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumban. Rokoni kapcsolat fűzött az 1937-ben itt érettségizett *Bellér Bélához*, s idekerülésem óta tudom, hogy volt matematika tanárom, *Pataky Albert* (érett. 1943.) is idejárt középiskolába.

Életemből eddig összesen huszonkettő évet éltem Egerben, s az iskola szép hagyományát folytatom az-zal, hogy dr. Kürti Menyhért (1928.), Küzdi Aurél (1938.), dr. Palos Bernandin (1942.), dr. Hegyi Kapisztrán (1944–46.), Irlanda Dezső (1996.) és Nagy Menyhért Mojzes (2001.) után 2016-ban én tölthetem majd be az egyik fertálymesteri tisztséget.

Harminchatodik éve élek szentségi házasságban feleségemmel, akit óvodáskorunk óta ismerek és szeretek. Házasságukból egy fiú és egy lány született, ők ma már önálló életüket élik Budapesten.

A feleségem szerint én tanárnak születtem. Én azt nem tudom, de azt tudom, nekem a hobbim a munkám, s észre sem veszem, hogy mennyit dolgozom.

Gratulálunk a fertálymesteri tisztségedhez, hisz ezzel igazán egri polgárrá fogadtak. Köszönjük, hogy az öregdiákok számára mindig készségesen nyújtasz segítséget. Isten adjon erőt és segítséget szép hivatásod teljesítéséhez!

Dr. Kilián István:

Három színjáték az egri diákszínpadon

Egerben év őszen a Lyceum épületében rendezte a MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete és az Eszterházy Károly Főiskola Magyar Irodalomtudományi Tanszéke a X. egri drámatörténeti konferenciáját. A nyitó előadáson hangzott el diáktársunk, dr. Kilián István előadása. Témája iskolánk jezsuita időszakában a korabeli oktatás egyik jellegzetes formájáról, az iskoladrámákról szolt. A történelem csak 1740/41 tanévtől szerepelt a tantárgyak között, így az iskola tanulóinak nagy részét felvonnatató előadások többek között a történelemben való tájékozódásukat is szolgálták.

Az 1692 és 1772 közötti években, Egerben előadtak összesen 257 drámát, azaz évenként 2–3 drámát vittek színre. Három színi produkcióra kell itt és most különösképpen felfigyelnünk:

I. – 1700: Az egri vár védelme Dobó István parancsnoksága alatt.

Latinul játszották. Az előadás helye a jezsuita telek nyugati szakaszán, a városfal innenső részén az „orgonás” hét sétányán, a jezsuiták telkét záró domboldalon volt. A darab kézírata nem maradt ránk. Latin címe: „*Defensio Arcis Agriae propugnatore Stephano Dobone*”. Előadták 1700-ban. A szerző nevét nem ismerjük, de sejtjük, hogy a bizonyára csak három jezsuita pap közül valamelyek lehetett a szerző. Munkájának a forrását minden bizonnyal egy olasz költő Ascanio Centurio hasonló tárgyú műve. Róla és művéről egyelőre többet nem tudunk. A *Historia Domus* alapján évről évre ismerjük azoknak a jezsuitáknak a nevét, akik valaha is Egerben szolgáltak, Ebben az évben a *Historia Domus* szerint magisterek voltak *Vir János poetica*, retorika (V–VI. o.); *Kiss Ferenc grammatica*, syntaxis (III–IV. o.); *Rudolf Ferenc parva*, principia (I–II. o.).

A *Historia Domus* őrzi az előadásra vonatkozó feljegyzést, amely összefoglalja az előadás lényegét: Telekessy István Eger város püspöke¹ arra buzdította az egri iskola ifjúságát, hogy adjanak elő a nyilvánosság előtt egy drámát, amelynek tárgya az egri vár híres védelme 1552-ben a hatalmas török erővel szemben. Eger várának parancsnoka ekkor Dobó István volt. Elő is adták ezt a játékot a rendház és az iskola telkének nyugati oldalán, egy domboldalon, ahol hét, párhuzamos sétányt képeztek ki a jezsuiták a telek nyugati határával és a városfallal párhuzamosan. A sétányok teatrális célokat szolgálták. A várostrom előadásának ez a hét sétány volt színhelye. A vár kommandánsa pedig az előadás idejére a sétányokon ágyukat helyez-

tetett el, s ezeket a fegyvereket, ahányszor erre a játék folyamán szükség volt, meg is szólaltatták. A dráma szerencsésen befejeződött, hatalmas nézőközönség jelenlétében s a közeli nemesség részvételével. Az egri püspökön, Telekessy Istvánon kívül jelen volt még Vác püspöke, Dvornikovich Mihály is.

Kivételes szerencsénk, hogy az előadás színlapja ránk maradt, s ennek alapján szinte jelenetről jelenetre nyomon lehet követni a dráma cselekményét. Achmetes vezír és Alij basa 1552-ben megtámadták Eger várát, ahol mintegy kétezer nagyon bátor férfiú tartózkodott feleségestül és gyermekestül. Mindannyian megesküdték arra, hogy a várat fel nem adják, el nem árulják, hanem nemtől, életkortól függetlenül mindannyian részt vesznek a török elleni harcban, hogy a vár elfoglalását megakadályozzák. A küzdelemben az asszonyok különösképpen kitüntették magukat. Negyven napig tartották a várat, a török pedig 13 alkalommal indított támadást a vár ellen, nyolcezer katonáját veszítette el, s végül mégis menekülésre kényszerült, s a vár magyar kézen maradt. A játék nem a magyarok teljes győzelmét adja elő, csak a magyarok és a törökök közötti küzdelem egyik magyarok számára fényes epizódját, amelyben különösképpen az egri asszonyok kitartó harca révén született egy időleges győzelem. Az elmondotton kívül még két felvonásban lehetünk tanúi a magyarok győzelmének és kitartó küzdelmének, s végül a harmadik felvonásban is sorozatos magyar győzelmek után a törökök elvonulnak, s az egriek pedig győzelmi ünnepet ülnek.

A darabban szerepelt két török vezér (Achmetes, Aly bassa Budensis), Dobó Commendans Agriensis s még sokan mások, összesen 158-an.

A szerepnevek és a színlapon közölt cselekmény alapján sejtjük, hogy egy nagyon jól megformált, a történelmi hagyományokra, az időleges győzelemre is támaszkodó, barokk drámát mutattak be Telekessy püspök kívánságára az egri diákok. A jezsuiták egri gimnáziumából nem ismerjük a diákok ez évi létszámát, de azt tudjuk, hogy 1699-ben, az előadás előtt egy tanévvel 300 tanulót tanítottak, s tanítványaiknak többsége, bizonyára a felénél is több, a legalsóbb fokú iskola az ábécisták tanulói voltak. Legközelebb csak 1712-ből van Egerből diáklétszám adatunk, ekkor mindössze csak 80 tanuló járt az egri jezsuita gimná-

¹ Telekessy (*Telekesi*) István (1633–1715.) 1699. VI. 15-től egri megyéspüspök. Részt vett a Rákóczi-szabadságharcban az ónodi országgyűlésen, aláírta a trónfosztó nyilatkozatot. 1709. XII. 18-án megfosztották püspöki székétől s minden egyházi jogától. 1711 őszen a Szentszék és a király visszahelyezte egri püspöki székébe. (Magyar Kat.Lexikon) – *a szerk.*

ziumba. Ez a korábbi nagy létszám azt jelenti, hogy a gimnázium valamennyi szerepjátásra fogható tanulóját az egri jezsuiták színpadra állították. Az egri gimnázium egyébként a legnépszerűbb jezsuita gimnáziumok közé tartozhatott, hiszen a jezsuiták felosztása előtt, 1769-ban az egri gimnáziumban 474 tanulótl számolták. Kolozsvár (489) Kőszeg (460), Pozsony (630), Sopron (481) s Nagyszombat (546) volt népesebb az egri gimnáziumnál.

2. – 1721: Hadingus et Hundingus reges

A második drámának csak a címe és a cselekmény leírása maradt ránk 1721-ből. A címe ez: Hadingus Daniae et Hundingus Sveciae reges. Ez színdarab megelőzött egy teátrális fogadási szertartást, amelyen az egri püspök fogadta fivérét, a nyitrai püspököt. A színjátékot 1721-ben adták elő.

Az „orgonás” mai képe

A fogadás színhelye az egri gimnázium területén a sziklával tarkított domboldalon, a későbbi „orgonás” hét szintje volt. Erdődy Gábor Eger város püspöke fogadta bátyját, Erdődy László Ádám nyitrai püspököt, aki Lengyelországba, Krakkóba tartott valamiféle diplomáciai küldetéssel. Akkor is, ma is ilyen diplomáciai küldetéssel megbízott személy biztonsága a leghatározottabb védelmet igényelte, természetes dolog azonban az, hogy Erdődy László Ádám Eger városon átutazva püspök testvéröccsét meglátogatta.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy Erdődy Gábor Egerben miért a jezsuitáknál fogadja bátyját, a nyitrai püspököt. Azt tudjuk, hogy Telekessy István püspök, Erdődy Gábor elődje több éven át a jezsuitáknál kapott lakhelyet. Nyilván egy egészen egyszerű, alkalmi szállásról volt szó, hiszen a jezsuiták még el sem kezdtek az építkezést, tehát valamelyik egykori török eredetű családi házban kaphatott szerény otthont. Telekessy idős korában kezdte építeni saját házát. A jelenlegi érseki palota helyén „három kastély” állt, s 1705-ben a püspök az észak szárnyat kezdte helyre hozatni, azt a szárnyat, amelyben ma az egyházmegyei levéltár és az egri rádió is működik. 1705-ben Rákóczi Ferencet még ebben a házban fogadta az idős püspök. S az érseki palota első nagyobb szabású és művészi igényű kiépítésre 1715-től Erdődy Gábor idejében

került sor, amikor a püspök Giovanni Battista Carlone tervei alapján megépíttette a középső szárnyat. 1721-ben a püspöki palota még nem lehetett teljesen készen, s ezért jobbnak látta Erdődy Gábor testvérét a jezsuiták telkén és szabadtéri színházában fogadni.

Erdődy László Ádám 1679. szeptember 29-én Nyitra városában született. Pozsonyban és Bécsben tanult. 1698-tól a Collegium Hungaricum növendéke volt Rómában, s teológiai tanulmányait is itt végezte el, Rómából már felszentelt papként tért haza.

1721-ben, mint nyitrai megyéspüspök a lengyelországi Krakkóba tartva, hogyan ejtheti útba az Egerben lakó öccsét, hiszen Nyitra és Krakkó között nagy kitérőt kellett volna megtennie. A nyitrai püspök ezt a megbízatását Bécsben esetleg Budán kapta. Innen már nem jelentett nagyon nagy kitérőt az egri látogatás. Így a diplomáciai megbízatással utazó nyitrai püspök egri látogatása tökéletesen érthető. Azt nem tudjuk, hogy milyen megbízatással kellett neki Lengyelországba utaznia.

Az egri fogadtatás azonban, kétségtelen megérdemli a figyelmet. A legátus püspököt látványos színdarabban fogadják, amit az iskola felső és középső grammatikus tanítványai adtak elő. Két főszereplője volt a nyilván célzottan kiválasztott drámának: az egyik *Hadingus*, Dánia királya, a másik *Hundingus* pedig Svédország trónját birtokolta. Mindkettejük végzetét, halálát kettejük igen szoros barátsága okozta. Az történt ugyanis, hogy Hadingus téves információk révén azt sejtette, hogy Svédország királya Hundingus kilehelte lelkét. Amikor pedig Hadingus arról értesült, hogy barátja meghalt, ő ki akarta mutatni barátja iránti szeretetét s önként vált meg saját életétől. A hír nem volt igaz, a svéd király halála téves hírnek minősült.

Furcsa a történet, s még furcsább, ha ezt a történetet valóban a legátus fivér jelenlétében eljátszották, de kétségtelenül eljátszották. Hiszen a két majdnem azonos hangalakú királyi szerepnév alapján az a sejtése az olvasónak, hogy Hadingus és Hundingus vagy testvérek vagy nagyon jó barátok voltak. A testvéri kapcsolatról a forrás nem nyilatkozik, de ha valóban a két fivér jelenlétében adták elő a darabot, akkor szinte bizonyos, hogy a darab írójának a ránk nem maradt szövegben ezt a testvéri kapcsolatot valamilyen formában érzékeltetnie kellett. Ezen az előadáson pedig megjelent Erdődy Gábor egri püspök és az ő kedves vendége és testvére Erdődy László nyitrai püspök is, s jelen volt az egri előadáson az egyházmegye teljes káptalanja és nagyon sok nemes.

S ezután a tragikus kimenetelű dráma után következett egy látványos, kosztümös, zenével kísért teátrális fogadási ünnepség. A drámát és a teátrális köszöntőt az egri jezsuiták egy napon egy műsorban rendezték, de az is lehetséges, hogy koradélelőtt az alkalmi színpadon adták elő a drámát, s a fogadási ünnepségre pedig az orgonáson került sor még ebéd

előtt. De valószínűbb az, hogy egy időpontban egy programban hangzott el a színjáték is és a fogadási ünnepség is.

A színjátékot minden bizonnyal jelmezekben esetleg zenekísérettel, énekbetétekkel vitték színre. A hely pedig az iskola udvara lehetett, ahol állt az iskola „sub Jove”, azaz szabadtéri színpada. S ezután következett a köszöntés második része. S ez már nem a színpadon zajlott, hanem az úgynevezett orgonás hét sétányára osztott domboldalon. A két testvér történetét azért adatta elő Kunics Ferenc magister, mert az egész iskolai részt vett a két püspök testvér köszöntésében.

Az iskolaépület Csiky utcai, azaz északi szárnyának első vagy második emelete ekkor még nem volt készen, de valahol közel – épületszárny földszintjén, itt az orgonás közelében – lehetett a házfőnök szobája vagy irodája, mert a forrás szerint innen a püspök ideérkezésekor halk zene hallatszott ki. Az orgonás legelső sétányára a legfiatalabbakat, azaz az elementárisokat állíttatta a rendező tanár, a második orgonás szinten álltak az alsó grammatikusok, a harmadikon a középső grammatikai osztály növendékei, majd a negyedik szintre a felső grammatikai osztály tanulói kerültek. A hatodik szinten a poéták helyezkedtek el s végül, legfelül azaz a hetedik sétányon a rétorok kaptak helyet.

Az érkező kedves vendég az udvar felől közelíthette meg az orgonás legelső szintjét, hiszen az északi épületszárny csak 1748-ra készült el. 1721 és 1748 között 27 év a különbség. Másfelől nem is, csak az udvar felől közelíthette meg az orgonást Nyitra város püspöke.

Amikor a vendég és kísérete az udvarra ért, s innen a legelső sétányszintre fellépdelő püspököket halk zeneszóval fogadták, de a zenészek valahol rejtve maradtak, s amint mindketten felértek az első sétányra, azonnal észre kellett venniük az őket fogadó kis diákokat, akik már jelmezeik miatt is különlegesen lehetettek, hiszen német öltözékben jelentek meg a püspök-legátus fogadásán. A második ösvény szintjén szabadtéri szimfonikus zenével köszöntötték a vendégeket, s itt az egyik tanuló a nyitrai püspök tevékenységét és szolgálatát magasztalta. A harmadik szinten az alsó grammatikai osztály tanulói különféle ajándékokat nyújtották át a vendégnek. A következő sétáló szinten hűséget fogadott az előkelő vendégnek a középső grammatikai osztály tanulóerege. Az ötödik sétányon a belső titkos tanácsos értelmét és bölcs tanácsait köszöntötték. A hatodik ösvényen a poéták a császári követet költeményeikkel üdvözölték. A költeményeket ebben az időben recitálva énekelték még, mint a zsolozsmát mondó szerzetesek még ma is. A hetedik szinten pedig a legkegyelmesebb vendégről, a legkegyesebb legátusról szólt a rétorok köszöntése, ahol Nyitra püspöke egy igen jól megfogalmazott és hatásosan előadott köszöntő beszédet hallhatott, s majd ezután a vendégek és fogadók asztalhoz ültek és elfogyasztot-

ták az ebédet. Az osztályok jelenlévő növendék képviselői más-más nemzet öltözetében jelentek meg.

Az elementárisok német ruházatban, s abból arra következtethetünk, hogy Nyitra püspöke Ausztriában vette át a legátusi megbízatását. Az alsó grammatikusok a hajdúk viseletében, a középső grammatikai osztály tagjai a mórok öltözkéiben, a felső grammatikai osztály diákjai pedig mind piros, magyar viseletben jelentek meg. A poesis tagjai a műzsák viseletét öltötték magukra, s végül a rétorok lengyel ruhákban jelentek meg annak jelzésül, hogy a püspök Lengyelországba igyekezik, s a rétorok ezután hívták meg a legátus püspököt és kíséretét az ebéd elfogyasztására. Mindegyik szinten köszöntő hangzott el, s a köszöntés után Nyitra püspökének és a diákok kivételével valamennyi vendégnek a nekik felkínált bort is el kellett fogyasztania. Eger szőlő- és borkulúrája múltjának ez az ünnepség is jeles eseménye volt. A fogadáshoz természetesen egyéb kellékeket is használtak a fiatalok lőfegyverekkel, kardjaikkal, zászlókkal, kürtjeik hangjával tették a csoportokat és az ünnepséget is teljesen változatossá. S ha egy-egy szintre a vendég felérkezett, s a neki felkínált italból ivott, hatalmasat dördültek az ágyúk is. Lehetetlen leírni, hogy milyen különlegesen emlékezetes lehetett ez a fogadás és az ebéd.

Ez a fogadás is színház volt. Itt ugyan drámai cselekmény nem volt, díszletül szolgált maga az orgonás, a sétányokon, zeneszó és betanult szöveg is elhangzott, s még jelmez is volt a szereplő diákokon.

3 – 1754: *Faludi Ferenc: Constantinus Porphyrogenitus* (Bíborbanszületett Konstantin)

A harmadik színjáték színhelye az 1754-ben nyílt jezsuita gimnázium, a mai Dobó gimnázium volt². A darabot a század egy legnevesebb jezsuita papszerzője, Faludi Ferenc írta, aki életének egy tekintélyes részét Rómában töltötte. Ő volt a római magyar gyóntató, aki az odaérkező csak magyarul tudó emberek számára az Istentől leimádkozta a bocsánatot. Ez a jezsuita paptanár magyar próza 18. századi nagymestere volt, akire úgy emlékezünk, hogy ő volt századának legjobb novel-

² Juhász Norbert: Az Egri Gymnasium –Történeti vázlat c. értekezésében (A Ciszterci Rend Egri Kath Fő-gymnáziumának Tudósítványa az 1864/5 tanévre 15–16. o.) írja: „... az új iskolaépület felavatása 1754 év július 31-kén, sz. Ignác ünnepén, ment végbe, ... Reggel az addigi oskolákból ment az ifjúság a templomba s az ünnepélyes nagymise alatt, melynek kezdetén segítségül hivatott a Szentlélek Isten, magához vette az Oltári-szentséget, s erre szép rendben tanáraival együtt dobszó- s trombiták harsogása közt vonult az új gymnasiumba, melynek dísztermében az igazgató alkalmi beszédet intézett az ifjakhoz, s a nagyszámmal egybegyülekezett vendégsereghez; végül elzengte az örvendező növendékség a hálaéneket. Délután három felvonásos színmű adatott a gymnasium díszes színpadán, melynek főszerelésére gr. Barkóczy Ferencz püspök adta a költséget ...”

la írója. Faludi Ferenc ezzel trónviszályt bemutató drámával tette magát az egriek számára emlékezetessé. A játék cselekményét a kor szokása szerint A játéknak állapattya címszó alatt ő így foglalta össze:

„Halálra kelvén Leo Napkeleti Tsászár, Romanus és Fókás Két Fő Tanátsossára bíz gyenge fiát, Constantinust. Egyik-is, másik-is azon patvarkodék, mind egyre, hogy ki-tollya társát ebből a' főtisztiságból. Románushoz lágyula a' szerentse el-annyira, hogy ő egyedül igyengetné az Iffiu Fejedelmet, és bírná az Országot. De ezzel sem elégedvén az Országlásnak fényétől megtántorodott Románus, arra szepelkedék minden esze, ereje, ravaszkodása, hogy kiszorítván Constantinust-is, önön fiát Artémiust ültesse a' Tsászári székbe. Ez a telhetetlen vágyódás úgy meg utáltatta Románust, hogy még tulajdon magzattya-is tzimborát kötvén Fókással, meg támadná Apjokat és arra bírná a' dolgot, hogy szám-kivettetének Próta Szigetébe. Constantinus pedig, mint ügyes Ura a' Tsászári székre magasztaltatnék.”

Előadták *„Ama disztes Játékos Palotán, Mellyet ugyan azon nagy Méltóságnak édes Nemzetének javára szönetelen igyekező kegyessége adakozása állított.”* Tovább már nem kell magyaráznom: „Ez a játékos, disztes Palota” itt van Egerben, a Dobó gimnázium II. emeletén. Én meg a dráma- és színház kutatás miatt körbejártam még az utódállamokat is, s kerestem a hajdan volt színházakat, színhelyeket is, de egyetlen eredeti színházterem megtalálásában sem volt szerencsém. A színhelyek ma már vagy nincsenek meg, vagy elfeledkeztek róluk. Kerestem Nagyszombaton is abban reménykedve, hogy legalább az üres falakat láthatom. Többször jártam ebben a városban, különböző években, de meg sem engedték, hogy a környékre vagy akár a későreneszánsz vagy korabarokk templomba is belépjek, mert a szlovák katonaság birtokolta és őrizte a terepet is és hajdani iskolai és kollégiumi épületeket is.

A nagyszombati 1750. évi előadás négy évvel előzte meg az egri színrevitelt a mai Dobó gimnáziumban 1754-ben. Erről az iskolaépületről azt kell tudni, hogy építésének költségeit, Eger város egyik magas rangú, és nagyon sokszor jótékony papja és c. püspöke, Foglár György (1670–1754) adományozta a jezsuitáknak, minthogy a jezsuiták az iskolaépítés költségeit éppen akkor vállalni nem tudták. Foglár alapította az egri jogakadémiát, s az ő nevéhez fűződik az egri internátus felépíttetése is, amely mind a mai napig Foglár néven ismert Eger városában.

A mai Dobó gimnáziumban lévő teremnek, az első egri színháznak méreteiről Kassuba Domonkos

tájékoztattott minket: A terem hossza 15 méter, szélessége pedig 12 és fél méter volt. A színpadtól távolodva a nézőhelyeket fokozatosan emelték, s így a legtávolabb álló nézők is láthatták a darabot. Emellett a nagy színházterem mellett volt a kisebb méretű deklamációs terem, ahol a deklamálón kívül csak néhány erre illetékes, jeles személy fért el. A színháztermet az átadás idejére díszesen kifestették, s a legelőkelőbb nézők természetesen úgynevezett zártzékben kaptak nézőhelyet, de a többség az emelkedő állóhelyen szorongott. A nézők az utcáról az egykor díszes és széles lépcsőházban közvetlenül mehettek fel a II. emeletre. Ez az a híres, díszes játékos palota, amely 1754-re már igazi színház lehetett. Én azt hiszem, hogy ez az épület megérdemelné azt, hogy legalább egy emléktábla hirdesse, hogy itt volt Eger város első színháza. Nyilvános volt, ha nem lett volna az, akkor a hely püspökének nem kellett volna beleszólni abba, hogy a nyilvános előadásokat csak hétköznap szabad rendezni, mert a munkaszüneti napokon olyanok is látogatják a színházat, akik illetéktelen hangos megjegyzéseikkel zavarják a színház és az előadás rendjét, de még lámpalázás fiatalembereket is.

* * *

Egyébként még valamit el kell mondanom: A Dobó gimnázium fizikai előadótermét ugyanígy emelkedő széksorral látták el. Ezt utánozták a ciszterciek a későbbi iskolaépületükben is, itt a fizikai előadó és a természetrajzi előadó ilyen padosorokat kapott, én még ilyen emelkedő padosorokban ültem. A fizikai előadóterem ülősorai még ma is ilyen modern megoldásúak.

Az egri jezsuita templom baloldalán fenn a II. emeleti szintjén a gimnáziumból volt megközelíthető az egyik empórium. S ezt még az én diákkoromban színiszertárnak hívták. Kétségtelen az alkalmi színpad elemeit, díszleteit mi is idehordtuk fel, de még ezen kívül nagyon sok olyan dolgot is találhattunk ott, amely még hajdani, talán a 18. századi színpadokon használtak, s ezt az empóriumtermet színi szertárnak nevezték az én diákkoromban.

S még egy dolgot be kell vallanom Sophokles Antigónéját, első, máig egyszerűen nem feledhető színházi élményemet itt szereztem egy diákelőadáson. De ennek semmi köze nincs ehhez a témához, ehhez egy 17–18. századi drámakötet vitt el. A 17–18. századi szöveget akartam kiolvasni és leírni, csak azért, hogy megtanuljak 17–18. századi latint és magyart érteni. Ezt viszont hajdani igazgatómnak és az én nagyon hasznos szenvedélyemnek köszönhetem.

Kérjük a kedves diáktársainkat, hogy a mellékelt csekken a 2016. évi tagdíjat szíveskedjenek befizetni, hogy a jövőben is mindenkinek küldhessük újságunkat, melynek nyomda és posta költségei egy évben 1500 Ft.

hírek...hírek...hírek...

• **ISKOLÁNK 2014/2015 TANÉVI ÉVKÖNYVE** az év utolsó napjaiban jelent meg, a lapzártánk időpontjában. Átlapozva jó betekintést nyújt az iskola életébe, képet nyerhetünk a diákokról, ünnepekről, rendezvényekről, s talán a legkevesebbet az iskolát eltető, minden eseményt mozgató, háttérben maradó tanárokról.

Az Évkönyv előlapján az Egri Lokálpatrióta Egylet által az egriek szavazata alapján az iskolának adományozott „Eger csillaga” emblémáját láthatjuk.

Az Évkönyv első lapjain található a Kalendárium tartalmazza a tanév fontosabb eseményeit.

Az öregdiák persze mindent a maga iskolás korának az eseményeihez mér. *A mi időnkben...* Az ünnepekről szóló beszámolókat most is megtalálhatjuk: okt. 6., március 15. és most hozzájött okt. 23. is.

Az iskolai életet közelebbről érintő ünnepek ma talán nagyobb hangsúlyt kapnak. Sok képpel illusztrálva kapunk beszámolót az elsősök bemutatkozásáról és a gólyabálról. Az iskolánkat ma két életkorú diákok kezdik: az 5.-esek – akik a mi időnkben az elsősök voltak – és a 9-esek, a felső osztályba lépők, akik a „gólyabál”-ban mutatkoznak be.

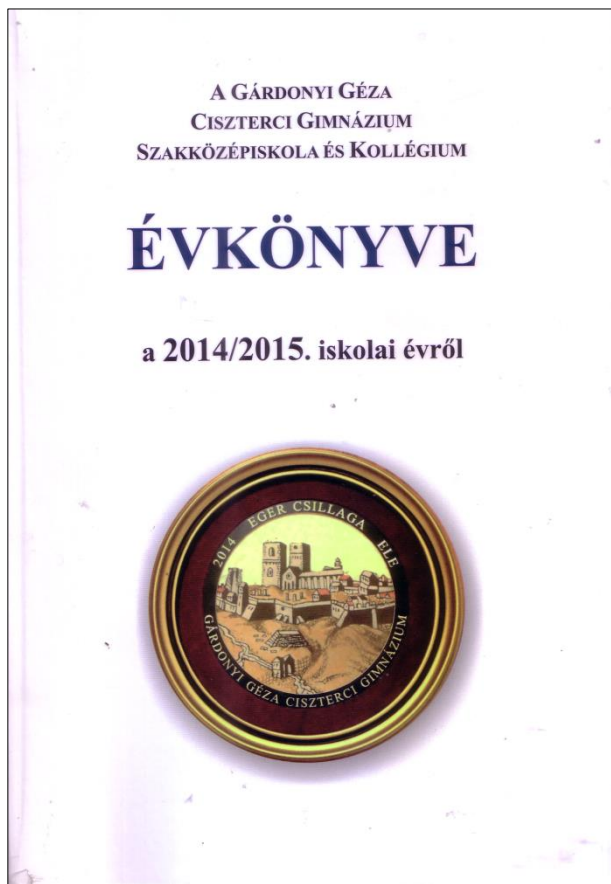
Kedves, új kezdeményezésű, benső ünnepség az első évfolyamosok fogadalomtétele. Erre az ünnepélyre hagyományosan most is a bazilikában került sor. Az ünnepi mise után az 5. és a 9. osztály tanulói tettek fogadalmat: „...az iskola keresztény, katolikus értékrendjét elfogadom, és ennek szellemében igyekszem élni. ...”

A mai középiskolákban az érettségire készülő osztályok nagy előkészületekkel rendezett reprezentatív ünnepe a „Gombavató”. Erről, a szép táncokat bemutató estélyi ruhás lányokról fiúkról láthatunk sok képet az Évkönyvben. Ebben az évben 117-en készültek az érettségire.

Ma az ún. „lelki napok” jelentik az iskolában a mi időnk „lelkigyakorlatait”. Az egyházi szellemiségű

iskolák a mai ifjak lelkéhez igen változatos módon igyekeznek „hozzáférni”. A márciusi lelki napok programjáról az alábbiakat olvashatjuk: „Az 5.c, 6.c, 7.c tanulóinknak éneket tanítottak a szalézi nővérek, majd osztálytermeikben húsvéti ajándékokat készítettek. A nagyobb diákok számára előadásokat tartottak: *Dlubala Róbert* szalvatorianus (SDS) és fr. *Rockenbauer István Barnabás* ferences (OFM) testvér, *Csány Márton* szalézi ifjúsági referens és animátor segítői, valamint P. *Misquitta Claudius* és P. *Lytton Quadros* (SDB) szalézi szerzetes atyák. A passiójátékként A. L. Webber: Jézus Krisztus Szupersztár című zenés darabjából összeállított játékot adtak elő a 9.e és a 10.a osztály tanulói, amelyet dr. *Loboczkyne Hársasi Ibolya* tanárnő rendezett. A tavaszköszöntő táncot *Balogh Ágnes* tanított be, melyet 9.kny, 10.any, 10.kny és 11.c osztályos tanulók táncoltak. A szentmisét *Galo Gábor* atya mutatta be, a nap zárása egy közös focizás volt a tornateremben.”

Az Évkönyvet lapozgató öregdiák hiába keresi az iskolában működő egyesületekről szóló beszámolót. Viszont hosszú oldalakon olvashatunk különféle versenyekről: sport, különféle – nyelvi, irodalmi, matematikai, fizikai – tantárgyakhoz köthető vetélkedők eredményeiről, felsorolva a tanulókat helyezéseikkel és felkészítő tanáraikat. Ezek a versenyek a mai iskola életében fontos szerepet játszanak, az itt elért eredményeken mérik többek között az iskolák teljesítményét. Összesen 17 oldalon számtalan eredményről kapunk beszámolót. Az „Országos versenyek” sorában olvashatjuk: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny (OKTV); „Édes anyanyelvünk” nyelvhasználati verseny; Implom József Kárpát- medencei helyesírási verseny; Katolikus Középiskolák VII. Országos Helyesírási Versenye; Tolkien Levelező Verseny; Fogom a kezed” országos irodalmi csapatverseny; Szivárványhíd országos irodalmi verseny; „Olvass velünk!” országos vetélkedő; Bendegúz Akadémia Tudásbajnokság; Nyelvemester Levelező ;Nyelvtan Verseny; KÖMAL-pontverseny (matematika-fizika); Arany Dániel Országos Matematika Verseny stb. stb.

Minden tisztelet azoknak a tanároknak, akik figyelemmel kísérve a lehetőségeket előkészítik a tanulókat erre a számtalan „megmérettetésre”.

1850 óta a középiskolás Évkönyvekben kötelezően volt előírva egy értekezés bemutatása, melyet a tanári kar valamelyik tagja készített. Ez a gyakorlatot 1867 után önálló magyar iskolákban is megmaradt legalább is 1944-ig. Az iskolánk mai évkönyvében pedig diákjaink írásait olvashatjuk, mondhatom élvezettel. Örömmel sorolom fel ezeket: *Burkus Dóra 13.k.* – Ünnepi beszéd október 22-én, *Kobolák Dóra 10.a.* – Ünnepi beszéd március 15-én, *Saufert Eszter 12.e.* – Az I. világháború és trianoni békekötés tragikus veszteséglistája (részlet), *Pap Lázár 13.K.* – Magyarok Amerikában. Pulitzer József életútja és ismét *Burkus Dóra* – A magyar zsoldárfordítások stilisztikai és nyelvtörténeti vizsgálata.

Az iskola munkáját jellemző számok ez évben is kedvező képet mutatnak. Lényeges adatok: 731 diák – 23 osztályban végezte el tanulmányait a 2014/2015-ös tanévben, átlagos tanulmányi előmenetel 4,28 volt. Az osztályzatokról annyi árulkodik, hogy a kitűnők vastagbetűsök, a jelesek pedig dőlt betűvel szerepelnek. Figyelemreméltó, hogy a 5.c osztály (ez a régi I. osztálynak felel meg) 37 tanulójából 14 kitűnő, ill. 10 jeles rendű (!) A nyolcosztályos évfolyam alsó négy osztályában 139-en végeztek. Négy osztályban 117 tanuló tett sikeres érettségit, láthatjuk tablóikat is. A tanulók 26%-a lakik kollégiumban, helybeli 32%, bejáró 43%!! Megtalálhatjuk a 23 osztály névsorát és róluk egy-egy csoportképet.

Varga B. János igazgató úr vezette tantestületben 65 tanár nevelte-oktatta a diákokat, a kollégistákat pedig 4 nevelő tanár segítette. Ezenkívül a két intézményben – az iskolában és a kollégiumban – a folyamatos munkát *Vékonyné Hevesi Mária* gazdasági vezető és 19 egészségügyi, irodai és technikai dolgozó biztosította.

Köszönet a **Kovács Ottó** tanár úrnak az Évkönyv tartalmas, gondosan szerkesztett munkájáért. (O.GY.)

• **BAJAI CISZTERCI ZARÁNDOKHÁZ** néven nyílt meg a bajai rendházban 70 ágyas szálláshely. az Európai Unió támogatásával, valamint az Európai Regionális Fejlesztés Alap társfinanszírozásával.

Az egyik épületrészben emeletes ágyakkal, kíséreknek külön szoba biztosításával, nemenként elkülönített vizesblokkal ellátott épületrész szolgálja ki a 8-16 fővel érkező csoportokat. A rendház másik szárnyában pedig normál berendezésű, külön mellékhelyiséggel, mosdóval és zuhanyzóval ellátott szobákban kapnak helyet az ennél kisebb létszámmal érkező csoportok, vagy egyéni szállásfoglalók. 70 ágy, ingyenes WIFI használat, a ciszterci rend történetét bemutató kiállítások, multifunkcionális közösségi tér, fűszerkert, hangulatos és zárt belső udvar, a korábbi épület szépségeit megtartó, egyben modern belső tér várja immáron tárt kapukkal lelkigyakorlatokhoz, osztálykirándulásokhoz a szállást kereső csoportok és egyéni látogatókat.

• **CISZTERCI SZÁLLÁSHELY NYÍLT PÉCSETT.** 2006-ban a Miasszonyunk Női Kanonokrendtől átvett intézményben kívül és belül egyaránt megújult épületben összesen 40 férőhely emeletes ágyakkal, kíséreknek külön szoba biztosításával, nemenként elkülönített vizesblokkal ellátott emeleti épületrész szolgálja ki a 8–20 fővel érkező csoportokat Pécs történelmi belvárosában. A rendház másik, földszinti szárnyában pedig normál berendezésű, külön mellékhelyiséggel, mosdóval és zuhanyzóval ellátott apartmanokban kapnak helyet az ennél kisebb létszámmal érkező csoportok, vagy egyéni szállásfoglalók. Mindemellett egy kápolna, illetve a magyarországi Ciszterci Rendet, a Miasszonyunk Női Kanonokrendet bemutató kiállítások is láthatók.

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója. *Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

• **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Mohi Sándor* (é. 1946.) Schweinfurt (Németország) – 50 euró; *Bartha István* (é. 1951) Eger – 10 000 Ft; *Hibay Györgyné Aliz* Eger – 20 000Ft; *Gödl* Károly (é. 1951) Höhr-Grenzhausen (Németország) – 20 000 Ft; *dr. Békési Sándor* (é. 1940) Budapest – 20 000Ft; *Hittudományi Főiskola* Eger – 10 000Ft. *dr. Húsvéti Sándor* (é. 1945.) Innisfil ON, (Kanada) – 100 Kanadai dollár; *Bérczy Pálné* Ajka – 20 000 Ft.

H A L O T T A I N K

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Sávoly Títusz (érett.. 1944) – Szigetszentmiklós

Tóth Albin (érett. 1944) – (Heves)

(korábbi haláláról csak most értesültünk)

Mischinger Gábor (érett. 1947) – Eger

Radványi György (érett. 1948) – Eger

Requiescant in pace!

• **ELKÉSZÜLT TEMPLOMUNK** szentélye falainak és boltozatának felújítása. A Szent Bernát (Bogiai Szt. Ferenc) templom felújításának egy látványosan szép szakasza készült el november végére. A több mint féléven át tartó renoválás, melyet *Maracsó Izabella* restaurátor vezetésével egy 4–6 tagú csapat végzett az eredeti, csodálatos barokk színekben és díszítő elemekben igyekezett a szentély eredeti szépségét visszaállítani. A szentély felállványozása után lehetett feltárni az 1888-as ráfestéskor eltüntetett felületeket. A majd 800 m² es felület feltárása igen hosszú, aprólékos munkát igényelt. E kellett távolítani a ráfestés alatti cement bevonatot is.

Kracker János Lukács freskói az 1800. és az 1827. évi tűzvész alkalmával teljesen tönkrementek. A követő 1888-as felújítás során a megmaradt részleteket is eltüntették az. A szentély boltozatára, a hajó többi boltozatához hasonlóan Innocent Ferenc festőművész hat – a templom barokk világához nem illeszkedő – olajfestményt készített, melyek Jézus életét ábrázolják: anyagi üdvözlés, Szent Család, utolsó vacsora, Jézus az olajfák hegyén, a szentély fölött a feltámadt Krisztus, az oltár fölött a Szentháromság képe. Mára ezek a festmények eléggé megrepedeztek. A szentély, ill. az oltár fölötti két kép helyére a festmények eltávolítása után, az eredeti dekorációt újították fel.

A szentély feletti kép: a feltámadt Krisztus

Az oltár feletti Szentháromság kép

A fenti képek helyén felújított boltozati ornamentika:

A lebontott oltár még nem került visszaállításra abban a reményben, hogy pályázat útján kapott támogatás segítségével ez a gyönyörű oltár is felújításra kerülhet. *(A képeket Kovács Oltó tanár úr készítette.)*

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
Felelős szerkesztő: Oláh Gyula